

Lördagen den 6 Mars.

K. 10 f. m.

§ 1.

Protokollet för den 27 nästlidne Februari upplästes och godkändes.

§ 2.

Föredrogs ånyo och blefvo för andra gången bordlagda:

Stats-Utskottets Utlåtanden N:is 37—40, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Sjetje—Nionde Hufvudtitlar.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle företagas till slutligt afgörande näst efter Stats-Utskottets Utlåtande N:o 36, rörande regleringen af utgifterna under Riks-statens Femte Hufvudtitel, om tiden för hvilket Utlåtandes föredragning beslut redan blifvit af Kammaren fattadt.

Stats-Utskottets Utlåtanden N:is 42 och 43 samt Memorial N:o 44; och

Lag-Utskottets Utlåtande N:o 9.

§ 3.

Fortsattes behandlingen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 35, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Fjerde Hufvudtitel.

Denna fortsatta föredragning började med:

Punkten 10, hvilken punkt, likasom *Punkten 11*, af Kammaren bifölls.

Punkten 12.

Ordet begärdes af:

Herr Grefve Posse: Herr Talman! Mine Herrar! Oaktadt i den Kongl. Propositionen angående Statsverkets tillstånd och behof högt blifvit beräknade inkomsterna af tullen och bränvinstillverkningsafgiften, och oaktadt bland andra tillgångar äfven upptagits ett stort belopp af bankovinsten, är det likväl oss alla veterligt, att sluträkningen visar, att, för att få inkomster och utgifter att gå ihop, förutsättes en ökad skuldsättning af 1,400,000 R:dr. Då man ej gerna vill eller kan antaga, att tull- och bränvinsmedlen sammanlagda skola lemna den behållning, som kalkylerats, och då det måhända är mer än sannolikt, att den andel af bankovinsten, som skulle komma Statsverket till godo för 1870 års reglerings-

period, blir mindre än man antagit, så följer häraf, att det äfven är antagligt, att den skuldsättning, landet ytterligare måste göra, blir än större, än som i den Kongl. Propositionen beräknats.

En regel, som plägar erkännas vara riktig och sann, säger, att, om missförhållande uppstår emellan inkomster och utgifter, man ej bör för länge fortgå på den banan, enligt den sats, som gäller om skuldsättning: "ju mer man lånar, dess mer sätter man sig i skuld". Ju längre ett sådant missförhållande varar, desto svårare har man äfven att afhjelpa det. För att reglera detsamma har man mig veterligt icke mer än två sätt att gå till väga, nemligen att antingen öka inkomsterna eller minska utgifterna. Att öka inkomsterna, vill säga att anlita en högre beskattning. Jag tror likväl ej, att under nuvarande förhållanden detta kan vara lämpligt. De ekonomiska förhållandena inom landet äro ej af beskaffenhet, att denna utväg med skäl bör anlitas. Återstår endast den andra utvägen, nemligen att minska utgifterna, det vill med ett annat ord säga sparsamhet. Jag för min del tror ock, att detta är rätta sättet, och jag hoppas tillika, att man icke vid denna åtgärd skall alltför länge stanna vid tal utan en gång i handling visa, att man verkligen på allvar vill spara.

Såsom ledamot af Stats-Utskottet, har det varit min af Utskottets öfriga ledamöter delade uppfattning, att man borde, så vidt möjligt, göra en indragning af anslag, som kunde bidraga att jemna missförhållandet emellan inkomster och utgifter. När man har haft denna mening, har det förorsakat den största svårigheten att finna rätta sättet för dess tillämpande. Jag för min del har icke trott målet kunna lämpligast vinnas genom att skära af några tusen här och några tusen der och sålunda, genom att bespara åtskilliga småsummor, söka sammanbringa en större summa. Ett sådant sätt att gå till väga skulle utan tvifvel medföra större olägenheter och obehag för Regeringen, än om man lyckades finna en eller annan större summa, som kunde besparas och föreslås till indragning; och beklagligen har det varit för oss omöjligt att finna en sådan på annat ställe än under Fjerde Hufvudtiteln, som har de största anslagen, och der vi tro det vara möjligt att göra en indragning, som icke skulle medföra alltför stor olägenhet.

Det anslag, som härvid fästas vår uppmärksamhet, och som gifvit anledning till reservation af Utskotts-ledamöterna från denna Kammare, är anslaget till arméens vapenöfningar. Detta anslag utgår nu med 884,000 R:dr och är således ganska högt tilltaget. Reservanterne tro likväl, att det bör kunna tillfälligtvis, och då behovet af besparingar är kännbart, minskas. Jag medger visserligen, att detta försök att indraga ett ordinarie anslag skall komma att från vissa håll omildt bedömas, och att det ej är osannolikt, att man icke skall spara på förebräelser mot Andra Kammaren, i fall den biträder förslaget, för en mindre fosterländsk uppfattning i afseende på landets försvar. Förebräelser i denna rigtning hafva icke heller tillförene saknats. Jag minnes, huru vid 1867 års riksdag, då Regeringen äskade ett anslag af 3,000,000 R:dr för anskaffande af gevär, och denna Kammare, efter antydande af omöjligheten att under ett år använda ett så stort belopp, beslöt att nedsätta detsamma till 1,000,000 R:dr, hvilken vid den gemensamma voteringen sedermera åter höjdes till 1,500,000 R:dr; jag minnes, säger jag, huru man då ej spa-

rade på förebråelser emot Kammaren för brist på fosterländska tänkesätt, men jag ber tillika att få erinra, att, oaktadt Riksdagen nedsatte anslaget till hälften af hvad som begärts, det visade sig, att detta belopp var fullt tillräckligt, och att man, utan att anlita utländska fabriker, icke kunnat för ändamålet använda en större summa. Min förhoppning är också nu den, att, äfven om man skulle anse vårt tilltag emot exercis-anslaget såsom uttryck af en mindre god fosterländsk anda, erfarenheten likväl slutligen skall visa, att det dock ej medfört någon olägenhet.

Anslaget till indelta arméens vapenöfningar har successift stigit ganska betydligt. År 1855 utgjorde det ej mer än 396,000 R:dr i rundt tal, deraf 17,000 R:dr förslagsanslag och återstoden reservationsanslag. De 17,000 R:dr afsågo rekrytskolorna. År 1856 ökades anslaget med 200,000 R:dr och uppfördes då såsom förslagsanslag. År 1859 blef det 650,000 R:dr och åter reservationsanslag, hvilket sedermera fortfarit. År 1862 förhöjdes det ytterligare till 825,000 R:dr, vid hvilken siffra det bibehölls 1865 och 1867. 1868 uppgick det till 870,000 R:dr, och nu är det, såsom nämnt, 884,000 R:dr.

Då för ej längre tid tillbaka än år 1856 ifrågavarande anslag icke uppgick till 600,000 R:dr, oaktadt vår armé då icke var mindre än nu, så tror jag, att allt skall gå sin jemna gång, äfven om anslaget ej blir större än då. Det är väl sannt, att den sednare tidens krigskonst har större anspråk på öfningar, och att förhållandena föranledt anspråk på ökade anslag för detta ändamål. Jag tror äfven att anslagets nedsättning icke bör förordas som regel, utan i detta speciela fall betraktas som en undantagsåtgärd, hvilken vidtages under tryckta ekonomiska förhållanden och endast i ändamål att underlätta Riksdagens bemödanden att reglera statsutgifterna. Jag vet och har erfarit att både Regeringen och Representationen tillförene under likartade förhållanden delat denna uppfattning. Vid 1868 års riksdag föreslog nemligen Kongl. Maj:t en minskning i anslaget af 400,000 R:dr, hvilket förslag äfven af Riksdagen godkändes, och detta hade ej någon annan påföljd, än att regementsmötena 1868 inställdes. Om nu reservanternes mening bifölles, blefve i själva verket följden deraf ingen annan än den att äfven år 1870 regementsmötena indrogos. Jag är ej en man af facket och kan således ej bedöma, huru nödvändigt det kan vara för arméens tjenstbarhet att hafva årliga vapenöfningar, men jag vet, att det icke är så längesedan som sådana ej voro vanliga. Nödvändigast förefalla mig dessutom den första öfningen kompanivis och rekrytskolorna, der det yngre manskapet öfvas, men deremot mindre väsendtlig sammandragningen af det äldre manskapet till gemensamma öfningar. Det skäl man antört emot reservationen, att nemligen genom nedsättning i anslaget arméens tjenstbarhet skulle komma att minskas, tror jag således ej vara svårt att vederlägga. Men jag emotser äfven en annan invändning. Man kan nu ej veta, torde man säga, om icke de politiska förhållandena kunna så förvecklas, att det kan blifva af vigt, att arméen är fullt öfvad och tjenstbar, eller ock kunna en god skörd och gynnsamma ekonomiska förhållanden så förändra ställningen inom landet, att den föreslagna indragningen ej blefve nödvändig. Hvad den förra bland dessa förutsättningar beträffar, är det väl svårt att veta, hvad man skall tro. Jag har nyligen hört en minister säga, att man ej

kan vara fullt säker, att det icke bryter löst när som helst. Deremot har jag i tidningarne sett en annan minister, i Preussen, förklara, att allt nu vore så lugnt, att man kunda vara säker att få behålla freden. Men, äfven om någondera af ofvannämnda tvänne eventualiteter skulle inträffa, så att antingen politiska förhållanden komme att uppstå, som droge oss med i striden, eller mycket goda tider i ekonomiskt hänseende skulle inträffa, så står det ju alltid Regeringen öppet att vid den år 1870 sammanträdande riksdag underrätta Representationen derom, och då begära den tillökning i anslaget, som i det ena fallet är nödvändig och i det andra önskelig.

På de skäl, jag nu antört, och för att talet om sparsamhet en gång må blifva handling, yrkar jag bifall till reservanternes mening.

Herr Statsrådet Friherre af Ugglas: Herr Talman! Mine Herrar! Den siste talaren började sitt anförande med den förklaringen, att, då i Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om Statsverkets tillstånd och behof tillgångarne voro för högt beräknade, det blefve nödvändigt att nedsätta utgifterna, för att få slutsummorna att gå ihop. Jag vill endast i anledning af detta talarens yttrande meddela Kammaren några upplysningar. Han sade, att såväl tull- som bränvinsmedlen voro för högt beräknade. Redan vid den Kongl. Propositionens remiss till Stats-Utskottet hade jag tillfälle att uttala min mening derom. Jag förklarade då, att Propositionen i afseende å dessa tvänne titlar stödde sig på de föregående årens erfarenhet. Vid dylika beräkningar har man två sätt att gå till väga: antingen att uppgöra dem enligt förutvarande normalförhållanden; eller ock att lägga ser-skilda ogynsamma förhållanden till grund för dem. Jag yttrade vid ofvannämnda tillfälle, att jag ansåg det förra beräkningssättet vara det enda riktiga, och jag vågar fortfarande påstå, att, om man följer det, Kongl. Maj:ts beräkning ingalunda skall vara för hög. I afseende på bränvinstillverkningsafgiften hemställer jag till Kammaren, om detta med skäl kan anmärkas, när man beräknar tillverkningen lägre, än hvartill den hittills under något af de tio åren näst före 1867 uppgått. Det är nemligen ej något år under perioden 1857—1866, som icke tillverkningen öfverstigit 14,000,000 kannor, och till detta belopp har Kongl. Maj:t upptagit den för år 1870, oaktadt under åren 1867 och 1868 tillverkningen till följe af missväxt något nedgått. Tullmedlen åter uppingo år 1868 till 14,700,000 R:dr, och jag hemställer likaledes, om det kan vara vågadt att vid sådant förhållande beräkna dem till 14,000,000 R:dr för år 1870. Jag utgår för min del från den åsigten, att man vid dylika beräkningar bör rätta sig efter föregående tiders erfarenhet och icke efter de ogynnsamma förhållandena under ett eller annat år.

Oaktadt enligt den ärade talarens mening inkomsterna blifvit för högt uppskattade, skulle man likväl, såsom han yttrade, nödgas anlita lån, för att få inkomster och utgifter att gå ihop, och sålunda öka skuldsumman med 1,400,000 R:dr, men han glömde härvid, att under samma tid Kongl. Maj:t föreslagit byggande af jernvägar för 3,400,000 R:dr, och att således landet, emot en ökad skuld af allenast 1,400,000 R:dr, skulle få ett ökad kapitalvärde af 3,400,000 R:dr. Jag bekänner, att detta
från

från den värde talarens ståndpunkt förvånat mig och ber att få erinra om den åsigt, som Stats-Utskottet vid 1865 års riksdag uttalade. Det ansåg då, "att bördan af dessa kostsamma förslag, hvaraf gagnet tillfaller den kommande tiden åtminstone lika mycket som den närvarande, icke bör påläggas ensamt den sistnämnda, utan i skäligen mån fördelas äfven på framtiden." Denna åsigt har Kongl. Maj:t äfven följt, då Kongl. Maj:t för fortsättande af jernvägsbyggnaderna icke äskat någon särskild beskattning; och denna åsigt stöder sig för öfrigt på alla föregående Riksdagars mening.

Jag vågar sålunda påstå, att den skuldsättning, hvarom den siste talaren ordade, är fullkomligt oberoende af statsregleringen och endast en följd af Kongl. Maj:ts förslag till fortsättning af jernvägsbyggnaderna. Emellertid yttrade den siste talaren, att ett missförhållande förefunnnes emellan inkomster och utgifter, till afhjelpande hvaraf det vore nödvändigt att antingen öka de förra eller minska de sednare, samt förklarade, det han trodde sig komma att i detta afseende nå *målet* genom att nedsätta ifrågavarande anslag med 442,000 R:dr eller omkring 500,000 R:dr; och jag måste antaga, att han genom en sådan nedsättning verkligen ansett sig komma att nå det mål, som han säger sig eftersträffa, nemligen att få inkomster och utgifter att gå ihop, ty de nedsättningar, som ifrågakommit, synas ej vara af beskaffenhet att åstadkomma någon särdeles stor besparing. Jag ber då att få fästa Kammarens uppmärksamhet på några förhållanden, som kunna vara egnade att lugna den siste talarens farhågor. Fullmäktige i Riksgälds-kontoret hafva redan uti den skrifvelse, som de med beräkningen af Riksgälds-kontorets inkomster och utgifter kort före riksdagen på begäran till Finans-departementet aflätit, antydt några inkomstposter, som Fullmäktige dock ej ansett sig böra taga i beräkning. Dessa poster bestå dels af de undsättningsmedel, som åren 1867 och 1868 utlemnades, och som år 1870 åter skola till Statsverket inbetalas, och dels den inbetalning ifrån Myntverket, som på grund af ett Kongl. Maj:ts beslut skall till Riksgälds-kontoret verkställas. Jag ber att få meddela, huru med dessa båda poster sig förhåller. Sedan innevarande Riksdag sammanträdt och Kongl. Maj:t aflemnadt den nädiga Propositionen angående Statsverkets tillstånd och behof, har Myntverket fullgjort ofvannämnda inbetalning med ett belopp af 24,000 R:dr, och enligt den utredning, som jag lätit anställa i Statskontoret, belöper sig den del af undsättningslånen, som under nästa år bör inflyta, till 499,585 R:dr. Jag vet ganska väl, att man ej bör taga denna sednare summa särdeles mycket i beräkning, ty dess inbetalning beror på förhållanden, öfver hvilka vi ej äro herrar. Blir det nemligen dåligt år, är det mer än sannolikt, att ett betydligt belopp deraf ej kommer att inflyta, men med stöd af den erfarenhet jag under innevarande år hemtat från inbetalningen af de undsättningslån, som varit beviljade åt de Norrländska länen, vågar jag antaga, att, om fäderneslandet icke äfven i år drabbas af missväxt, någon del af denna summa kan vara att för Riksgälds-kontoret påräkna. Vidare har Kongl. Maj:t ej heller tagit i beräkning hela postassuransfonden, deraf, om den kan afyttras för 80 procent, odisponerade återstå 54,760 R:dr. Härtill kommer, att, sedan Kongl. Maj:t beslutat, att af Postverkets

öfverskott skall till Statsverket ingå hvad som öfverstiger 100,000 R:dr, så kan, efter nu gjorda beräkningar, omkring 40 à 50,000 R:dr äfven härifrån vara att för Statsverkets behof påräkna. Vidare ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå att besparingar redan blifvit gjorda uti åtskilliga af Kongl. Maj:t äskade anslag, ty jag föreställer mig att Andra Kammaren i detta afseende icke kommer att bifalla anslagen till högre belopp, än den Första Kammaren redan gjort. Så har det begärda anslaget till fortsättande under 1869—1870 af befästringarbetena å Hästholmen blifvit nedsatt med 63,000 R:dr, samt anslagen till kopparpatroner och till skarpskytte-föreningarne minskats, det förra med 40,000 R:dr och det sednare med 20,000 R:dr. Dessutom har Stats-Utskottet uti sitt Betänkande rörande Femte Hufvudtiteln föreslagit en anordning med "fyr- och båkmedlen", hvarigenom 200,000 R:dr skulle till Riksgälds-kontoret ingå. Sammanlägger man nu alla dessa summor, uppgår hela beloppet till omkring 950,000 R:dr. Jag vet ganska väl, att förslagsanslaget till Fångvårdstyrelsen blifvit ökad med 180,000 R:dr, och att Kongl. Propositionen således i denna del blifvit öfverskriden, men jag har velat göra de anmärkningar, jag nu framställt, för att visa, att, äfven om man utgår från den, enligt min åsigt, mindre riktiga grunden, att tull- och bränvinsmedlen voro för högt beräknade, det i andra tillgångar finnes en replipunkt, som uppväger den befunna bristen och som man har att i nödfall tillgå, för att bringa Statsverkets inkomster och utgifter i jernvigt.

Det synes mig således icke vara nödvändigt att nedsätta ifrågavarande anslag, för att få inkomster och utgifter att gå ihop, och efter de upplysningar, jag nu meddelat, hemställer jag till Kammaren sjelf att öfverväga, huruvida icke Ordförandens i Stats-Utskottet betänkligheter kunna tåla vid någon jemkning.

Herr Statsrådet A belin: Det af flera reservanter emot Utskottets Betänkande i förevarande punkt framställda och här upptagna förslag att Riksdagen skulle nedsätta det hittills utgående upptagna ordinarie anslaget till indelta arméens vapenöfningar med 442,000 R:dr, måste jag, såsom Konungens rådgifvare och såsom i främsta rummet inför Konungen och Svenska folket ansvarig för upprätthållandet af indelta arméens krigsduglighet, på det bestämdaste motsätta mig.

Vid den statsrättsliga delen af denna i våra förhållanden djupt ingripande fråga vill jag icke uppehålla mig, men vill deremot söka i korthet ådagalägga det förevarande förslagets oförenlighet med ett omtänksamt ordnande af den för fosterlandets trygghet och sjelfständighet viktiga angelägenhet, hvilken det ifrågavarande anslaget afser att upprätthålla.

Att våra försvarskrafter, de må nu vara ordnade efter ena eller andra systemet, alltid måste utgöra en lefvande organism och att åtminstone icke någon hufvudsaklig del af denna organism kan åsidosättas eller förlamas, utan att det helas tjänstbarhet och ändamål derigenom äfventyras, lär en hvar inse och villigt erkänna. Det kan icke heller tarfa någon närmare bevisning, att hvarje armécorps, äfven om personalen icke årligen underginge förändringar genom afgang och rekrytering, måste genomgå ett visst minimum af öfningar, för att vid full lifaktighet bibehålla förvärfvad teknisk insigt och färdighet i allt hvad till dess tjenstgöring

hufvudsakligen hörer. Ännu mindre kan, utan det helas skada, detta minimum af öfningar eftergifvas vid en ständigt fortgående omsättning af de elementer, så befäl som manskap, af hvilka arméén utgöres. Men icke nog härmed: sjelfva öfningarnes ordnande till beskaffenhet och omfattning kräver oundvikligen en på förhand öfverlagd efter krigskonstens betingelser lämpad plan, som icke kan godtyckligt rubbas, utan att planlöshetens vanliga följder: virrvarr, okunnighet och kraftlöshet dervid inställa sig. Armééns öfningar måste vara en skola, der lärokurserna hafva sina gifna stadier och öfvergångar från de första elementerna till det mer och mer utbildade omfattande vetandet. Om man godtyckligt och planlöst afbryter en sådan lärokurs, inträder ovilkorligen en tidpunkt af okunnighet eller ofulländning i den såsom nödvändig föresatta krigsbildningen och till den ofullständiga kunskap, som härrör af saknad undervisning, kommer den glömska af förut förvärfvad, som en i planen afsedd, men utblifven rekapitulation naturligen alstrar. Rubbningen af anordningarna för krigsduglighetens inlärande och underhållande medför således ett mångfaldigt menligt inflytande, hvilket ingalunda, såsom mången torde föreställa sig, snart eller utan stora ansträngningar och uppoffringar åter kan godtgöras. Under ingen tidpunkt kan eller får, enligt min tanke, ett folk blottställa sig för vådor af denna art; och jag vågar för min del åtminstone icke antaga, att den närmaste framtiden företrädesvis medger ett sorgfritt öfverlåtande af vårt försvar åt det alltid ovissa hoppet om ett oafbrutet lugn.

Hvad jag deremot tror mig med visshet kunna säga är att frågan om och när en besparing genom inställande af flere eller färre bland armééns öfningar må kunna utan verklig fara eller väsendtligt störande inflytande på armééns krigsduglighet tillvägabringas, svårigen kan af Riksdagen nöjaktigt bedömas, aldraminst ett helt år eller längre tid före beslutets tillämpning. Det ligger i den Konungen af vår grundlag tillerkända rätt och det ligger i sakens natur, att Han allena, men icke Riksdagen, eger och förmår att härom döma, såsom landets säkerhet och sannskyldiga nytta kräver.

I enlighet med denna uppfattning af frågan, beslöto ock Rikets Ständer redan vid 1840—1841 årens riksdag att från den extra ordinarie till den ordinarie statsregleringen öfverflytta anslagen till armééns vapenöfningar; och sedermera hafva dessa anslag tid efter annan blifvit dels förhöjda dels förvandlade från förslags- till reservationsanslag. I dessa förändringar finnes den tanke tydligen nedlagd, att Konungen borde och kunde, icke efter tillfälliga och vexlande medeltillgångar, utan efter ett för framtiden anvisadt och disponibelt anslag med omsigt och förutseende ordna och förordna angående armééns öfningar.

Kongl. Maj:ts omsorg, att härvid afse förenligheten af uppoffringarne för vårt försvar med iakttagandet af Statsverkets tillgångar och behof, ledde till den Kongl. Maj:ts framställning, som af sistlidne Riksdag också godkändes, att af det årets mötesanslag använda ett ganska betydligt belopp för anskaffning af nya tidsenliga gevär; och det var möjligt att med planen för flera kommande års vapenöfningar förlika inställandet af det årets regementsmöten; men huru oöfrenlig åter den nu ifrågasatta inskränkningen af öfningsanslaget vore med ett behörigt aktgifvande på

krigsbildningens vidmakthållande och de i sådant hänseende afsedda angelägnade öfningar torde exemplet just från det år, som nu är i fråga, tillräckligt ådagalägga. Regimentena förses nu som bäst med nya vapen, af en helt förändrad konstruktion. Ett af senaste årens krigserfarenhet påkalladt nytt regemente för arméens taktiska rörelser är nu under utarbetning, för att så snart möjligen ske kan och sednast vid nästkommande års regementsmöten tillämpas och inöfvas hos hela vårt infanteri. Huru ytterst viktigt det för arméens tjänstbarhet och krigsduglighet måste vara, att den, utan uppskof, genomgår en fullständig öfningskurs i dessa vid krigföring angelägna färdigheter — skjutvapnets rätta bruk och de taktiska rörelserna — inser en hvar, som med krigsduglighetens fordringar är något så när förtrogen, och med allt skäl skulle ett åsidosättande eller förhalande af tiden med dylika öfningar läggas krigsstyrelsen svårligen till last.

Den förste talaren har anført, hurusom, i händelse de ifrågavarande öfningarne under nästkommande år befunnos oundgängligen nödvändiga, framställning derom kunde göras till då sammanträdande Riksdag, som icke skulle undandraga sig att för ett oundvikligt behof anvisa nödiga medel; men härvid vill jag dock erinra, att anordningen för ett års möten redan mot slutet af det nästföregående vidtagas, på det upphandlingar och levereringar måtte medhinnas så tidigt att öfningarne icke må framflyttas till den del af sommaren, då alla arbetskrafter företrädesvis behöfva att för jordbruket tagas i anspråk. Den antydda nödfallsutvägen står således icke heller tillsammans med ett rätt aktgifvande på rikets sannskyldiga nytta. I talarens uttryckta åsigt, att regementsmötena, såsom mindre väsendtliga, kunde utan menligt inflytande på det hela då och då indragas, torde ingen med detta ämne förtrogen vilja instämma, då just dessa utgöra tillämpnings-skolor för det å befäls och rekrytmötena inlärdas.

Härmed vågar jag anse mig hafva tillräckligt tydligt utvecklade den synpunkt, ur hvilken ifrågavarande yrkande måste från krigsstyrelsens sida betraktas, och från hvilken jag, såsom Konungens rådgifvare, icke kan vika.

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern Friherre De Geer: Jag bekänner att det är med smärta, som jag sett, huru Kammarrens samtliga ledamöter af Stats-Utskottet deltagit i den reservation, till hvilken Kammarrens bifall nu blifvit begärdt, icke så mycket derföre, att den gäckat mina förhoppningar att Representationen vid denna riksdag skulle finna sig någorlunda tillfredsställd af Regeringens samvetsgranna bemödanden att gå Representationens uttalade önsknings om sparsamhet och indragningar till mötes, så långt som det under närvarande förhållanden varit möjligt; men derföre att denna fråga har en viktigare sida, som jag ber att med några ord få beröra.

Den konstitutionela monarkiens sanna väsende består, efter min uppfattning, deruti, att de bestående samhällsförhållandena äro betryggade emot hvarje mera ingripande förändring, som icke af båda Statsmagterna godkännes såsom en förbättring. Vår grundlag uttalar fullständigt denna grundsats i fråga om den allmänna civila och kriminella lagstiftningen, likasom i fråga om många andra ämnen, som gjorts beroende af Konun-

gens och Riksdagens gemensamma beslut. Men deremot innehåller grundlagen en afvikelse från samma grundsats i två viktiga ämnen, då den åt Konungen ensam uppdrager den s. k. ekonomiska lagstiftningsrätten, och åt Riksdagen ensam beskattningsrätten. Visserligen tillkomma icke dessa rättigheter någondera statsmagten så uteslutande och oinskränkt, som man kunde antaga, om man läser endast de §§ i Regeringsformen, i hvilka dessa rättigheter konstitueras. Ty å ena sidan får icke Konungen så utöfva den ekonomiska lagstiftningen, att han dermed träder grundlagen eller allmän lag för nära, likasom han är bunden af de medel, som Riksdagen ställt till hans förfogande. Och å andra sidan får icke heller beskattningsrätten, såvida dermed förstås rättigheten att icke blott bevilja nya skatter, utan ock att upphäfva gamla, begagnas af Riksdagen i den utsträckning, att derigenom göres omöjligt att uppehålla de inrättningar, som af grundlag eller allmän lag påbudas, eller som af Konungen genom ekonomisk lagstiftning med Riksdagens bemyndigande blifvit införda. Men ehuru således gränser äro förutsatta och måste finnas, så äro dessa icke i grundlagen med uttryckliga ord uppdragna. Här måste derföre, liksom i många andra fall, den konstitutionela andan fylla, hvad som brister i grundlagen. Utan en sådan anda gör äfven den förträffligaste och fullständigaste grundlag icke tillfyllest, men der denna anda finnes, kunna äfven stora brister i grundlagen göras jemförelsevis oskadliga. Och en lefvande konstitutionel anda har gjort sig gällande i Sverige. Den har inom den ekonomiska lagstiftningen visat sig deruti, att Konungen i alla viktigare frågor rådfört sig med Representationen, och den har visat sig vid utöfningen af Riksdagens beskattningsrätt deruti, att Riksdagen på ordinarie stat uppfört sådana fasta anslag, som den funnit nödvändiga för Statens fortgående behof, och som den derför beviljat en gång för alla, hvaremot den i extra ordinarie stat anvisat sådana anslag, som den velat förbehålla sig att vid hvarje sammanträde å nyo taga under ompröfvande. För min del kan jag åtminstone icke finna hvad annat man skulle kunna hafva åsyftat med en sådan anslagens fördelning i ordinarie och extra ordinarie. Jag tilltror mig visserligen icke derföre att med grundlagen i hand bevisa, att Riksdagen icke eger rätt att indraga ett anslag endast derföre, att det blifvit uppfördt å ordinarie stat, men denna grundsats har utvecklats sig ur grundlagens anda och sakens egen natur, samt blifvit, med ytterst få undantag, af Representationen städs respekterad. Äfven de Riksdagar, som tillåtit sig att göra dessa undantag, hafva likväl erkänt grundsatsen, såsom regel, och så synas mig reservanterna i Stats-Utskottet äfven hafva gjort vid denna riksdag. Jag vill härpå blott anföra ett par exempel från de redan genomgångna hufvudtitlarna. Då Stats-Utskottet nekade att å ordinarie stat uppföra det af Kongl. Maj:t för Krigshofrätten begärda anslag, så kunde meningen härmed väl icke vara någon annan än att hålla Riksdagens rätt öppen att framdeles indraga anslaget, och enahanda var väl förhållandet, då Utskottet ville, att en del af anslaget å Tredje Hufvudtiteln skulle endast såsom ett *öfvergångsanslag* beviljas. Med anledning af hvad som här under diskussionen om Tredje Hufvudtiteln i afseende å detta anslag yttrades, ber jag för öfrigt att vid detta tillfälle få anmärka, att det nuvarande anslaget till ministerstaten icke kan anses någonsin hafva blifvit på ordinarie stat uppfördt. Vid 1859—1860 årens riksdag begärde nem-

ligen Kongl. Maj:t, att Rikets Ständer ville uppflytta å ordinarie stat de förhöjda anslag, som vid den nästföregående riksdagen blifvit endast tills vidare beviljade. Detta bifölls ock i fråga om många bland dessa anslag, men i fråga om anslagen under Tredje Hufvudtiteln förklarade Riksdagen uttryckligen, att den å nämnda stat endast ville uppföra anslaget till Departements-chefen och Departementets expedition, och någon ändring i detta förklarande har sedermera icke skett. Till och med i fråga om den nu förevarande punkten, synes ett, måhända omedvetet, erkännande af den ordinarie statens fortgående bestånd hafva föresväfvat reservanterna. De hafva nemligen föreslagit nedsättning i anslaget för arméens vapenöfningar endast "för år 1870", hvilka ord varit alldeles öfverflödiga, om icke reservanterna antagit, att anslaget skulle efter detta år åter utgå med hela det en gång för all framtid fastställda beloppet.

Hvar och en torde också lätt finna, huru viktigt och nyttigt det måste vara, att en så beskaffad ordinarie eller normalstat finnes. En Regering och ett rike med alla sina institutioner kan icke lefva blott för dagen. De måste ega någon säkerhet för framtiden, såvida Statens angelägenheter skola kunna plamässigt och ändamålsenligt ordnas.

Anslaget till indelta arméens vapenöfningar är i fullaste mening ett ordinarie anslag. Vid 1856—1858 års riksdag framlade Kongl. Maj:t till Riksdagens kännedom den plan för dessa öfningar, hvilken Kongl. Maj:t ansåg böra följas, och Riksdagen godkände denna plan. I den underdåniga skrivelse Rikets Ständer härom atläto till Kongl. Maj:t, heter det, bland annat, att "de nu föreslagna öfningstiderna synas Rikets Ständer icke vara längre än behofvet oundgängligen kräfver;" och vidare: "Rikets Ständer hafva därför ansett det vara af högsta vikt att, genom ökad anslag, tillfälle beredes att ordna arméens vapenöfningar på ett sätt, som kan göra denna armé till en verklig och öfvad stam. I detta afseende hafva Rikets Ständer dessutom tagit i betraktande att, när den rust- eller rotehållaren af ålder åliggande skyldigheten att under mötena underhålla den indelta ryttaren eller soldaten vid 1840—1841 års riksdag helt och hållet öfvertogs af kronan, samt ett bestämdt anslag för indelta arméens vapenöfningar å Fjerde Hufvudtiteln uppfördes, Staten derigenom jemväl iklädde sig förbindelsen att gifva arméen den öfning, som erfordras".

Till utförande af denna plan, som ännu följes, beviljades vid nämnda riksdag ett *förslags*anslag, hvilket är att bemärka, då man, såsom ordföranden i Stats-Utskottet nyss gjorde, fäster sig vid detta anslags lägre siffra än den, som sednare blifvit bestämd. Ty just till följd deraf, att den beräknade förslagssumman så betydligt öfverskreds, funno sig Rikets Ständer vid en följande riksdag föranlättna att förvandla anslaget till ett bestämdt, men högre *reservations*anslag, hvars belopp, efter åtskilliga tillökningar i 1867 års stat, utgjorde 825,000 R:dr. Vid sistnämnda års riksdag framlade Kongl. Maj:t ett förslag om ytterligare utsträckning af arméens öfningar, hvartill skulle erfordras en förhöjning i anslaget af 155,216 R:dr. 1867 års riksdag fann sig "ej kunna till alla delar bifalla" nämnda förslag, men beviljade dock en tillökning af dels 40,916 R:dr till underbefälsskolor och skarpskyttämöten och dels 4,500 R:dr till förbättrad utspisning vid vissa kommanderingar. Genom denna förhöjning bragtes anslaget till sitt nuvarande belopp. I hafven således sjelfva, mine herrar, på grund af samma

fullmagter, som ännu bekläda Eder med representantkallet, funnit detta anslag till så stort belopp vara behöfligt. Hvilka förändrade förhållanden hafva väl sedan 1867 inträdt, som kunna medgifva borttagandet af icke mindre än hälften af hela anslaget? Reservanternas hafva icke för denna åtgärd anfört något skäl, utan endast åberopat Herr Jöns Pehrssons motion och denna innehåller angående förevarande punkt endast följande motiv: "Anslagen till indelta arméén torde med allt skäl kunna minskas med hälften, enär det aldrig är eller kan vara behöfligt för en öfvad krigare att hvarje år undergå exercis". Krigareyrket vore i sanning lättare än andra yrken, om, för att vinna och bibehålla skicklighet deruti, icke skulle fordras åtminstone några dagars öfning hvarje år. Men härtill kommer nu särskilda förhållanden, som skulle göra det synnerligen olämpligt att just år 1870 minska anslaget. Vår armé förses just nu som bäst med gevär af en ny konstruktion, i hvilkas användande den ännu icke blifvit öfvad. Och de förbättrade skjutgevären hafva skapat i vissa delar en ny taktik, hvilken likaledes måste läras och inöfvas. Den förste talaren förmenade, att, då det låtit sig göra att under sistlidna år inställa regementsmötena, borde det ock utan skada kunna ske nästa år. Då inställdes dessa möten för att derigenom bereda medel till skyndsamt anskaffande af gevär, hvilket var ännu angelägnare än att öfva truppen med de gamla; men nu, sedan gevären erhållits, kan detta skäl icke åberopas. Det enda skäl, som återstår, är därför *sparsamheten*. Såsom Chefen för Finans-departementet nyss utredt, är detta skäl icke nu nödvändigt bjudande. Det gifves ock pligter emot fäderneslandet, som äro högre än sparsamheten, och jag hemställer till Kammaren, om det icke nu är fråga om en pligt emot fäderneslandet, som man icke får undandraga sig, på samma gång som det här gäller att upprätthålla en vigtig konstitutionel grundsats.

Herr Hedengren: Då jag begärde ordet för att yttra mig i denna fråga, hade jag icke ännu hört de tankvärda yttranden, som nyss afgifvits af tre bland Stats-Rådets ledamöter. Ehuru det synes svårt att efter sådana föregångare uppträda och förorda reservanternas af dem bekämpade förslag, tvekar jag dock icke att i korthet uttala min öfvertygelse, ehuru den står i strid mot Herrar Statsråders.

Jag medgifver att de skäl, som anförts för indelta arméens regementsmöten år 1870, äro ganska vigtiga, och jag anser äfven för min del att vår armé så mycket mer är i behof af öfning, som den är mycket underlägsen till antal de länders krigshärar, mot hvilka den kan komma att kämpa, hvarför den borde genom sin manöverskicklighet, disciplin och tapperhet ersätta hvad som felas i antal. En inställelse af regementsmötena bör därför enligt min öfvertygelse icke komma i fråga utan i yttersta nödfall; men ett sådant nödfall är enligt min tanke nu för handen, då, som hvar och en vet, man endast kan få budgeten att gå ihop genom att antingen öfverlemna *hela* bankovinsten för åren 1867 och 1868 till bestridande af Statens utgifter eller öka beskattningen, eller ock upptaga lån för ändamålet. Att, såsom nu blifvit föreslaget, använda *hela* bankovinsten för Statsverkets behof, utan att reservera något för Bankens egna ändamål, anser jag för min del mycket betänkligt och det så mycket

mer, som äfven sistlidne Riksdag uttalade sig mot vidtagande af en sådan åtgärd, utom i högsta nödfall.

Om Banko-Utskottets hemställan att reservera en million af denna vinst nu skulle vinna Riksdagens bifall, hvilket jag för min del skulle anse önskligt, så måste den till följd deraf uppkommande bristen fyllas, antingen genom att upptaga ytterligare lån eller genom bevilning. Men att upptaga lån för bestridande af de årliga statsutgifterna vore i min tanke i högsta måtto olämpligt. Äfvenså att öka bevilningen under nuvarande högst tryckta ekonomiska förhållanden. Ty, mine Herrar, talet om landets betryckta ställning och det deraf alstrade missnöjet i landet är icke blott en tom fras. Underrättelser från flera landsändar gifva verkligen vid handen, att man med ängslan befarar det Riksdagen skall vidtaga sådana åtgärder, hvarigenom folkets dryga skatter komma att fortfara eller ytterligare ökas, och vi, dess representanter, böra se till att icke högre skatter påläggas folket än det förmår bära. Det återstår således intet annat medel för att åstadkomma jemnvigt i budgeten för 1870 än att göra en betydligare indragning af statsutgifterna, och dervid erbjuder sig ingen indragning mer lämplig att *för en gång* företaga än den af anslaget till indelta arméens vapenöfningar, utgörande omkring 442,000 R:dr. Nu är det min innerliga öfvertygelse att det icke är reservanternas mening med besparande af det ifrågavarande anslaget att inkräkta på Kongl. Maj:ts område och rättighet att ensam besluta rörande arméens öfningar, utan reservanternas förslag att till hälften nedsätta anslaget till indelta arméens vapenöfningar har till sitt enda motiv en önskan att, så vidt möjligt är, inspara något af de stora utgifterna på Fjerde Hufvudtiteln, hvilka utgöra budgetens svåraste kräfte. Då Regeringen sjelf begagnat denna utväg för att bereda tillgångar för anskaffande af tidsenliga gevär, så kan den väl icke misskänna Representationen, om den i sin tur begagnar samma medel för att viuna samma eller ett likartadt ändamål.

Att reservanterna icke velat neka Regeringen medel till bestridande af ganska betydliga utgifter för arméens utrustning och tjenstbarhet synes tydligt deraf, att de jemte de öfriga ledamöterna af Stats-Utskottet tillstyrkt Riksdagen att bevilja af Regeringen äskade medel till rekrytmöten, befälsmöten, beväringssnöten samt möten för öfning af regementernas skarpskyttar, utom extra anslag till gevär 524,000 R:dr, fältartilleriets komplettering 30,000 R:dr samt till fästningsbyggnader 187,000 R:dr eller ej mindre än 741,000 R:dr *för extra utgifter för materiel endast hörande till Fjerde Hufvudtiteln*, att ej nämna hvad som föreslagits af dylika anslag till Femte Hufvudtiteln och till skarpskytteföreningarne. Nu synes visserligen den allmänna oron inom Europa icke göra det alldeles otroligt, att ett större krig snart nog kunde utbryta, i hvilket fall det och vore nödigt att icke arméen betages möjligheten att nästa år få undergå öfningsmöten.

Skulle nemligen så olyckligt vara, att ett Europeiskt krig utbrutit, innan nästa riksdag sammanträd och utsigter då vara förhanden att Sverige icke skulle kunna få behålla sin neutralitet, så kan ju Riksdagen då, på förslag af Regeringen, bevilja nödiga medel för regementsmötena under 1870, och då har ju ingen skada skett derigenom att Riksdagen

under Statsverkets nuvarande betryckta ställning *nu* nekat att bevilja medel till dessa möten.

Jag ber slutligen att få lägga Herrarne på hjertat att vi så gerna vi än vilja gå en högt värderad regerings önsknings till mötes, dock måste anse såsom vår första och viktigaste pligt att stå på landets och våra komiteters bästa, såsom varande *dess* representanter och icke Regeringens, och att vi sålunda böra söka åstadkomma besparingar i statsutgifterna, der sådana utan men och våda för Statens väl kunna göras.

På grund af nu anförda skäl yrkar jag bifall till reservanternas förslag i denna punkt.

Herr Jan Andersson: Jag har hittills stillatigande låtit bero vid behandlingen af denna Hufvudtitel inom Kammaren, emedan jag redan af förpostfaktningarne inom Utskottet funnit huru svårt det är att opponera sig mot alla möjliga anslagsfrågor. Hvad den nu föreliggande punkten beträffar, har jag icke velat gå så långt som åtskilliga andra af Kammarens ledamöter, utan blott, genom att bifalla reservanternas förslag, söka åstadkomma en jemkning å denna Hufvudtitels nog stora utgiftssumma. Man bör nemligen väl besinna att, om man drifver sina anspråk på ned-sättningar alltför högt, ett äfven ganska väl befogadt förslag kan inom Kammaren, likasom inom Utskottet, komma att bero på den förseglade sedeln och således dess utgång vara ganska oviss. Jag vill icke orda om det passande eller opassande uti att hafva framkommit med ett sådant förslag som reservanternas, ty jag ber Kammaren och Herrar Ministrar vara övertygade om att, i händelse landet sväfvade i fara för krig, jag skulle vara den första att afstå från reservanternas förslag; men i likhet med Herr Hedengren tror jag att vi för närvarande kunna nöja oss med att blott bevilja anslag till befälsmöten, likasom jag äfven anser att de nya gevären äro så lätt handterliga att soldaten icke torde behöfva lång öfning för att kunna väl begagna dem. Då härtill kommer att nöden är stor och behjertansvärd samt man ånyo synes motse ett missväxtår, tror jag att man bör söka göra alla möjliga besparingar i statsutgifterna, hvarföre jag ock yrkar bifall till reservanternas förslag i denna punkt.

Herr C. I. Bengtsson: Jag vill endast tillkännagifva att jag helst skulle hafva önskat en ännu större indragning i afseende på utgifterna å denna Hufvudtitel, än hvad som af reservanternas blifvit i denna fråga yrkadt, nemligen bifall till Jöns Pehrssons motion. Men som något sådant ej torde låta sig göra, åtnöjer jag mig med att biträda reservationen.

Herr Ribbing: Herr Talman! Mine Herrar! Reservanternas i frågavarande punkt hafva vid sin reservation såsom skäl anført följande uttryck: "under åberopande af Herr Jöns Pehrssons i sådant hänseende framställda yrkande", något annat skäl har icke af dem anförts. Detta är således en tydlig anvisning, af reservanternas, beträffande *deras* skäl för sitt yrkande, till Herr Jöns Pehrssons motion för att se till, hvilka *hans* skäl äro. Dessa åter äro "att sparsamhet skall blifva en sanning", och derjemte hänvisning till hans motion under föregående riksdag. Så låtom oss då gå till denna. Hvilka äro de skäl, som der förekomma?

Inga andra än att sparsamhet behöfves och det på fullt allvar. *Derföre* skulle detta anslag indragas. Låt oss nu taga hvar sak för sig! låt oss alltså, att börja med hålla oss vid detta skäl såsom enda anfördt motiv att nedsätta det ifrågavarande anslaget! och jag påstår att, eluru god och riktig *princip* vid bestämmandet af utgifter, sparsamhet än må vara, denna princip dock aldrig ensam kan afgöra om en utgift skall ega rum eller ej, utan att detta endast kan pröfvas ur utgiftens nytta och nödvändighet. Ty annars skulle man, med exempel från dagliga lifvet, kunna säga: Jag har byggt ett hus och måste sätta in fenster och dörrar för att skydda mig för skadliga naturinflytelser — liksom här är fråga om skydd i annan mening — men det är klart att fenster och dörrar kosta penningar, sålunda sparar jag dermed, att jag *icke* förser huset med sådana!

Den ärade talare, som först uppträdde, har yttrat att anslag till ifrågavarande ändamål har förr någon gång blifvit indraget, likasom andra indragningar någon gång skett; och det har visat sig kunnat ske utan skada. På samma sätt skall äfven nu, säger han, visa sig, att, om man beslutar sig för den föreslagna nedsättningen, det till slut ej varit så farligt. Det är *möjligt* att så blifver fallet, och det är lyckligt att kunna hysa och lugna sig vid sådana förhoppningar; deremot är det måhända icke alltid klokt, ty hoppet kan ibland bedraga och det är derföre man vid viktiga beslut äfven önskar ega eller höra skäl och grunder. Likaså har en annan talare ansett denna indragning icke så farlig, emedan taktiken med Remingtonsgevär icke vore så svår. Han "trodde" så, och det var en lycklig tro, men — skälen?

Det kan anmärkas, att man icke kan bekosta mer än man förmår skaffa sig inkomster till, och det har blifvit anmärkt, att missförhållandet mellan inkomster och utgifter icke på längden kan ega rum, äfven om man söker hjälpa sig med skuldsättning; och huruvida den, som i Propositionen om Statsverket blifvit föreslagen, är nödig för ifrågavarande anslag, är af Herr Finansministern taladt och jag behöfver ej sysselsätta mig dermed; jag behöfver blott i det afseendet erinra, att den skuldsättning, som är i fråga, har varit för jernvägar: ett företag, som med knappt nämnvärda undantag, hittills *alltid* på lånade penningar fullföljts och ansetts böra fullföljas, men att deremot *icke* är fråga om lån för bestridande af Statens ordinarie utgifter. En annan talare ansåg det vara af vigt att representanten icke sviker den ängsliga förväntan inom landet, att inga sådana åtgärder må vidtagas, som skulle betunga folket med nya skatter.

Men genom bifall till Utskottets förslag uppstår ju *icke* nya skatter, ty här är ej fråga om en ny åtgärds vidtagande, utan om bibehållande af en befintlig och anslaget dertill. Brist i detta anslag eller andras fyllande har man endast sökt derigenom bevisa, att man *förutsatt*, det bankovinsten icke skulle till Statsverkets behof användas, utan tjena till bankens konsolidering. Men det kan, efter min åsigt, mycket sättas i fråga, om det är viktigare att för *ett* år göra denna besparing för Banken, eller att bevilja anslaget för fosterlandets försvar och hvad dermed sammanhänger. För min del tror jag att med inre förbättringar kan man i allmänhet heldre vänta, i fall tillgångarne ej medgifva deras vidtagande ge-

nast, men att deremot vänta med sådant, som sätter oss i försvarbart skick mot yttre fiender är oklokt, emedan det alltför lätt kan leda till faror, då det ej står i vår magt att bestämma när ett anfall möjligen kan ske på vårt land och fienderna icke lära gå in på att med detta anfall vänta tills vi voro färdiga att möta det. För öfrigt kan jag anmärka att bankofullmäktige afstyrkt det ifrågasatta användandet af bankovinsten, hvilket visar att det icke för ögonblicket är så pressant.

Slutligen har man anmärkt att, om förändrade politiska omständigheter skulle göra nödvändigt att nästa år anställa militära öfningar i större skala, så kunde Regeringen då begära så mycket större anslag. Herr Krigsministern har redan framställt sådan anmärkning mot detta förslag som visar dess utförbarhet, och jag tar mig blott friheten att härtill foga den alhnäna reflexion, att det är särdeles lätt för Riksdagen att utstryka en utgift; att det åtminstone emellanåt ej synes ogörligt för densamma att bibehålla en redan beviljad; men deremot är ganska svårt och ibland omöjligt att, sedan ett anslag från budgeten en gång blifvit utstruket, ånyo få in det, åtminstone om dess belopp är stort. Har man en gång utstrukit en half million, så går det kanske icke lika lätt att få in den igen.

Men om jag således ej funnit några skäl anförda, åtminstone ej några verkliga eller afgörande, för nedsättningen i anslaget; har jag att deremot anföra hufvudsakligen tvänne skäl, som synas mig alldeles bestämt tala emot samma nedsättning. Det ena af dessa är det militära. Jag är icke kunnig i militära förhållanden och skall ej besvära Herrarne med att uppgöra några kannstöpere — ty så blir det man föreslår, när man icke känner den sak hvarom man talar, — utan endast göra några anmärkningar, som äfven en icke sakkunnig kan inse och framställa. Det synes mig besynnerligt, att just nu, när andra länder synas öka, icke blott numerären, utan äfven öfningen hos sina trupper, vi skulle göra motsatsen och företaga minskning. Det må vara tunga bördor att sådana utgifter för vårt försvar måste göras, men vi sammanhänga så med det öfriga Europa, att vi i sådant hänseende måste följa de andra staterna och att det icke är möjligt för oss ensamma att åstadkomma evig fred, trots de fromma önskingar, som äfven här i Kammaren framställts i detta syfte. Det är icke nu såsom fordom att en strids utgång hufvudsakligen eller ensamt beror af den personliga tapperheten, utan krigsskicklighet är i våra dagar en konst, till hvilken fordras öfning och vana såsom till hvarje annan sådan; den personliga tapperheten gör numera icke tillfyllest, utan äfven den mest patriotiska uppoffring och mod hos individerna gör dem icke till annat än slagtboskap, som skickas fram mot fienden, i fall de icke ega öfning och skicklighet. Det är därför icke heller riktigt att, såsom en föregående talare yttrat, individens öfning, vore det förnämsta, det är lika mycket och mer truppens, som i våra dagar fordras.

Jag måste erkänna att det vidare af det skäl synes mig förunderligt att *nu* företaga minskning i öfningen, att just nu är fråga om omorganisation af arméen och detta på den grund, att dess hittillsvararande organisation icke ansetts tillräcklig för vårt försvar. Man kan hafva olika åsigt om hvaruti förändringen skall bestå, om den skall grunda sig på

folkbeväpning, skarpskytteväsen, på en indelt armée, o. s. v. Men eu sak, hvarom man måtte kunna vara ense, är, att att vi, innan denna omorganisation satts i verket, ej böra borttaga hvad vi ega och sålunda be-
 örfva oss *allt* försvar.

Mot att just *nu* besluta om inskränkning i anslagen till arméens vapenöfningar har ändtligen, och för det tredje, af Herr Krigsministern redan blifvit anfördt: att vi just nu fått de nya gevär, i hvilkas handterande militären behöfver särskild öfning — som sagdt, jag är icke fackman i det militära, men, just emedan jag det ej är, vill jag tillägga ännu en anmärkning angående just detta militära i förevarande fråga, att jag anser klokast, då jag icke förstår en sak, men är skyldig att i densamma fatta mitt beslut, att vända mig till en *sakkunnig* och söka om jag kan fatta och godkänna de skäl, han gifver. En sådan sakkunnig måste Kongl. Maj:t genom sin Krigsminister här anses vara, och skäl hafva äfven blifvit af honom förebragta. Om jag nu också vill erkänna att de som förestått Sveriges krigsförvaltning, såväl som andra dödliga, kunna hafva begått misstag, och att till och med här rådt hvad man kallat militärlyx då och då, särskildt hvad angår vapenöfningarne, så är dock icke bevisadt att så alltid varit eller att så nu är förhållandet. Men säger man, af nyssnämnda anledning eller därför att misstag någon gång af de sakkunnige begåtts, åt nuvarande styresmän, som för öfrigt kunna antagas vara eller visat sig sämre patrioter än vi, "eder insigt och edra skäl må vara hvilka som helst, men alldenstund edra föregångare hafva gjort misstag, och Herr Jöns Pehrsson har sagt att nedsättning bör ske, så ämna vi följa honom" — och detta är hvad reservanterna gjort då de, utan anförande af vidare skäl, blott åberopat honom — så synes mig detta vara ungefär detsamma, som att, när man skall gå genom ett farvatten, fullt af bränningar och skär, taga rodret från den erfarne styrmannen, derföre att han någon gång begått ett misstag, och derefter lemna det åt en, som aldrig haft roder i hand, eller känner hvarken klippor eller skären. Detta nu sagda är intet klander mot Herr Jöns Pehrsson, I landtbruk och många andra saker skulle jag fästa mycket afseende vid hans opinion. Deremot är han, lika litet som jag, någon auktoritet i fråga om vilkoren för att hålla en armé i stridbart skick.

Men det gifves äfven en annan och ännu allmänare synpunkt, hvarifrån ifrågavarande ärende kan betraktas och ehuruval denna redan blifvit berörd och utvecklade af Justitie-statsministern, upphäfver sådant hvarken min rätt eller pligt att äfven från *min* bänk och plats yttra mig öfver densamma. Det är den politiska sidan. Jag är långt ifrån att bestrida att Kammarerna har den juridiska rätten att inskränka ordinarie anslag, ty något derom förbjudes icke i grundlagen, ja jag går ännu längre, i det jag anser att, om något sådant som *juridisk* rätt mellan statsmagterna icke kan vara fråga, enär vilkor saknas vid aftal mellan dem som äro kontrahenter, hvilka förutsättas för verkligheten af en tvångsrätt. Men just derföre, att mellan statsmagterna någon tvångsrätt icke kan utöfas af den ena mot den andra, så är det så mycket nödvändigare att den ena iakttaga all den grannligheten mot den andra, som är ett uttryck af inbördes aktning och förtroende. Det är så mycket nödvändigare, säger jag, iakttagandet af ett sådant förhållande mellan statsmagterna, *derföre*, att

detta utgör ett vilkor för verkligheten och kvarvaron af sjelfva det konstitutionela samhällsskicket. Jag kan icke säga annat än att, enligt min uppfattning, bifall till reservationen icke vore uttryck af ett sådant grannliga handlingssätt. Och för att stödja denna min åsigt ber jag få citera några rader från Stats-Utskottets Betänkande i samma fråga under förra riksdagen. Stats-Utskottet afstyrker då att mera af detta anslag skulle från vapenöfningarne afdragas, än som oundvikligen behöfdes för anskaffande af nya gevär, ty, säger det, "att ytterligare inskränka anslaget skulle medföra en rubbning i den redan för framtiden antagna planen". Hvem har antagit denna plan? Regeringen, och det är just rubbningar i denna plan, som en plötslig indragning af ordinarie anslag skulle medföra, deri ligger det politiskt betänkliga i sådana, och med att nu bifalla reservanternas förslag vore ett dåligt prejudikat i konstitutionelt afseende gifvet. Ett anslag, som sedan länge är beviljadt, för ett erkänt väsendtligt och stort ändamål, måste just till följd häraf af Kongl. Maj:t presumeras skola, för dermed afsedt ändamål, fortfara och under denna presumtion uppgöres derföre helt naturligt planen för sättet af dess användning för sitt ändamål. Skulle nu ett sådant anslag, utan vidare, indragas, så måste en sådan åtgärd medföra en osäkerhet i hela administrationen, och detta åter skulle för hela Staten och alltså för allas vårt bästa hafva förderfliga följder. Jag vill, för att åskådliggöra detta, göra en förutsättning, som jag icke sjelf gillar, och antaga att ministären här, såsom till exempel i England, endast vore i spetsen för Riksdagens majoritet, och således skulle kunna kallas fullmäktige, ministri eller tjenare till denna. Om då Representationen ryckte fram och tillbaka med de anslag, den beviljat, äfven åt sådana sina förnämsta tjenare, hvad blefve följden? Ungefär såsom om en enskild husbonde gäfve sina tjenare uppdrag att ordna större afdelningar af jordens bruk, vårbruket, sommarbruket o. s. v. och sedan borttoge de dragare och öfriga medel, som för samma uppdrags verkställande äro nödvändiga vilkor. Följden blefve, hvad tjenaren beträffar, likgiltighet och fruktan att nu uppgöra eller verkställa någon plan, då hvarje sådan ständigt genom husbondens vexlande beslut korsades; men nu kommer härtill i afseende på förevarande fall, att ministären hos oss alls icke är i en sådan ställning till Riksdagen, utan att *den* är ansvarig, eller Kongl. Maj:t genom den, i första hand, för sjelfve regeringsåtgärderna och dess lämplighet. Derföre passar ej heller den jemförelsen, en föregående talare i närvarande fall anställt mellan Kongl. Maj:ts och Riksdagens rätt, när han yttrade, att Kongl. Maj:t anser sig kunna någon gång för ett år suspendera öfningsmötena, och att nu är icke vår begäran någon annan, än att äfven Riksdagen skulle kunna göra detsamma. Men skillnaden är att Kongl. Maj:t ansvarar för krigsmagten likasom för statsadministrationen i dess helhet. Vi äro icke handhafvande magten, deri ligger olikheten. Men dertill kommer, att, när Kongl. Maj:t gjort dylika indragningar och på annat sätt använt anslagna medel, om sådan användning, t. ex. till Remingtonsgevärs anskaffande, gjort hemställan till Riksdagen. Den åtgärd å vår sida som deremot svarade, vore alltså ej att nu besluta indragning, utan att om en sådan aflåta skrifvelse och hemställan till Kongl. Maj:t. Detta är ock enligt min tanke rätta sättet, om man vill en ned-sättning i ett ordinarie anslag: att man förbereder denna ändring, oakadt

man till dess företagen har rätt. Denna förberedelse kan för öfrigt ske på flera sätt: såsom hemställan i skrifvelse, eller, ännu skarpare, genom att från ordinarie natur flytta anslag till extra ordinarie o. s. v. Ty sådant sätter Kongl. Maj:t i stånd att på förhand öfverväga saken och bereda sig på de ändrade anordningar, som af anslags ändring måste blifva en följd. Men icke skall man komma med en dylik ändring i viktiga anslag, såsom en åska på klar himmel, och borttaga ett sådant, som Kongl. Maj:t måste anses hafva påräknat för administrationen. På sådant sätt skulle man ju kunna borttaga hvilka anslag som heldst, t. ex. anslaget för fångelserna ett år och släppa ut fångarne för att se huru det då skulle gå. — Nu kunna herrarne säga att jämförelsen af nu ifrågavarande nedsättning med en sådan, som den sistnämnda, är oriktig, emedan det är en jämförelse af litet med stort och således ej bevisar något i närvarande fall. Derför svarar jag, att, om vid ett beslut att beträda en afväg från det rätta och lämpliga, alla följderna deraf visade sig klart och tydligt, så behöfdes ingen varning, intet afhållande från afvägars beträdande, saken vore sjelf tillräcklig varning. Misstagen här i världen komma icke deraf att man med öppna ögon rusar mot dem, utan deraf att man tycker att det här, *ett* steg, gör så litet, därför kan man väl gå *det*, men detta, taget, medför genom sakernas eget inre sammanhang, ännu ett steg och sålunda kommer man, till sin egen öfverraskning, slutligen till de ej annat än förderfliga följderna af att hafva beslutat sig för det första steget. Jag tror visst icke att de, som yrkat nedsättning, velat någon skada för fosterlandet, men jag påstår att det finnes vissa åtgärder, hvilka, ehuru till utseendet små, dock äro af den beskaffenhet att de i ett konstitutionelt samhälle icke böra komma i fråga. Det är sådana, hvilka, om de företoges i större skala skulle leda till upphäfvande af all säkerhet i administrationen samt derigenom, hvad ännu värre vore, leda till upphäfvande af hvarje fast ordning eller lagbundenhet i samhället. Till och med såsom misstroende-votum mot Regeringen anser jag den nu yrkade nedsättningen icke lämplig. Till ett sådant votum lämpar sig då bättre frågan om anslag, hvilkas indragning icke medför någon olägenhet annat än för Regeringen, men icke i sådana som vålla olägenheter icke blott för Regeringen utan för hela landet. Sådant synes mig det vara, hvarom vi nu tala och det både af konstitutionela och militära skäl. Af dessa orsaker yrkar jag för min del bifall till Utskottets hemställan.

Herr Key: Vore vår statsförfattning oktrojerad, såsom Ludvig den XVIII:s i Frankrike eller Gustaf den III:s 1772, så skulle man kunna påstå, att allt hvad Regenten i denna författning icke omnämnt såsom *tillåtet* det är *förbudet*, men med ett sådant ursprung för våra grundlagar som det af 1809 och 1865 måste man erkänna att allt hvad Representationen icke *afhändt* sig genom grundlagen, det har den fortfarande *förbehållit* sig. Nu har den alls icke afhändt sig beskattningsrätten, och, hvad mera är, vår grundlag gör icke ens någon skilnad mellan ordinarie och extra ordinarie anslag. Deremot gör Kongl. Maj:t till hvarje Riksdag Proposition om samtliga dessa anslag och Riksdagen beslutar dem. Behöfde icke Konungen begära och hade icke Riksdagen rätt att bevilja, så vore ju alltsammans en komedi, uppförd en gång om året, som till ingenting tjänade,

ett spegelfäkeri, som antingen vore ovärdigt eller löjligt. Men har Representationen rätt att bevilja, så har den äfven rätt att afslå. Till ytterligare stöd härföre, må det tillåtas mig att åberopa 1854 års Konstitutions-Utskott; dess utlåtande i ämnet är högst intressant. Utskottet säger till slut: "På det belopp af Statsverkets behof beror i hvad mån beviljningar skola af Rikets Ständer fastställas och grundlagarne antyda icke någon nödvändighet af en mellankommande pröfning å Kongl. Maj:ts sida af de beslutna indragningarnes möjlighet. Skilnad mellan ordinarie och extra ordinarie statsutgifter äro för grundlagarne alldeles fremmande, hvadan de slutföljder, man kunde vilja draga från en sådan åtskilnad icke kunna ega bestånd. Om Rikets Ständers rätt att allena förordna om användande af Statens penninge-tillgång, måste i något fall innebära, att, sedan de en gång för obestämd tid beviljat en årlig utgift till ett visst ändamål, Rikets Ständer sedermera kunna förordna, att denna utgift skall i framtiden upphöra, så måste detta äfven kunna tillämpas i andra fall. Ständernas magt att förordna om användandet af Statens medel är en i grundlagens bokstaf uttalad *regel*, hvarje inskränkning eller begränsning af denna rätt skulle vara ett *undantag*; men för erkännandet af detta undantag fordras äfven stöd af grundlagens bokstaf. Sådant finnes här icke. Den förmenta vädan af möjligheten att 'nedbryta hela Statsförvaltnings-byggnaden' kan svårigen hafva varit af grundlagens stiftare tagen i betraktande. Ett sådant företag af Rikets Ständer skulle nemligen icke kunna tänkas annorlunda, än såsom rigtadt emot dem sjelfva och emot Svenska folket, som af dem representeras."

Jag vill icke här försöka mig i någon jonglering med siffror rörande debet och credit i vår budget, jag vet blott att, om en million skall reserveras af bankovinsten, så måste lika mycket ifrån något annat håll tagas till fyllnad i statsbehofven, och att detta icke går an hvarken genom ökad bevillning eller genom lån. Den ärade representanten från Upsala sysselsatte sig nyss med representanten från Sunnerbo och reservanterna, samt ordade, bland diverse annat, om nödvändigheten af att, sedan man uppfört en byggnad äfven i den sätta in fönster, och han tycktes vilja likna våra regementsmöten vid armébyggnadens fönster. Jag förstår icke det djupsinniga häri, men jag ber att få eriura honom om att det äfven gifves byggnader med blindfönster, och att om dessa kunna vara ändamålsenliga som dekoration, så äro de derföre icke nödvändiga. En annan filosof, Napoleon den III:e, lærer yttrat: "att man väl kan stödja sig på bajonetter, men icke sitta på dem"; — det vore önskvärdt, om äfven representanten från Upsala kom under fund med att våra grundlagar icke kan baseras på filosofiska spetsfundigheter. Den måste hvila på rättsmedvetandet och på verkligheten. Att förneka hvad denna ger tillkänna, att bestrida våra tryckta konjunkturer och nöden i landet, att opponera sig mot hvarje stor besparing — det är helt enkelt en cynism.

Jag förutser att man i rikt mått skall öfverhoppa oss med beskyllningar för likgiltighet om vårt fosterlands försvar, och för njugghet om hvad som i anslagsväg härtill behöfs. På två år har likväl den nya Representationen beviljat icke mindre än två och en half millioners alldeles extra anslag till gevär och materiel, — utvisar detta brist på fosterlandskänsla? Vidare beder jag få veta hvad vår indelta soldat är värd, i fall tjugu da-

gars minskad öfning under 20 år, ty detta är medeltjenstetiden, skulle göra honom, såsom man här vill påstå, oduglig? Skulle detta vara fallet, hvad är då vår beväring värd och hvad blefve det utaf oss med en folkbeväpning? Men det är dock på denna som vi i sista kanske redan i första hand måste förlita oss, då vi ihågkomma att vår indelta armé ungefärligen motsvarar Petersburgs garnison. Emellertid tror jag att här uttalade farhågor kommit alldeles för tvärt på. Ehuru jag icke bestämt kan angifva anslaget för arméens vapenöfningar för treårs-perioden 1849—51, tror jag att det sammanlagdt utgjorde omkring 350,000 R:dr och för treårs-perioden 1855—57 omkring 400,000 R:dr, för 1858—60 var det deremot 596,000 R:dr årligen; för 1861—63 650,000 R:dr; för 1864—66 825,000 R:dr, för 1868 870,416 R:dr 48 öre och 1869 884,000 R:dr 48 öre; hvarjemte bör märkas att före 1860 års riksdag egde regementsmöten vanligen rum blott hvartannat, ibland hvart tredje år, och dertill varade de blott 14 dagar, nu räcka de i 20. Mine Herrar, detta skedde under tider för oss långt mera vidtutseende än nu, under Danmarks första kamp mot Preussen och under Vestmagternas krig mot Ryssland, men ingen ansåg då att vi voro odugliga till strid, och likväl voro den indelta arméens öfningar vida mindre samt anslaget till dem blott två tredjedelar af hvad det nu är. Till de ärade Herrar, som sitta på Ministerbänken, beder jag slutligen att få vända mig med en bön: må de icke tro att det är något trots som förestafvat dessa ord, icke heller att meningen är någon annan än hvad orden innebära. Ingen kan varmare och uppriktigare än jag önska att samma män, som varit med om att skapa vårt nya samhällsskick, också måtte förestå detsamma, förstå situationen och gå i spetsen för reformer, icke blott till utveckling utan äfven till sparsamhet. Dessa reformer betinga och möjliggöra i detta nu hvarandra. Jag röstar för bifall till reservationen.

Herr Medin: Då man vid riksdagens början hörde Konungens throntal, glädde det hvarje representant att vi voro i godt förhållande till alla främmande makter, och man hoppades derföre, att under den närvarande betryckta ställningen, då våra finanser försämras och icke förbättras, alla möjliga besparingar skulle komma att göras; och man har också hört att, när det var fråga om anslaget till understöd åt de många nödlidande i flera landsorter, man icke hade så godt om medel. I dag deremot öfverraskas man med den underrättelsen, att någon statsbrist icke är att befara, utan att man tvärtom hoppas, att utgifterna icke skola öfverstiga inkomsterna. Jag vill icke påstå att de ärade talarne på ministerbänken velat så att säga måla den finansiella ställningen i alltför vackra färger, men jag tror att deras uppfattning hvilar på något litet misstag; ty otvivelaktigt komma bränvinsbränningsafgiften och tullinkomsterna att stiga till lägre belopp än beräknadt är, hvadan vi alltid komma att få vidkännas en statsbrist. För öfrigt anser jag icke någon synnerlig våda af att indraga ett öfningsmöte, då det ju icke erfordras lång tid och möda för att lära sig handtera de nya gevären. Deremot bör noga beaktas den nöd och det betryck som råder i flera landsorter till följd af den missväxt som nyligen hemsökt en stor del af vårt land; och äfven för det innevarande

rande årets skörd börja redan nu farhågor yppa sig. Under sådana förhållanden anser jag verkligen att man bör begagna sig af hvarje möjlighet för att åstadkomma någon minskning i statsutgifterna, ehuru jag å andra sidan medgifver att det vore en illa använd sparsamhet att indraga de ifrågavarande öfningsmötena, om derigenom möjligen fosterlandet i farans stund skulle blifva blottställt på försvar. Men som jag icke befarar någots sådant och för öfrigt anser Herr Ribbings bild om det der huset, som behöfde fönster och dörrar, för blott ett gyckel, som dessutom blifvit besvaradt af representanten från Calmar län, förenar jag mig i det yrkande som af reservanterna blifvit framställt.

Herr Petter Andersson: Emot den förevarande punkten hafva halfva antalet af Stats-Utskottets ledamöter sig reserverat, med yrkande att anslaget till arméens öfningar måtte för år 1870 med 442,000 R:dr nedsättas. Huruvida denna nedsättning, som följaktligen, om den bifalles, förorsakar en minskad öfning för arméen, skall innebära sådan våda för fäderneslandet, som åtskilliga af föregående talare velat påstå, tror jag ej, åtminstone kan jag icke föreställa mig att det skall blifva så farligt, som den värde professorn från Upsala påstått, då han jemför, "att man likaväl kan öppna fängelseportarne och lösgifva fängpersonalen", ett yttrande, som jag icke kan godkänna. Då nu icke mindre än tolf af Utskottets ledamöter reserverat sig, och jag till dem har det förtroende att de noga öfvervägt sin åtgärd, så tvekar jag icke att med dem förena mig, och detta så mycket heldre som beloppet för ifrågavarande nedsättning, enligt min öfvertygelse, är för andra statsbehof mera behöfligt, dels ock att för icke så många år sedan, arméens öfningar endast skedde hvar tredje år, då fråga var om arméens allvarliga användande, och en mera fullkomlighet i krigaryrket var af behofvet påkalladt, än för närvarande, då Sverige, enligt Kongl. Maj:ts tal vid Riksdagens öppnande, står i vänskapligt förhållande med alla främmande magter. På grund af hvad jag sålunda anfört föranlåtes jag med afslag af Utskottets Utlåtande uti förevarande punkt yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Per Nilsson från Örebro län: Jag hade trott att uti denna punkt man kan göra afprutning. Då jag bor i närheten af en exercisplats, der årligen öfningsmöten hållas, så har jag varit i tillfälle att af så väl befäl som soldaterna inhemta upplysningar om de ifrågavarande öfningarne. De hafva sagt mig, att hälften af den tid, som nu användes, vore tillräcklig för att hålla trupperna fullt öfvade och krigsbara. Jag instämmer med reservanterna och yrkar afslag å Utskottets Betänkande i denna punk.

Herr Björck: Man har sökt att göra sig lustig deröfver, att en representant, hos hvilken kunde förutsättas, att han ej vore särdeles hemmastadd i de ämnen, som här föreligga, företagit sig att derom göra framställning. Men för min del kan jag ej inse, att det bör vara någon representant förmenadt att framställa klagomål öfver betryck, likasom behofvet af besparingar, äfven om han icke skulle råka att ega lika goda insigter som de, hvilka skola pröfva hans förslag. Det lever väl i mitt minne,

hurusom under de flera år jag tillhört Representationen jag mera än ofta hört yttras i anledning af enskilda riksdagsmäns förslag: "huru skola de förstå det". Detta är en mycket riktig anmärkning, men jag tror, att det snart skulle visa sig, att det icke längre vore möjligt att uträtta något genom Representationen, om riksdagsmännen icke skulle få framställa sina betänkligheter eller om i allmänhet, då en opposition är nödvändig och bör finnas, de som föra dess talan skulle anses böra vara med statsangelägenheterna i alla delar lika förtrogna, som de, hvilka det å embettets vägnar tillkommer att dem handlägga.

Jag tror derföre, att Riksdagen och framför allt dess Utskott böra uppmärksamma dylika framställningar, äfven om de icke skulle vara byggda på någon djupare sakkunskap; äfven om de, såsom här är fallet, skulle mera syfta på en allmän idé än på ett gifvet anslag till ett visst ändamål. Uppmärksamhet bör äfven egnas åt den omständigheten, att Stats-Utskottet *måste* åberopa Herr Jöns Pehrssons motion. Detta har varit Utskottets grundlagsenliga skyldighet och det har dertill varit en nödvändighet för att sålunda undgå att komma till den möjligen omtvistade frågan, om Utskottet och dess reservanter må hafva egt berättigande att sjelfve öppna en sådana fråga. Jag för min del anser, att Stats-Utskottets medlemmar hafva en sådan rätt; men andra bestrida det. Således är af alla omständigheter klart, att på detta sätt svårigheten bäst häfdes, då man verkligen ville ntlåta sig om saken.

Hvad man vidare har anmärkt emot reservationen, är att den icke lemnar någon utredning af det förhållande, som den berör.

Men om å ena sidan den äfven må lida af någon större korthet och lakonism, än vanligt, torde dock, å den andra, den kanske kunna räkna sig till godo, att den icke uppehållit expeditionen af Betänkandet. Vi veta ju alla, att grundlagen icke medgifver något dylikt uppskof; att den strängeligen förbjuder det; och för att detta ändock skall kunna ske, måste man således ställa sig bredvid grundlagen och vinna tid genom en särskild öfverenskommelse i Utskottet. De ledamöter, hvilka tillhöra denna Kammare, hade emellertid just icke mycken anledning att anstränga sig derhän, för att sålunda få tillfälle att framlägga en fullständigare motivering af sin särskilda mening, särdeles som vi icke hade ringaste utsigt att se vår åsigt uppmärksammas i Första Kammaren och vi sjelfve äro beredde att här stå till svars för vårt förslag. Och jag hoppas Herrarne finna, att framställningen icke är utan skäl, då många redan blifvit anförda.

Hvad nu beträffar sjelfva saken och i främsta rummet behovet af nedsättningar i allmänhet i statsregleringen, har Herr Finansministern derom lemnat flera upplysningar, som måste komma oss tillgodo. Man kan till en början om Kongl. Maj:ts Proposition angående statsregleringen säga, att, ehuru den ej utreder Statsverkets verkliga ställning vid slutet af året 1868, den dock, efter min uppfattning och så vidt jag varit i tillfälle att granska den, är grundad på verkliga förhållanden; och jag kan icke finna annat, än att en hvar, som vill komma till klarhet om huru man bör reglera staten, i nämnda statshandling har en ganska säker ledning. Denna Kongl. Proposition har, såsom bekant är, gjort anspråk på Bankens vinstmedel för tvänne år till sammanlagdt belopp af ej mindre än

3,600,000 R:dr. För min del anser jag det icke vara sannolikt, att Kamrarnes skola gå in på att taga så mycket medel från Banken. Hvad mig beträffar måste jag åtminstone säga, att jag icke vill medgifva det; och då denna fråga förekommer, ämnar jag ock rösta deremot. Men å andra sidan har jag alltid föreställt mig, att det långt ifrån ligger något orätt uti, att Riksdagen tager i anspråk någon del af Bankens medel. Det är ej antagligt, att någon bankinstitution finnes, som ej nödsakas att åt sina delegare — vare sig Staten eller enskilde personer — lemna någon årlig utdelning. Anledning kan väl finnas för vår Bank att icke göra det — likasom den ofta icke gjort det — men dermed må nu vara huru som helst, icke är anspråket orättmätigt från Statens sida att till någon del komma i åtnjutande af afkastning utaf det stora kapital, som tillhör de skattdragande och som det allmänna der eger. Man måste dock förfara med måtta i allt. Så äfven här. Derföre är det ock, likasom det ej är troligt, icke heller billigt, att Banken skall afhändas *hela* det betydliga belopp, Kongl. Maj:t velat draga derifrån, utan får man väl antaga att summan kommer att nedsättas till 2,500,000 R:dr. Detta skulle då vara det belopp, som för denna gång kunde komma Statsverket till godo. Efter denna beräkning skulle en brist uppstå i statsbudgeten, hvars storlek utvisas af skilnaden mellan Kongl. Maj:ts förslag 3,600,000 R:dr, och det af mig angifna eller 2,500,000 R:dr. Denna statsbrist vill jag således beräkna till 1,100,000 R:dr.

Nu hemställer jag till Herr Finansministern, om det icke för honom vore angenämt, likasom för oss, att regleringen kunde i alla väsentliga delar bibehållas; att detta kunde ske utan att några utomordentliga åtgärder behöfde vidtagas; jag hemställer, säger jag, om det ej vore skäl söka tillvägabringa, att Staten ändock går ihop.

Herr Finansministern synes ock hafva velat verka derhän, då han uppräknat summor och belopp, som, i händelse af en minskad tillgång från bankomedlen, vore ännu odisponerade och användbara; och för min del har jag ingenting att invända mot hans beräkningar. Tvärtom vill jag önska och hoppas, att han äfven må kunna hålla dessa medel Statsverket tillhanda.

I sådant fall uppkommer en summa, af hittills i staten icke beräknade tillgångar, som jag fattade skulle uppgå till 867,345 R:dr. Jag är ej i stånd att närmare följa siffrorna, men jag tror, att jag närmar mig till de rätta, då jag antager summan vara ungefärligen 900,000 R:dr. Men derifrån skall, såsom riktigt blifvit anmärkt, afdragas hvad som motsvarar den förhöjning i anslaget till fängvärdet, eller 180,000 R:dr, som af Riksdagen blifvit nu beslutad. Återstår således ett disponibelt belopp af 687,345 R:dr. Nu är frågan: huru skall denna summa fyllas, att den må betäcka bristen i Riksstaten, i händelse Bankens vinstmedel för 1867 och 1868 icke skulle ingå i Riksgälds-kontoret till det af Kongl. Maj:t påräknade belopp?

Jag tror, att en summa af omkring 400,000 R:dr måste för det ändamålet beredas; och för min del må jag bekänna, att jag icke kan finna något annat ställe att söka den än just på detta anslag, hvars belopp nu skall fastställas. På sådant sätt skulle en tillgång erhållas af 1,087,345 R:dr — eller i det närmaste det belopp, som jag antagit komma att blifva Banken

reserveradt af vinstmedlen. Hela åtgärden är således ingenting annat än en fullständig komplettering af det finansförslag, som Kongl. Maj:t framlägger i afseende å regleringen af Statsverket för nästa riksdag.

Visserligen skulle jag, för min del, vara benägen att taga saken i öfvervägande än en gång, om från ministerbänken anvisas någon utväg, hvarifrån dessa 40,000 R:dr kunde fås. Det vore i sådant fall ej blott skäl uti, utan tvärtom Utskottets pligt att ånyo tillse, om på ett fördelaktigare sätt än det föreslagna ifrågavarande sak kunde regleras.

Hvad åter vidkommer sjelfva frågan om den summa, som må erfordras, för att indelta arméens vapenöfningar må kunna behörigen försiggå, kan ej nekas, att, om det finnes 400,000 R:dr mindre att använda till sådana öfningar, denna nedsättning skall på dem utöfva sin verkan och att nedsättningen derföre ej bör ega rum utan i nödfall. Men om man vill göra sig reda för *hvilken* verkan denna indragning kan utöfva; om man fördenskull vill tillse, huru dessa öfningar varit ordnade, måste man gå tillbaka till året 1856, då, på sätt flere talare redan anfört, öfningarne utsträcktes.

Vid den riksdag, som då var samlad, framlades noggranna beräkningar hvad öfningarne skulle kosta och det var just på grund af dessa beräkningar, som Ständerna — genom omröstning i Förstärkt Utskott — gingo in på att för ändamålet anvisa en med 200,000 R:dr förhöjd summa af 586,000 R:dr och på samma gång ställa den på förslag. Men redan vid följande riksdag, då förhållandena voro förändrade både i politiskt hänseende och med afseende å tillgångarne, fann man betänkligt och vådligt att ställa saken så och anordna medel till vapenöfningarne till obegränsadt belopp. Då skedde en öfverenskommelse, som tillvägabragtes derigenom, att Preste-Ståndet gaf med sig, ehuru, om jag minnes rätt, ej Ridderskapet och Adeln. Derigenom blef bestämdt, att anslaget icke skulle vara förslagsanslag, utan ett bestämdt anslag och reservationsanslag, men denna öfverenskommelse kunde ej på annat sätt bringas till stånd, än derigenom att kostnadssumman fastställdes af Preste-Ståndets ledamöter och sattes högre än behovet enligt sista räkenskapen utgjorde. På så sätt uppkom summan 650,000 R:dr.

Sedermera har genom tid efter annan framställda fordringar från Regeringens sida, på grund mera af politiska skäl än af ren öfvertygelse om deras nödvändighet, summan småningom blifvit ytterligare höjd och är nu, det medger jag, vida högre; jemför man nu den summa, som genom den föreslagna indragningen skulle komma att stå till Regeringens disposition under nästa år, tror jag man skall komma till öfvertygelse derom, att hvad här tvistas om, är litet nog. Vid 1866 års slut fanns, efter hvad jag vill minnas, å nämnda anslag en besparing af 114,000 R:dr. Nu kan det väl sägas, att detta belopp kan komma att utgifvas redan under innevarande år, men mine Herrar, då nöden är stor och just nöden nu påkallar särskilda åtgärder, skulle man väl, synes det mig, under detta år kunnat ifrågasätta åtminstone, att Regeringen låtit inställa en stor del af vapenöfningarne för arméen, åtminstone hvad kavalleriet beträffar. Jag vet, att Regeringen *icke* gjort det, men *det* kan man likväl fordra, att öfningarne begränsas *så*, att kostnaden må kunna hålla sig inom årets anslag. Kan man derföre, som man bör, bibehålla den nu befintliga be-

sparingen af 100,000 R:dr har Regeringen dock för år 1870 cirka 550,000 R:dr att röra sig med, och mine Herrar, dessa 550,000 R:dr understiga det anslag, som ligger till grund för hela organisationen af arméens vapenöfningar sedan år 1856, då den ännu gällande planen antogs med endast cirka 8 procent. Således skulle för denna gång mot den tiden ifrågakomma en nedsättning i öfningarne af endast 8 procent.

Lägger man åter till grund för kalkylen förhållandet, då öfningarne göras fullständiga, får man enligt sista redogörelsen för 1866 en summa af 705,000 R:dr. Skilnaden visar, att öfningarne för år 1870 endast behöfva minskas med 22 procent.

Hela affären afser således, för så vidt Regeringen från början utgått från en riktig åsigt, 8 procent af öfningarne, som skulle behöfva inställas. Men som förändringar sedermera skett och man derföre kanske bör gå ut från kostnaden för de sista öfningar, som varit fullständiga, blir skilnaden 22 procent.

Nu hemställer jag till er, mine Herrar, om icke den del af dessa vapenöfningar, som må vara minst nödvändig, kunde inställas under nästa år, då det endast gäller att inskränka öfningarne med 22 procent. Här har mycket talats om, att man icke vill försvara landet; att man icke får angripa detta anslag, emedan det är ett anslag, som måste utgå ofkortadt; att deraf beror arméens krigsduglighet; att denna icke kan stå emot en dylik rubbning; att inga giltiga skäl kunnat anföras för åtgärden; att den är skadlig för arméen och skadlig för landet. Så ungefär hör man yttras. Men denna stortalighet kan till sitt rätta värde bedömas, om man erinrar sig att frågan icke gäller anslaget tillvaro, utan endast en tillfällig nedsättning för ett år. Jag tror, att man gerna kan något litet se saken äfven ifrån den politiska sidan. Ingalunda som jag ville spå, om krig skall inträffa nu, eller nästa år; men så mycket kan man väl säga, att, om den politiska ställningen i dag om ett år skulle visa sig hotande, det är Regeringens pligt att då framlägga förslag om ytterligare medel till de åtgärder, som må erfordras för att försvara landets sjelfständighet. Och då vid den tid, Representationen åter råkas, lærer man icke behöfva befara, att någon skada skall vållas af den föreslagna indragningen. Om den kunde öfvertyga främmande regeringar, att vårt land vill afhålla sig från allt deltagande i de stora politiska förvecklingarne; så vore sådant icke någon skadlig följd af nedsättningen i anslaget.

Man har ock påstått, att hinder skulle möta för en dylik tillfällig organisation under nästkommande år, om förhållandena då skulle göra mera omfattande öfningar nödvändiga, emedan styrelsen måste bestämma sig redan detta år med afeende å de kontrakt, som böra afslutas för det följande. Jag tror dock, att man härmed kan gå så till väga, att man nu inforrdrar leveransanbud i vanlig ordning, men att *bestämma* sig för dessa anbud, dermed anser jag, att man i allmänhet kan och jag säger det, äfven bör dröja, till dess man sett den nya Representationen och gjort upp den nya statsregleringen. Följaktligen kan jag icke heller i denna omständighet skönja någon fara.

Hvad åter angår den statsrättsliga delen af frågan, har jag visserligen med nöje hört den utredning, som blifvit lemnad från den sida, som detta egentligen tillhör och jag får för min enskilda del särskildt uttala mitt

erkännande, derföre att i detta föredrag man helt och hållet undgick att spåra något försök att från grundlagens bestämmelser hårdraga slutsatser, som icke dermed öfverensstämde. Deremot erkände den ärade talaren öppet och oförbehållsamt i afseende å Representationens sjelfbeskattningsrätt, att denna icke vore omtvistad eller kunde sättas grundlagsenligen i fråga. Det var blott den konstitutionela andans fordringar, som han ansåg skulle komma att förbises, om man ginge så till väga, som har blifvit blifvit föreslaget. För min del tror jag, att det ligger mycket riktigt och tänkvärdt uti hvad han sålunda anfört, men jag tror äfven, att, om man ser saken mera praktiskt, man skall finna, att frågan ej alldeles står på den punkt, som den värde talaren antagit.

Jag vill i sådant hänseende först och främst fästa uppmärksamheten uppå, att under de fordna ståndsförhållandena den rätta ställningen emellan Regeringen och Representationen icke kunde utveckla sig fritt och i öfverensstämmelse med grundlagen. Det var omöjligt, emedan hvarje försök dertill qväfdes af de båda första stånden. Detta var också en af de svåraste omständigheter, som mötte dem, hvilka under ståndsskilnadens dagar ville verka i sådan syftning, och derföre blef ock en reform af det då bestående representationssättet en nödvändighet. Nu har reformen skett; — och mycket måste derföre förete sig annorlunda. Det är naturligt, att den nya Representationen skall fordra förändringar i Regeringsformen, fordra inskränkning i Regeringens magt enligt 89 §, beträffande den ekonomiska lagstiftningen. Men framför allt måste man finna sig uti, att Representationen vill taga i besittning den magt den lagligen har; — och att den derför gör anspråk på de rättigheter, som grundlagen redan medgifver, bör icke väcka förundran.

Om man i sådant hänseende nu vill undersöka, huru det egentligen förhåller sig med anslagen på, som det heter, ordinarie stat, kommer man snart till insigt derom, att i grundlagen någon skilnad emellan ordinarie och extra stat icke finnes angifven; men går man frågan närmare in på lifvet, tror jag man skall finna anledningen, huru denna skilnad uppkommit.

Jag är visserligen icke fullt förtrogen med historien om alla våra riksdagar allt ifrån år 1809, men jag tror mig dock icke begå något misstag, om jag antager, att hela vårt politiska lif inträdt i ett annat skifte vid 1840 års riksdag. Jag behöfver säkerligen icke anföra mycket här för att styrka den meningen. Jag tror, att vi alla erinra oss, att det var vid den riksdagen, som Representationen mötte en Regering, hvilken under en fortsatt slentrian tillät sig en massa missbruk, och att det var då, som ett efter grundlagen mera ordnad förhållande de båda Statsmagterna emellan inträdde till följd af de folkvalda ståndens bemödanden. Man gick dervid till väga så, som man måste göra, när, såsom händelsen var, man var betungad af motståndet från de båda första stånden. Man sökte derför att åtminstone begränsa Regeringen i afseende på utgifterna, utan att misskänna behofvet för styrelsen att hafva medel till sin disposition emellan riksdagarna. Regeringen hade godtyckligt använt öfverskotten å hufvudtitlarne, förhöjt löner å ordinarie stat och tillät sig tusen andra saker, som jag icke nu vill vidröra. För att icke för mycket binda händerna på Regeringen, som då blott kvart femte år mötte Representationen, men

äfven i afsigt att stäffa de missbruk, som sålunda inrotat sig och förebygga dem för framtiden, uppkom då hvad som nu är föremål för så olika uppfattning, uppkom, säger jag, den reglering af statsutgifterna, som ännu är gällande. Besparingarne å hufvudtitlarne ställdes till Regeringens disposition att användas för sådana behof inom hvarje titel, som icke blifvit af Representationen pröfvade; men derjemte inskränktes äfven denna Regerings rätt, på det sätt, att öfverskotten af visse anslag endast fingo användas för samma ändamål, dertill anslaget blef gifvet, hvarigenom uppkommo de så kallade reservationsanslagen. Men oppositionen litade ändock icke på detta sätt att få statsmedlen rätt använda, och derföre infördes de tillfälliga eller extra anslag, som anvisades i allmänhet på Riksgälds-kontoret, så att medlen intill användningen förblefvo i händerne på Rikets Ständers Fullmäktige, hvilka ock till en början vida mera än nu deltog i pröfningen af utbetalningarnes behörighet.

Med reservationsanslagen afsågs att, om Regeringen möjligen hade behof att använda något större belopp under ett foljande år än under ett föregående, Representationen åtminstone skulle vara förvissad, att dessa medel ej skulle blifva dragna till *andra* ändamål, under det att de extra anslagen blott lemnades för en gång och blefvo Representationens medel, om de ej behöfde användas till de gifna ändamålen eller lemnade öfverskott. Att regleringen kunnat göras enklare, må ej bestridas, men att den ej gjordes bättre, kan ej väcka någon förundran hos dem, som känna till förhållandena inom de forna stånden.

Om nu äfven rubriken: extra stat, förut må hafva varit begagnad, har den dock ej — det tror jag mig kunna säga — varit begagnad i samma mening och ändamål, som den fick efter året 1840 och som den nu har.

Sammanfattar man nu allt detta, finner man lätt, att hela anordningen icke var afsedd att utsträcka Regeringens rättigheter utan att *be-gränsa* den och göra till en sanning hvad grundlagen innehåller.

Detta torde vara det enda rätta förhållandet och från den sidan har jag ock sett ej blott den nu förevarande utan de flera likartade frågor, som vid denna och förra riksdagen varit å bane.

Erinrar man sig nu, att allt hvad som hör till dessa öfningar för indelta arméen, om hvilka nu åter är fråga, alltid varit och antagligen skall bli ett ständigt tvistämne mellan Regeringen och Representationen, kan man väl icke undra på, att denna Representation, då den rör sig i friare former, vill taga i besittning en rättighet, som är i grundlagen nedlagd, om den ock under en längre tid varit overksam; att den då i främsta rummet kommer att tala om den största af alla utgifter och att der söka lättnad för Statens reglering. De flesta af anslagen till arméen äro icke af sådan beskaffenhet, att de anvisas för en gång. Hvad skall forskningen söka efter och hvart skulle den vända sig, om icke till ett anslag som detta. Om man ser saken från statsrättens synpunkt, kan jag således icke på något sätt finna, att Representationen genom ett bifall till reservanternes förslag öfverträder sin rätt och sin befogenhet, om ock det visserligen må hafva varit önskligt, att Regeringen sjelf tagit initiativet och gått Representationen här till mötes.

Under närvarande förhållanden, då en stor förändring inträdt i landets förmåga, synes ock särskild anledning vara för handen att företaga en omfattande revision af de bestämmelser, som tillkommo år 1856. Jag behöfver icke erinra Eder, mine Herrar, om ställningen inom Representationen den tiden, men emellertid var den sådan, att hvarje förslag, som kunde medföra något gynnande resultat för något jernvägsintresse ovilkorligen fick framgång. Man befann sig då uppe i helt andra, helt exceptionela förhållanden. Då svälde folket af den välmåga, som Vestmagternas krig med vår östra granne medfört. Nu är det annorlunda; och det kunde således måhända icke saknas anledning, om Regeringen tagit hänsyn till en ställning, hvarom den ej är okunnig och försökt ordna Statsverket på helt andra grunder, än dem, som 1856 års riksdag banade sig väg.

Det vore för öfrigt att beklaga, om Regeringen skulle fatta det förslag, hvars målsman äfven jag nu vågat vara, från en annan synpunkt än den rent ekonomiska; anse, att detsamma innebure något annat samt mera än hvad det uttalar, och betrakta detsamma såsom ett ingrepp i Regeringens häfdvunna rättigheter, eller än mera som ett misstroende i andra hänseenden. Jag tror, att Regeringen dermed gör hvarken sig sjelf, landet eller Representationen någon tjänst. Och jag tror derjemte, att, likasom alla lagar måste tillkomma genom tillmötesgående mellan Regeringen och Representationen, Herr Krigsministern, då han vid närmare eftersinnande torde finna, att nedsättningen blott afser sådant, som lätt nog kan uppskjutas samt ej vidrör sjelfva grunden för arméens bildning och tjänstbarhet, skall blifva benägen att icke längre motsätta sig detta förslag.

För min del omfattar jag reservationen och kan ej afstå från att derpå yrka bifall.

Herr Statsrådet Friherre af Ugglas: Jag ämnar ej nu följa den siste talaren i hvad han yttrat om den konstitutionela och militäriska delen af frågan, men ber att i korthet få upptaga frågan om bankovinstens användande, enär talaren hufvudsakligen derpå grundat sin åsigt om nödvändigheten att vidtaga den besparing reservanterna påyrkat.

Talaren har ansett att en del af denna vinst borde åt Riksbanken reserveras och frågan reducerar sig, enligt samma talares framställning, ytterst derhän, om det finnes vara gagneligare att betala en förfallen skuld med denna befintliga tillgång, eller att använda denna i och för Bankens egna ändamål.

Då nu Bankofullmäktige sjelfva ansett medlen kunna af Riksbanken undvaras, har jag fått ett ökad stöd för min mening att denna Bankovinst, denna besparade tillgång icke kan bättre användas än att dermed betala en skuld. Om man vidare besinnar, att, innan nu ifrågasatt vinst komma att utbetalas, Banken sannolikt åter intjenat nya vinster, kan den nu ifrågasatta utbetalningen icke för Banken medföra någon olägenhet och jag hemställer då, om icke allt skäl förefinnes att använda dessa medel för Statsverkets oafvisliga behof.

Men användes bankovinsten på detta sätt, då förfaller helt och hållet den grund, hvarpå den siste talaren byggt sin argumentation. För öfrigt har jag med tillfredsställelse hört, att samma talare endast i denna punkt tvekat om beräkningarnes i den Kongl. Propositionens hållbarhet. Här

har från en annan sida ställts den uppmaning till Regeringen, att den måtte gå i spetsen, icke blott för utvecklingen, utan för besparing. Regeringen kan i detta afseende med lugn se Representationen i ögonen, men något hårdt, något mycket är det att begära, att Regeringen skulle gå i spetsen för en sparsamhet, som icke skulle lända till landets sanna båtnad.

Herr A. von Proschwitz: En talare har sagt, att han af soldater fått den upplysningen, att öfningarne utan skada skulle kunna inskränkas till hälften af den tid, som nu derpå användes. Jag tror likväl, att man i detta som i andra yrken behöfver hinna litet längre fram för att kunna fälla ett riktigt omdöme. Man ser ju huru man i andra länder anstränger sig, för att bibringa arméen en tillräcklig öfning, och icke sker det för att plåga eller betunga folket, utan för att öka arméens duglighet. På samma sätt hos oss. Hvad hjälper det att hafva en armé på papperet, om den saknar öfning. Jag tänker mig ett ypperligt fartyg, men med en öofvad besättning. Huru går det då med fartyget, när faran kommer? Man säger att den indelta arméen är dyr, men hvartill duger den i alla fall, om den icke är tillräckligt öfvad? Handgreppen äro visserligen snart inlärdade, men för att kunna röra sig med sådana gevär, som de nya, nu anskaffade, och mot en fiende, som sjelf är försedd med sådana, måste förändringar i taktiken göras. För att inöfvas häruti erfordras mycken tid. Frågan har dessutom en vigtig moralisk betydelse. Känner en trupp sig icke öfvad och hemmastadd i sitt vapens begagnande, så känner den icke heller någon trygghet. Om man öfvat sig i fäktning, hvilken säkerhet känner man icke hos sig, i jembörelse med dem, som icke har någon öfning. En talare har sagt, att vår armé icke svarar emot Petersburgs garnison, så mycket mer behöfver den då att öfvas. Man tycker måhända att ett års afbrott i öfningarne icke kan så mycket betyda, men detta är ett misstag. Det är nämligen alldeles nödvändigt att kontinuitet bibehålles i öfningarne. Den militäriska andan lider af sådana afbrott, som det nu ifrågasatta. Man invänder måhända, att korporalskolorna och befälsmötena icke äro ämnade att afbrytas. Detta hjälper dock icke saken, ty genom dessa vinnes endast en, att jag så må säga, teoretisk bildning; det är först genom regementsmötena och ännu bättre genom än större möten, som praktisk öfning och duglighet kan erhållas. Motionären har af sparsamhetsskäl tillstyrkt, att äfven beväringmötena måtte för i år inställas. Skola sparsamhetsskäl här nödvändigt göra sig gällande, då tror jag att det är bättre att dessa beväringmöten i år inställas. Dessa 15 dagars öfningar kunna, om så behöfves, lättare ersättas och här är ingen kontinuitet som afbrytes. Genom regementsmötenas inställande kan inom arméen alstras en ligkiltighet för tjensten, hvilken kan medföra oberäknelig skada och man kan få uppoffra mycket, innan sådant kan repareras. Jag yrkar afslag å reservanternas förslag och bifall till Utskottets betänkande i denna punkt.

Herr Bergström: Så många talare, jemväl af Kammarens bäste, hafva redan yttrat sig, att skyldigt afseende å Kammarens tid och tålmod hujder mig att fatta mig så kort som möjligt; men ärendet är så

viktigt, att jag icke kan underlåta att deri yttra några ord. Frågan föret för betraktaren tre sidor, den statsrättsliga eller konstitutionella, den militäriska och den finansiella. Alla dessa tre sidor hafva redan blifvit skärskådade hvar af sin målsman inom Konungens råd. Det må mellertid ursäktas, att företeelser på rättslifvets område lifligast intressera mig och att således den statsrättsliga synpunkten företrädesvis ådrager sig min uppmärksamhet.

Hvad således först angår frågan om Representationens befogenhet att ensidigt indraga ordinarie anslag, ansluter jag mig helt och hållet till den af Hans Excellens Herr Justitie-statsministern yttrade åsigt. Denna åsigt synes mig hafva blifvit af honom med all erforderlig bestämdhet uttalad, så att den missuppfattning eller misstyding deraf, hvartill enligt mitt förmenande en sednare talare gjort sig skyldig, icke skäligen bort ifrågakomma. Om än rättsgrundsatsen, att ett i laga ordning tillkommet ordinarie anslag bör af representationen respekteras och förty icke kan utan Regeringens medverkan och samtycke indragas, icke finnes med uttryckliga ord uttalad i grundlagen; så faller det sig icke svårt att genom en rättsvetenskaplig utveckling af de särskilda grundlagsbudet och deras historiska genesis deducera denna grundsats. En sådan deduction åstadkommes dock bättre från den akademiska lärostolen eller i vetenskapsmannens stilla kammare, än på detta rum, der man lämpligast får inskränka sig till att hänvisa till det rättsvetenskapliga arbete, som uti ifrågavarande afseende redan presterats, och det resultat, hvartill man derunder kommit.

En dylik hänvisning har redan vid ett förutgående tillfälle lemnats inom denna Kammare, och jag skulle till berörda hänvisning foga flera, om jag icke hade erfarenhet af att man icke följer dylika anvisningar. För mig har den skrifna lagen aldrig varit och kommer aldrig att blifva den enda rättskällan; och likasom jag erkänner rättens utflöde ur flera källor, än den skrifna lagen, antager jag ock flera berättigade slag af lagtolkning, än den bokstaffiga. Ingen lag, således ej heller grundlagen, kan tolkas endast efter ordalydelsen, om än lagstiftaren tanklöst uppställt en sådan lagtolkningsregel. Men med mig torde de flesta vara ense åtminstone derom, att det icke går an att, såsom Herr Björck synes hålla före, tolka en gällande lag så, som man önskar densamma må i framtiden utvecklas. En sådan grundsats för lagtolkning är ytterst farlig och förkastlig. Tillämpas den följdriktigt, så bär man våld på den gällande lagen, ity att man deri intvingar sådant, som endast kan tillkomma genom lagstiftning. Mindre farligt, snarare oskadligt, är det sätt att tolka lag, som under denna öfverläggning jemväl begagnats, att man nemligen utgår från en sinnrik antithes med epigrammatisk udd, hvilken dock är så tillspetsad, att den af sig sjelf afbrytes.

Den militäriska sidan af frågan förstår jag icke; men just därför hyllar jag Herr Ribbings klokhetsregel att lyssna till hvad de sakkunnige derom säga. I detta afseende åberopar jag således hvad både Herr Krigsministern och en ledamot af Kammaren yttrat om det betänkliga af en nedsättning uti ifrågavarande anslag, enär arméens stridbarhet och tjenstduglighet derigenom komme att minskas.

Beträffande frågans finansiela del; så synes mig Herr Finansministern nöjaktigt hafva utredt, att statsbrist icke är att befara och att således afseende å den finansiela ställningen ingalunda påkallar nedsättning af något ordinarie anslag, och aldra minst af det ifrågavarande, hvilket ju icke är ett nytt, utan ett gammalt anslag.

Det må medgifvas, att man icke haft rätt att af reservanterne, hvilka nu förfäktat och söka göra gällande sin mening, fordra insigt uti och utredning af ärendets statsrättsliga och militäriska momenter; och den förste talaren bland reservanterne, hvilken tillika är Stats-Utskottets ordförande, har jemväl öppet och ärligt tillstått, att han icke förstår militärväsendet; men då Stats-Utskottets och således äfven reservanternes styrka väl skulle ligga uti det finansiela, hade man skäligen kunnat vänta en noggrann och tillfyllestgörande utredning i sistberörda afseende. En sådan förväntan har emellertid blifvit grymt gäckad. Visserligen kan man af det myckna ordande om den största sparsamhet, som inom denna Kammare så ofta höres, sluta till, att afsigten att spara varit det egentliga, ehuru i reservationen ej uttalade motivet till reservanternes förslag, att anslaget till indelta arméens vapenöfningar måtte nedsättas med 442,000 R:dr; men sjelfva siffran synes mig gripen ur luften. Icke den ringaste tillstymmelse till beräkning förekommer i reservationen; intet ord om hvilka öfningar reservanterna förmena kunna inställas. Af den förste talarens yttrande framgick, att han för sin del med nedsättningen åsyftade inställelse af regementsmötena, men deremot önskade, att öfningarna vid underbefälsskolor, vid befälsmöten, exercisqvadroner o. s. v. skulle under år 1870 ostörda fortgå. Men, då ingen beräkning af kostnaderna för regementsmötena blifvit gjord, lärer icke ens samme talare sjelf, än mindre någon annan, kunna bedöma, huruvida icke den föreslagna nedsättningen komme att föranleda delvis inställelse jemväl af de öfningar, hvilka han velat lemna orubbade, och således sträcka sina verkningar längre än åsyftadt varit. Äfven de, som af konstitutionela eller militäriska skäl icke finna sig förhindrade att nedsätta ifrågavarande anslag, hade haft rätt fordra, att frågan i finansielt afseende blifvit af reservanterne fullständigt utredd. Icke alla inom denna kammare lystra reservanternes dekret, icke alla hylla den stricta observansen. Ätminstone gör jag det för min del icke. Jag fordrar skäl och bevis; och då reservanternes förslag är blottadt på alla sådana, måste jag jemväl på den grund allvarligen motsätta mig detsamma. Jag yrkar således bifall till hvad Stats-Utskottet i denna punkt hemställt.

Herr Rundbäck: För min del vill jag visst icke motsätta mig nyttiga anslag, men det är icke alltid tillfälle att följa denna böjelse, det gifves tider, då man måste spara på äfven ganska magtpåliggande utgifter, så vida man vill att debet och credit skola gå ihop. Skäl, och, som mig synes, ganska goda, hafva blifvit anförda, för att man, då besparingar *måste* göras, just i förevarande anslagsfråga, har det lämpligaste tillfälle dertill. Icke tror jag att arméens krigsduglighet derigenom skulle minskas. Visserligen åberopas, i fråga om dessa öfningars nödvändighet, utländska staters exempel, men dessa hafva helt andra soldater. De äro ofta unga konskriberade, som nyligen inträdt i tjensten eller legat som

garnison i fästningar, under det att våra soldater ofta i 20 år öfvat ett och detsamma. Vore det derföre fråga om att borttaga rekryt- eller beväringmötena, skulle jag anse det mera betänkligt, men här är ju endast fråga om att för ett år inställa öfningarne för redan öfvade soldater. *Skjutskolorna*, som äro det viktigaste för arméens stridbarhet, kunna ju vara i verksamhet, oberoende af regementsmötena. Men med detsamma jag icke vill bestrida nyttan af taktiska öfningar, vill jag likväl erinra om följande yttrande af en af 1809 års män: "Glömmen aldrig, att stora taktiska rörelser äro okunnighetens, oförståndets och fåfångans miss-tag på vår krigsteater. Befällets bildning och en i högsta grad förenklad kompaniöfning är hos oss det hufvudsakliga; — allt annat en onyttig börda för landet". Detta i afseende på det tekniska och taktiska. Men i afseende på det ekonomiska yttrade samma person: "Landets styrka ligger deruti att folket har kraft och mod att försvara sig, när det gäller, men om försvaret blir alltför betungande, så att landet derigenom utarmas och denna kraft och förmåga i farans stund svika, då är försvaret icke byggt på tillfredsställande grunder, och om man använder medel i otid och för ändamål, som icke äro af behovet påkallade, så saknas i behovets tider tillgångar till det nödvändiga och då först finner man, huru ovisligen man förut handlat".

Efter min tanke hafva dessa ord här sin fulla tillämplighet och jag har derföre velat återberätta dem. På dessa grunder och då det efter min tanke skulle göra ett ganska godt intryck, om denna besparing kunde göras och en del af bankovinsten derigenom åt banken reserveras, så anser jag att, utan att deri på något vis behöfver ligga misstroendevotum mot Regeringen eller Herr Krigsministern, Andra Kammaren torde böra bifalla reservanternas förslag, hvarföre jag alltså yrkar afslag å Stats-Utskottets Betänkande i förevarande punkt.

Herr Kinmanson: Då förevarande fråga i konstitutionellt hänseende är af mycken vikt, finner jag mig pligtig att äfven för min del yttra några ord derom.

Man har förut fästat uppmärksamheten på den skilnad, som i statsregleringarne uppdrages emellan ordinarie och extra ordinarie anslag, en skilnad, hvilken redan återberättas i beslutet angående den år 1810 uppgjorda statsreglering. Medan de extra anslagen, enligt deras nuvarande begrepp, omfatta endast tillfälliga utgifter, afse de ordinarie åter sådana statsbehof, som bedömas såsom fortfarande nödvändiga och på lika sätt återkommande hvarje år, hvadan anslagen af sistnämnda art äro för obegränsad tid gifna. Dessa sednare anslag, hvilka frågan nu ensamt gäller, äro ställda till Regeringens disposition enligt 4 och 64 §§ Regeringsformen. I sin egenskap af verkställande myndighet förfogar således Regeringen öfver de ordinarie anslagsmedlen samt uppgör planer för och bestämmer om deras syftesenliga användande. Skulle Riksdagen likväl indraga eller betydligt nedsätta något så beskaffadt anslag, icke derföre att det i anseende till förändrade förhållanden upphört att längre vara behöfligt, eller derföre att erfarenheten visat detsamma vara till beloppet för högt beräknadt, utan endast, såsom nu blifvit yrkadt, för något visst år, i ändamål att under det året använda de afdragna medlen till andra behof, måste Rege-

ringen härigenom försättas i en svår belägenhet. Regeringen finner afdraget verka på förvaltningen mycket störande, och ändock har Riksdagen, begagnande sin magt, förvägrat medlens utgående. Ett dylikt beslut innefattar i sjelfva verket att Riksdagen för ett särskildt år öfvertagit den disposition af anslagsbeloppet och den närmare bestämning rörande sättet för dess användande, som, enligt grundlagens förutsättning, bör tillhöra Regeringen. Det är en egenhet för våra statsregleringar att särskilda begränsade summor anslås och fastställas med afseende å hvarje särskildt behof, äfven af ringaste omfång. Detta förfarande, som lemnar trygghet för medlens åsyftade användande, bör deremot framställa sig såsom ett hinder för Riksdagen, att, emot Regeringens uttalade önskan, göra indragning å något af de till årliga, nödvändiga utgifter anvisade anslagen och derigenom föranleda rubbning i förvaltningens gång, enär eljest Regeringen här icke, såsom i vissa andra länder, der statsregleringarne ej fastställas så specifikt, skulle hafva tillfälle att sjelf bestämma hvarst besparing kunde med minsta olägenhet låta sig verkställas. Om uti sådana andra länder, der tillika det parlamentariska styrelsesättet är mera utveckladt, någon indragning af anslag skulle af Representationen beslutas, såsom uttryck af bristande förtroende till Regeringen eller af annan orsak, återtager dock, efter det syftet vunnits, styrelsen sin jenna gång, utan att dervid förmärkes något spår till förringande af sjelfva regeringsmyndigheten. Brytningen har åstadkommits mest genom sakens egen beskaffenhet och den allmänna meningens magt. Om åter, hos oss, något ordinarie, i sig sjelft nödvändigt anslag skulle af Riksdagen, utan tillstyrkan å Regeringens sida, indragas, kunde möjligen, under våra förhållanden, en dylik åtgärd komma att, framdeles förnyad, någon gång blifva beroende af blott tillfälligheter. Den kunde kvarlemna ett sår i regeringsmyndigheten. Beträdandet af en sådan väg skall, efter min uppfattning, ej leda till något godt eller gynna utvecklingen af ett parlamentariskt styrelsesätt; det skall lätteligen kunna framkalla söndring emellan Kamrarne och inom dem, och kan ej främja det framåtskridande, som fortgår på frihetens grund. Ty det torde väl vara visst, att Svenska folket icke vinner frihet och styrka derigenom att Regeringens styrelsemyndighet öfvertages af Representationen. I betraktande af allt detta, och då jag, hvad den nu ifrågakända anslagsminskningen i öfrigt angår, måste finna det vara genom de under diskussionen meddelade upplysningar fullt ådagalagdt, att denna indragning icke bör under år 1870 ega rum, kommer jag att rösta för bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Sven Nilsson: Äfven jag skulle önskat, att reservationen varit bättre motiverad än nu är fallet, då reservanterna endast såsom skäl för sitt förslag åberopat, att ett yrkande om anslagets nedsättande skett.

Här har nu anförts mycket om den statsrättsliga ställningen mellan Regeringen och Representationen, och att en nedsättning af anslaget skulle innebära en förminskning af Regeringens magt. Jag vill ej nu ingå i pröfning af allt detta. Men jag vill påminna om att landets förmåga att bära utgifter och skatter för närvarande är klen. Nöden herrskar i många orter, och jag känner ställen, der vi skulle kunna beklaga oss med lika mycket skäl som Smälänningarne, ehuru nöden på dessa ställen kanske

icke nått en lika stor utsträckning som i Småland. Det kan nu visserligen sägas att Norrland fått en god skörd och derigenom kommit i den lyckliga ställningen att kunna göra betydliga inbetalningar på de undsättningslån, det förut erhållit. Men detta är ett undantagsförhållande, som jag ber att vi ej må anticipera på, och jag tror därför, att vi nu böra iakttaga all möjlig sparsamhet.

Jag tror ej att vår sjelfständighet lider, om detta anslag indrages, och jag tror att om det skulle visa sig erforderligt att vår armé öfvades under år 1870, så låter sådant lätt arrangeras sig. Riksdagen är ju numera så att säga permanent, Kongl. Maj:t kan ju sammankalla den hvilken dag som helst; dertill erfordras icke några nya val eller andra omgångar, och om ett öfningsanslag skulle visa sig erforderligt, så är jag öfvertygad om att Representationen icke skall vägra att bevilja det.

Men, säger man, anordningar för sådana öfningar böra vidtagas på förhand och sist i slutet af året innan öfningarne skola ega rum. Emellertid är det ju icke sagdt, att de öfningar, som skulle kunna erfordras för arméen under 1870, behöfde vara af samma omfattning som vanligt. Men äfven om så skulle vara fallet, tror jag att om man använder de utvägar, som finnas, så skulle man äfven kunna litta reda på en utväg härför.

Man har här mycket talat om sakkunskap i militära ämnen. Jag tror icke att denna sakkunskap är så bunden vid vissa personer, som man vill påstå, utan att man kan återopa sakkunskap deri äfven från andra håll. Jag var häromdagen i tillfälle att samtala med en öfverste i Amerikansk tjänst, som tjänat sig upp graderna igenom i det sista Amerikanska kriget, och jag tror att en sådan man bör tillmätas sakkunskap i militära frågor. Jag har visserligen hört våra fredsofficerare påstå, att den Nordamerikanska krigsadministrationen icke skulle duga till någonting, men vi hafva likväl sett, att de Nordamerikanska staterna med denna förkastliga administration utfört ett krig, som väl kan kallas lysande, om krig någonsin kan sägas vara något lysande.

Denne öfverste tillfrågades huru lång öfningstid han ansåg erforderlig för att af öfvadt manskap bilda krigsdugliga soldater. Han påstod att första vilkoret för en god soldat vore att han vänjdes vid sträng subordination och dertill erfordrades ej lång öfning. I öfrigt förkastade han alla våra fredsöfningar. Han trodde att man skulle kunna bilda krigsdugligt manskap mycket förr af yngre öfvade bonddrängar, än af våra styfva indelta soldater, och att dertill skulle erfordras en tid af högst 6—8 veckor. Manskapet vid det regemente, der han tjänat, hade icke undergått några militära öfningar förr än det utkallades i striden, och detsamma hade förhållandet varit med alla de öfriga regementena, men derefter hade trupperna öfvats. "Jag bör ej tala illa om det regemente jag tillhörde", tillade denne öfverste, "men med oss kommo i striden regementen, som icke öfvats mer än 6—8 veckor och dessa gjorde sin sak lika bra som vi, ehuru vi hade öfvats under betydligt längre tid." Han lade sina åhörare på hjertat, att det första och sista under ett krig vore, att arméen egde tillräckligt och väl öfvadt befäl. Just den omständigheten att Nordstaternas armé saknade ett sådant befäl var orsaken till olyckorna i början af kriget. Befålet öfvades väl sedan under sjelfva striden, men detta blef en alltför dyr öfning. Då jag sålunda finner att personer, som måste anses

fullt sakkunniga i militära frågor, icke anse fredsöfningar så nödiga, kan jag ej undgå att tro, det en afprutning på nu ifrågavarande anslag bör ega rum, isynnerhet vid en tidpunkt då sparsamhet är så nödig, som nu är fallet.

Man har vidare framhållit den konstitutionela sidan af saken och man har påstått, att Riksdagen skulle handla inkonstitutionellt, om den på eget bevåg nedsatte detta anslag. Jag tror emellertid att det är af synnerlig vigt i konstitutionellt hänseende, att Riksdagen häfdar sin rättighet att bestämma öfver Statens utgifter; vår sjelfbeskattningsrätt är i annat fall icke mycket värd. Det kommer säkerligen icke alltid att hända, att vi få en Finansminister, som lika ifrigt bemödar sig om sparsamhet med Statens medel, som den nuvarande Finansministern. Den tid kan komma, då det blir nödvändigt att häfda Riksdagens rätt att bestämma Statens utgifter, och det skulle då vara sorgligt, om man skulle hafva att åberopa ett prejudikat i motsatt syfte.

Men jag vill ej längre upptaga Kammarens tid och inskränker mig därför till att instämma med dem, som yrkat afslag på Stats-Utskottets Utlåtande och bifall till reservationen.

Herr Hedlund: Då jag i går vid den debatt, som då förevar om anslagen under Första Hufvudtiteln, tog mig friheten antyda några omständigheter, som syntes mig böra nöjaktigt förklara den sparsamhetsifver, som gifvit sig tillkänna i denna Kammare, så skedde det med tanken fästad på den nu började öfverläggningen. Jag visste nemligen att här rådde en allvarlig afsigt att utverka någon nedsättning i statsutgifterna och derigenom förebygga, det icke vid de snart förestående nya valen till denna Kammare ombud må komma att väljas på landsbygden från de extrema åsigternas sida. Och hvad var naturligare, än att, då man nu forskade efter tillfällen att göra besparingar, man skulle komma att rikta sina blickar och förhoppningar på militärbudgeten.

Denna budget utgör för närvarande ett tvisteämne emellan regeringar och representationer i nästan alla Europas stater; de nuvarande utgifterna försvaras af regeringarne, under det deremot representationerna försöka att åstadkomma nedsättningar deri. Och man bör väl ej undra öfver att folken börja tänka på hvart det skall taga vägen med ett försvarsväsende, på hvars molochsaltare de nödgas offra, icke sina späda barn, men blomman af sin manliga ungdom — ett försvarsväsende, för hvilket de måste underkasta sig oerhörda ekonomiska uppoffringar (hvilka för samtliga Europeiska staterna beräknas uppgå till $3\frac{1}{2}$ milliarder årligen) och för hvars upprätthållande de måste tåla ett våldförande af samhällslifvets första moraliska vilkor, t. ex. förbud mot äktenskap för vissa åldrar med flera andra dylika stadganden. Vill man sammanfatta allt det onda, hvaraf vår verldsdel i medlet af 19:de århundradet lider, uti ett enda ord, så heter det: *militärväsendet*.

Detta kan visserligen synas vara ett hårdt ord, men det är en sanning. Och då jag nu vänder mig till dem, som skulle kunna afvända denna olycka för folken, hvad svara de? Jo, de säga: Är ej fäderneslandet det högsta, som gifves för ett folk och är det ej för bevarandet af fäderneslandets frihet och bestånd, som vi kräfva dessa uppoffringar? Och så

fortfara de att draga vexlar på folkens bästa krafter i och för upprätt-hållandet af detta så kallade försvarsväsende.

Slutligen börja dock folken att tveka, om de vidare böra endossera dessa vexlar och att tänka på om ej detta försvarsväsende skulle kunna byggas på en annan grund, och jag tror att de dertill ega goda skäl. Vi hafva sett exempel på, huru vid ett tillfälle en gammal militärstat — Österrike — blifvit besegrad nästan genom ett enda slag, så att hela landet derefter låg öppet för fienden, oaktadt detta land eger en folkmängd af 40 millioner. Återigen hafva vi vid ett annat tillfälle sett, hurusom, der ett folk stod i vapen, detta folk, ehuru litet, kämpat ganska länge mot en öfvermäktig fiende som mot detsamma sände sina bästa arméer.

Man kan nu visserligen säga, att hvad jag nu yttrat ej kan tillämpas på oss, då vårt försvarsväsende icke kostar mer än 21 à 22 millioner om året, och det dessutom ej heller tynger så på vår befolknings fysiska och intellektuella utveckling, som förhållandet är i andra stater. De offer vi här bringa äro emellertid högst betydliga.

Frågar man hvad är innersta grunden till dessa stora militärbudgeter, så, om jag ej tager i beräkning den af fåfängan dikterade önskan att vid en parad kunna lysa med väl exercerade trupper och vissa enskilda intressen, så finner jag denna innersta grund vara den öfning, som skall beredas dessa arméer. Det är för denna öfnings skull, som Preussiska krigsministern fordrar att hans medborgare skola underkasta sig ett förderfvande kasernlif under tre år; det är för "öfnings" skull Franska krigsministern af sina medborgare kräfver, att de skola underkasta sig konskription under sju års tid. Ja, det är för denna öfnings skull, som alla andra försvarsväsendets bördor egentligen äro till.

Och om nu en i dessa saker okunnig man, som t. ex. jag, vågar att mot en krigsminister rikta den anmärkningen, det man möjligen skulle kunna erhålla denna öfning för billigare pris, så svarar han, att jag ej är en man af facket och följaktligen ej eller begriper saken, utan att det endast är Kongl. Maj:t, som här eger den nödiga insigten; andra tillägga: "Kongl. Maj:t med sin Krigsminister".

Härvid tager jag mig likväl friheten anmärka, att, om man vill åt Kongl. Maj:t och hans Krigsminister häfda en sådan absolut auktoritet, så bör den icke hafva blifvit komprometterad genom handlingar, hvilka inneburit påtagliga misstag. Så är det icke så längesedan Kongl. Maj:t äskade ett anslag af tre millioner riksdaler till vapen och det ansågs då nästan såsom landsförräderi att icke vilja bifalla denna begäran. Riksdagen beviljade emellertid endast en och en half million riksdaler, och det visade sig att man deri hade rätt, då en större summa än den beviljade icke hade kunnat användas. Man skulle kunna åberopa åtskilliga andra dylika fall, såsom då Kongl. Maj:t föreslagit utsträckning af beväringsskyldigheten och dervid tillagt att någon vidare uppoffring för landets försvar, utöfver en sådan utsträckning och hvad som i öfrigt dertill utginge, icke skulle erfordras. Under sådana förhållanden torde man få finna sig vid att åtskilliga invändningar göras.

Det anslag, hvarom nu är fråga, rör nästa års regementsmöten, då nya gevär blifva utdelade till arméén, hvilka soldaten nu skall lära sig bruka,

bruka, på samma gång en deraf beroende ny taktik skall inöfvas. För de nya gevärens handterande, då man öfvergått från en mera komplicerad konstruktion till en enklare, torde ej stor lärotid erfordras, då man icke tager skjutfärdigheten i betraktande, hvarom här icke är fråga. För den nya taktiken — hvarom jag nu med synnerlig fågnad hört några ord från Krigsministerns läppar — behöfves deremot öfning; men då måste man deremot starkt betvifva behöfvet af ett fortfarande inöfvande under *innevarande* år af den *gamla* taktiken.

Här har blifvit begagnad en bild. Man har nemligen sagt: hvad skulle man göra med ett fartyg, om man ej öfvade dess besättning? Jag accepterar bilden, men jag tillåter mig att vända om den. Männe det vore skäl att bedrifva långa öfningar med ett gammalt fartyg af antiqverad konstruktion? Och ännu mer: Kan sådant vara skäl, om detta fartyg icke går på sjön utan står på land, om det t. ex. egentligen icke är något annat än ett sådant der öfningsdäck, som begagnas vid åtskilliga sjömansskolor? Man öfvar de gamla matroserna på detta däck med dess föräldrade rigg; de lära år ut och år in att taga i den tågändan och hissa det seglet. Men männe det vore likväl så menligt för deras tjenstbarhet att inställa dessa öfningar något år?

Jag finner dock helt naturligt, att Krigsministern varit angelägen att sätta våra försvarskrafter i ordning, och att äfven alla de andra ministrarne hvar inom sitt departement varit lifvade af enahanda nit för de institutioner, hvarmed de hafva att beställa. Men jag är ej fullt enig med mig sjelf, om huruvida den af ministrarne, som har hand om kassan, eller Herr Finansministern, på detta de andras nit utöfvat den återhållande kraft, som man kunnat önska. Mig förefaller det, som om man just i fråga om utgifterna under Fjerde Hufvudtiteln saknade spår af denna återhållande kraft.

“Det är saunt”, kan Herr Finansministern svara, “men utgifter och inkomster gå i alla fall ihop”. Jag vill nu ej ingå i en analys af huru härmed rätteligen sig förhåller. Men äfven om nu så vore förhållandet, männe det då skulle vara så ur vägen att borttaga en del af af den ökade beskattning, som tillkom vid 1867 års riksdag — jag menar förhöjningen i tullen på kaffe och socker, hvilken, enligt hvad man antog, skulle blifva endast provisorisk, en illusion, som jag dock icke delade, hvadan jag ock satte mig emot dess förhöjning. Jag tror att det nu vore önskvärdt, om folket erhöle en nedsättning i kostnaderna för dessa nödvändighetsartiklar.

Hvad beträffar det yttrande, som vi nyss hört af Herr Justitie-statsministern, så har jag så stor aktning för Herr Justitie-statsministerns ord, att jag ej vågar jäfva detta yttrande. Jag har också trott, att den rätta formen för ett uttalande af Kammarens önskingar i saken hade varit att till Kongl. Maj:t ingå med en skrifvelse, innehållande begäran att Kongl. Maj:t måtte tillse, om icke dessa öfningar kunde för ett år indragas. Men då nu Första Kammaren redan beslutat att anslaget skall utgå med oförändradt belopp och frågan om en dylik skrifvelses aflåtande icke kan blifva föremål för gemensam votering, så återstår för Andra Kammaren, derest den vill göra sin åsigt något gällande mot Första Kammaren, ingenting annat än att direkte besluta anslagets nedsättande.

I öfrigt må man icke för sig fördölja, att i och med de konstitutionela formernas utbildning kommer Representationen att göra sin magt och sina rättigheter gentemot styrelsen alltmera gällande. Jag tror icke att man får betrakta detta såsom ett våldförande af Riksdagen utaf den konstitutionela grundsatsen; jag tror att det helt enkelt är en nödvändig tingens ordning. Men jag har glömt att vidröra en del af frågan, nemligen den om öfningslägren. Man har anmärkt, att dessa äro af vikt för befällets öfning, och jag tror äfven att de äro af största vikt, isynnerhet för Generalstaben. Men på samma gång är det viktigt att dessa öfningsläger blifva väl ordnade, och jag tror att erfarenheten talar för att de penningar dessa nöjen kostat ej blifvit använda på ett ändamålsenligt sätt.

Då jag nu i fråga om besparingar i allmänhet anser, att, om någon budget kan tåla vid reducering, det är just den militära, och jag, hvad den statsrättsliga sidan af saken angår, icke kan finna, att den konstitutionela principen skulle blifva på något sätt kränkt genom den föreslagna nedsättningens vidtagande, så förenar jag mig med dem, hvilka här yrkat afslag å Utskottets Utlåtande och bifall till reservationen.

Herr Siljeström: Jag har sällan förut på detta rum hört en diskussion af mera glädjande beskaffenhet, än den som föregått i denna fråga. Att ingen enda af de talare, som yttrat sig för den högre anslagssumman, kört krigets åskor, att ingen enda framhållit denna buse, hvarmed, för att nyttja en i ett föregående plenum använd patriarkalisk liknelse, faderliga regeringar bruka skrimma sina ostyriga barn för att göra dem mera medgörliga, är i sanning ett glädjande tidens tecken — ett tecken dertill att freden i Europa för det närvarande måste vara så betryggad, att icke ens en skugga af någon farhåga för krigiska eventualiteter synes vara för handen.

Herr Finansministerns yttrande har äfvenväl gifvit en stor anledning till glädje, då han framhållit, att, med den här ifrågasatta besparingen, vi möjligen skulle kunna råka ut för den ovanliga händelsen, att statsbudgetens debet och kredit kunde komma att gå ihop, ja till och med att fråga kunde blifva om öfverskott. Jag bekänner att blotta ovanligheten af ett sådant resultat kunde vara anledning nog att rösta för anslagets nedsättande.

Det är emellertid icke min afsigt att betrakta frågan från den finansiella eller militäriska synpunkten, helst allt dithörande redan blifvit fullständigt afhandladt af flera föregående talare; men jag kan ej underlåta att ett ögonblick fästa mig vid frågans politiska sida. Man har i afseende härpå hört åsigter af sådan beskaffenhet, att de måste förefalla hvarje älskare af sann konstitutionel frihet minst sagdt betänkliga — åsigter som kunna vara oskyldiga nog, när de uttalas från kathedern, men som få en helt annan betydelse, när de yttras från Statsrådsbänken.

Man har talat om nödvändigheten af balans mellan statsmagterna. Jag vill ej inlåta mig på denna fråga. Under tidernas lopp hafva åtskilliga sådana slags balanstheorier uppstått; man har haft läran om handelsbalansen, om den politiska balansen i Europa m. m. dylikt. Men det har visat sig, att alla dessa teorier måst efter hand vika för "la force des choses" eller tingens naturliga utveckling, som gjort sig gällande i trots af

alla statsmäns och lärdes teorier. Jag tror ock, att man får taga denna lära om balansen mellan statsmagterna med modifikation.

Hvad deremot beträffar Representationens rätt att indraga eller bevilja anslag, vare sig på ordinarie eller extra stat, så synas mig grundlagens bud härutinnan vara oförtydbara, då der talas i en paragraf om Svenska folkets urgamla rätt att sig sjelft beskatta och i en annan paragraf om att, sedan Statsverkets behof blifvit af Stats-Utskottet uppgifna och af Riksdagen pröfvade, ankommer det på Riksdagen att åtaga sig en deremot svarande bevillning. Dessa båda paragrafer, deri någon skilnad icke göres emellan ordinarie och extra anslag, synas mig till deras samma mening så mycket tydligare, just emedan der talas om *bevillingen*. Om man nemligen äfven antog en sådan slags Regeringens rätt, som här satts i fråga, för så vidt fråga är om de ordinarie statsinkomsterna eller de direkta skatterna, så utgöra dessa likväl endast en jämförelsevis obetydlig del af de några och 40 millioner, hvartill statsintraderna uppgå och hvari bevillingen utgör hufvudsaken. Skulle nu Riksdagen, som årligen bestämmer bevillingen, icke ega att nedsätta ett anslag, hvarför dock bevillingen tages i anspråk? Och skulle en sådan åtgärd i ringaste mån kunna betraktas såsom något obehörigt intrång i Regeringens magt? I grundlagen finner jag åtminstone ingen anledning till ett sådant antagande. Men hvad, frågar man, skulle eljest vara anledningen till den skilnad man gör emellan ordinarie och extra ordinarie anslag? Jag tror, att om man vill betrakta saken helt enkelt från praktisk synpunkt, är lätt att inse, hvaruti skilnaden egentligen består. Det finnes ingen ibland oss, som ej sett någon ny institution uppväxa med understöd från Statens sida. Dervid tillgår kanske i de flesta fall så, att Riksdagen beviljar medel, till att börja med, endast för ett år i sender. Visar sig emellertid under loppet af flera år institutionen vara behöflig och gagnelig och blir den allmänna meningen enig härom, så uppförer man omsider anslaget på ordinarie stat. Och hvarföre? Af ingen annan orsak, så vidt jag kan finna, än på det man må undvika behofvet med hvarje riksdag af ny motion eller ny Kongl. Proposition i ämnet, jemte vederbörandes förnyade hörande och förnyad behandling af Riksdagen — fullkomligt onödigt besvär i fråga om en sak som icke längre är omtvistad. Man gör det sålunda för att ej behöfva, för hvarje riksdag, så att säga, konstruera samhället ånyo och, utan att hafva något som för tillfället anses fixeradt, punkt för punkt granskande genomgå hvarje anslagspost.

Jag tror, att de flesta institutioners uppkomst varit sådan, och att orsaken till vissa anslags uppförande på ordinarie stat således i sjelfva verket icke varit någon annan än det helt praktiska behofvet af förenkling och reda i ärendenas behandling. Men att man genom en sådan åtgärd skulle afhända sig en dyrbar rättighet, — att Riksdagen 1869 icke skulle vara berättigad att indraga ett anslag, som Riksdagen 1809 varit berättigad att bevilja, dertill kan jag åtminstone ej finna något skäl, hvarken i sunda förnuftet eller grundlagen.

Jag vill blott tillägga, att jag i utgången af denna fråga skall se ett bevis i handling på hvad Representationen tänker om en af Svenska folkets dyrbaraste rättigheter: och om ej af annan orsak skulle jag, sedan

frågan blifvit ställd på en sådan spets, redan på sådant skäl rösta för bifall till reservationen.

Herr Hierta: Jag instämmer med den värde representanten från Göteborg, som näst före den siste talaren hade ordet, uti hans uttalade högaktning för Hans Excellens Justitie-statsministerns person och karakter, men jag kan derföre icke gå så långt som min ärade vän, att jag skulle finna mig förhindrad att *icke* ingå på den tolkning af grundlagen i förevarande ämne, hvilken hans Excellens behagat framställa. Jag anmälde mig för att få tillkännagifva, att jag hyste en sådan åsigt, som stod i strid med Hans Excellens Justitie-statsministerns, men skulle dock efter den andra representantens från Göteborg, Herr Björcks, gennåle kunna afstå från ordet, om icke sedermera Herrar Bergström och Kinmanson lagt en ytterligare tyngd i vågskålen till förmån för den grundlagstolkning, för hvilken Hans Excellens uppträd; hvarföre och då jag anser, att, så vidt möjligt, ingenting bör lemnas outredt i denna fråga, som utan tvivel är en bland de viktigaste som förekommit mellan Regeringen och Representationen, jag ber att för några ögonblick få taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk.

Såsom Kammaren torde erinra sig, har Hans Excellens med vanlig lojalitet förklaradt, att han icke funnit i grundlagen något absolut hinder för Representationen att kunna vidtaga en minskning, äfven i de ordinarie anslagen; men han har tillagt, att, i hans tanke, den konstitutionella monarkiens sanna väsende äfvensom aktningen för Regeringens bemödanande skulle bjuda Representationen att respektera hvad som blifvit etableradt såsom häfd i afseende på tolkningen af grundlagen rörande betydelsen af de ordinarie anslagen och skilnaden emellan dem och de extraordinarie. Såsom det förnämsta stödet härför har Hans Excellens upptagit ett på i nämnda syftning uttalade åsichter grundadt beslut af en föregående Riksdag, och från detta prejudikat härleddt den moraliska förpligtelsen för Representationen att hålla i helgd, hvad han antager sålunda hafva blifvit ett bruk Statsmagterna emellan.

Herrar Bergström och Kinmanson hafva härutinnan gått något längre: den förre har sagt, att det icke vore honom svårt att med vetenskapliga afhandlingar bevisa, att den tydning af saken, Hans Excellens gifvit, verkligen är den rätta, och den sednare har lemnat den förklaring af ordinarie anslag, att dermed borde förstås sådana, som höra till de årliga behofven och följaktligen icke få vidröras.

Äfven jag har, under den temligen långa tid jag följt med de allmänna ärendena, varit i tillfälle att taga kännedom om ganska talrika, om man så vill, vetenskapliga afhandlingar öfver ifrågavarande ämne. Uti de båda, på sin tid välbekanta, tidningarne Svenska Biet och Svenska Minerva, förekommo — det minnes jag ganska väl — rätt ofta artiklar i ämnet, i hvilka Representationens rätt att röra vid de ordinarie anslagen med mycken ifver bestriddes. Vid föregående riksdagar under den gamla Representationen, var också, såsom Herr Björck riktigt anmärkt, ett ständigt stående tvisteämne mellan de båda första Stånden och de tvänne öfriga, huru denna punkt borde tolkas. Men man har ändock icke kommit längre än att nödgas erkänna, att i grundlagarne — der endast uti 59, 62 och 64 §§

Regeringsformen samt 39 § Riksdagsordningen Statsverkets ordinarie inkomster beröras — icke finnes ett enda ord, som talar om något hinder för Representationen att nedsätta ett ordinarie anslag, ja att i grundlagarne icke ens ett enda ord lemnar någon upplysning om detta ämne. Ty i 59 § Regeringsformen omtalas endast att, efter uppvisandet af Rikets och Statsverkets tillstånd och behof, Konungen skall framlägga förslag rörande sättet att genom bevillningar fylla hvad Staten kan, utöfver *de ordinarie inkomsterna*, erfordra; 62 § Regeringsformen innehåller, att, "sedan Statsverkets behof blifvit af Riksdagen pröfvade," — och här finnes ingen skilnad gjord mellan ordinarie och extra ordinarie behof — "ankommer det på Riksdagen att en deremot svarande bevillning sig åtaga" och 64 § Regeringsformen stadgar: "Så vä Rikets ordinarie *statsmedel och inkomster*, som hvad, på sätt omförmäldt är, under namn af extraordinarie utlagor eller bevillningar till Statsverket af Representationen anslås, vare under Konungens disposition" o. s. v.; 39 § Riksdagsordningen åter handlar om Stats-Utskottets åligganden att "granska, utreda och uppgifva Stats- och Riksgäldsverkens tillstånd och förvaltning samt föreslå, ej mindre hvad till fyllandet af deras behof erfordras, sedan nödiga indragningar och besparingar blifvit iakttagna," o. s. v. Uti alla dessa §§, hvilka äro de enda, uti hvilka jag kunnat finna att den här förevarande frågan på något sätt är vidrörd, finnes således icke ett ord, som talar om några ordinarie anslag eller ordinarie utgifter.

Deremot vill jag fästa uppmärksamheten på 83 § Regeringsformen, som sålunda lyder: "Ej må någon för framtiden gällande förklaring af grundlagarne stadgas, utan på det sätt, som vid ändringar i dem iakttagas bör." De tvänne nästföregående paragraferna innehålla stadganden om huru vid grundlagsfrågors väckande och afgörande förhållas bör, såsom att de böra hvila, att för ändring af dem erfordras bifall af Konungen och begge Kamrarne, o. s. v. Men den 84:de §:n Regeringsformen bör med afseende på den nu förevarande frågan särskildt betonas, ty der föreskrifves, att grundlagarne skola *i hvarje särskildt fall efter deras ordalydelse* tillämpas. Det är just på grund häraf, som jag tillåter mig bestrida, att några vetenskapsmäns utläggningar af sin åsigt om den konstitutionela andan i grundlagarne kunna etablera någon moralisk förpligtelse till inskränkning i Representationens pröfningsrätt, någon annan konstitutionel anda, än den som häfdas af de tydliga ordalagen. När någon meningsskiljaktighet i afseende å tolkningen af grundlagen uppstår, har man således, efter mitt förmenande, ingenting annat att göra än att gå till grundlagen sjelf; som åtminstone för mig i förevarande fall synes klar och tydlig. Vare emellertid nog sagdt härom, då frågan med hänsyn härtill redan förut blifvit så fullständigt debatterad.

Jag kan likväl icke underlåta att tillägga några ord med anledning af den ärade representantens från Upsala framställning. Den ärade ledamoten har försäkrat, att han icke egde någon kunskap i taktiken, men, efter hvad jag kan förstå, tycktes han vara ganska hemmastadd i riksdagstaktiken, åtminstone den del deraf som hör till diskussionen. Han har nemligen börjat med att göra sig sjelf så liten som möjligt i afseende å sakkunskap och sagt, att han, gudbevars, förstod jemnt och nått ingenting i det materiela af frågan; men i sammanhang härmed har han framställt

Stats-Utskottets samtliga reservanter, såsom om de skulle föras i ledband af Herr Jöns Pehrsson, af hvilken sistnämnde han skapat en typ, i det närmaste lik den Danskarne mena, när de tala om "Herr Sörensen". Detta var det första tekniska konstgreppet.

Den andra positionen, vittnande också den om god taktik, den värde talaren intager, är följande: Han säger helt blygsamt: när jag icke förstår en sak, hvem bör jag då se upp till? Jo, till den som har kunskap om saken. Men hvem har denna sakkunskap? Jo, det är Regeringen. Nu har Regeringen framlagt sin plan. Vi alla, som ingenting förstå, böra ock veta, att det icke finnes någon, som har så stort intresse af att förstå saken som Regeringen; därför böra vi följa Regeringens plan. Sedan citerade den ärade talaren ett Stats-Utskottets Betänkande från förra Riksdagen, hvaruti Utskottet nedlagt en varning mot en rubbning i hvad som en gång blifvit fastställt.

Genom ett dylikt resonnement kommer han emellertid slutligen derhän, att, i hans tanke, vi allesammans inom Kammaren, som icke kunna biträda Utskottets hemställan, böra betrakta oss såsom Jönsar eller på sin höjd såsom Pehrssöner. Ja, så ungefär låter det, mina Herrar! Det är erkänt att Regeringen och dess organer hafva bättre sakkännedom; alltså — när Regeringen har framlagt en plan, bör den icke rubbas af Representationen. Sålunda stå vi ju här alla, enligt den värda representantens mening, redlösa såsom en fårscock och ega ej moralisk rätt att röra vid hvad Regeringen har framställt. Sådan är gången af den lärde talarens resonnement; men jag kan för min del icke godkänna ett sådant sätt att gå till väga vid diskussionen inom Kammaren. Jag tror nemligen, att Representationen eger full rätt att ställa sig på en annan, själfständig basis gent emot Regeringen; och då talaren säger, att Kammaren en vacker dag snart sagdt skulle kunna af sparsamhetsskäl fatta ett beslut om fångelsernas öppnande och fångarnes utsläppande, så har han alltför mycket sökt att bringa ned Kammarens ledamöter till nullitet i förnuft och i omtanke för fosterlandets väl, för att man icke skulle vara berättigad att deröfver uttala sitt ogillande.

Hvad nu beträffar den andra, politiska delen af frågan, så har samme representant lagt mycken vikt derpå, att man, såsom han påstår, i alla andra länder i Europa af alla krafter arbetat på att utvidga sitt försvarsväsende och anstränga sig, af farhåga för krig, att bringa detsamma till den högsta fulländning. Jag ber dock att få anmärka, att, om man ser rätt på saken, så håller icke den värde representantens påstående streck. England har tvärtom på sista tiden gjort en högst betydlig nedsättning i anslaget till arméen, med hvars reduktion ministrarne nu som bäst äro sysselsatte; och har Engelska Regeringen trefaldiga gånger försäkrat om sin neutralitet, i händelse något krig skulle utbryta på kontinenten. Den nya regeringen i Spanien har äfven vidtagit stora besparingar på försvarsbudgeten och gjort inskränkningar i den stående arméens numerär samt öppet förklarat, att den icke kommer att, i fall af förvecklingar, blanda sig i utländska angelägenheter. Äfven i Italien har venstern, eller oppositionen, uttalat sig för neutralitet och förklarat, att landets ekonomiska ställning ovilkorligen fordrar, att Regeringen icke lägger sig i de stora Europeiska angelägenheterna. För öfrigt torde det icke vara någon okänd

sak, att i alla länder folken sucka efter fred; och de stora ansträngningar till försvarsväsendets fullkomning och krigsmagtens ökning, som hufvudsakligast göras i Tyskland och Frankrike, härleda sig väl väsendtligast från dynastiska intressen eller måhända från regentens behof att hålla sig själf uppe genom att med sådana rustningar afvända nationens uppmärksamhet från landets inre tillstånd. Men af dessa länder böra vi väl icke taga exempel för vårt eget handlings sätt i detta fall.

Den rent militäriska sidan af saken vågar jag icke inlåta mig på. Jag törs således icke afgöra, huruvida arméens vapenöfningar för nästa år skulle kunna, utan alltför stor skada för saken, inskränkas i den mån som af anslaget nedsättning blefve en följd; men jag tillåter mig anspråkslöst anmärka en omständighet, som härvid icke torde sakna all betydelse. Vi erinra oss väl, mine Herrar, hurusom vid sistlidne riksdag, då fråga förevar om öfverflyttning till Statsverket af en fond, som förut stått till Regeringens disposition, för hvilken öfverflyttning en temligen stark majoritet inom denna Kammare var att påräkna, vi minnas, säger jag, huru då en af Regeringens ledamöter steg upp här och förklarade, att Regeringen ingått en mängd förpligtelser, som gjorde, att den omförmälda fonden icke kunde indragas, med mindre än att Regeringen komprometterades. Den stora aktning denna Kammare hyser för Regeringens ledamöter verkade då, att all opposition genast försvann; den ene talaren efter den andre tog tillbaka sina yrkanden, ja en af Kammarens mest intelligente talare gick till och med så långt, att han öppet bekände, det han vid Hans Excellens Justitie-statsministerns förklaring helt och hållet "tappat koncepterna."

Må icke heller någon nu tolka mitt eller de med mig liktänkandes yttranden såsom ett misstroende votum mot den nuvarande Regeringen. Skulle någon af dess ärade ledamöter här framställa den förklaring, att de anse för landets säkerhet absolut nödvändigt, att de ifrågavarande vapenöfningarne skola hållas, eller att Regeringen ingått i sådana engagementer, att den icke kan, utan fara för att blifva komprometterad, inskränka öfningarne, så bugar jag mig och, jag är derpå säker, äfven öfrige Kammarens ledamöter, som dela min åsigt, för sådana skäl. Men om icke Regeringen eger dylika skäl, så vågar jag tro, att icke anledning finnes för handen, hvarför man icke skulle kunna, om jag så får säga, taga steget ut, såsom reservanterna i Stats-Utskottet vid detta tillfälle föreslagit.

Härtill kommer ännu en omständighet. Jag anser det viktigt, att denna fråga nu utdebatteras, just derföre att den redan så många riksdagar stått på dagordningen: man måste en gång komma till visshet i saken. Frågan är, så att säga, en gengångare från den gamla Ståndsrepresentationens dagar. A propos den gamla Representationen, må det tillåtas mig, äfven med fara för misstag, anmärka, att det förefaller mig såsom om den anda, som man der hufvudsakligast fann i de båda första Stånden i icke så ringa mån flyttat öfver in i den nya Representationens Första Kammare. Jag har också hört anmärkas, att denna Kammares handlings sätt vid ett föregående tillfälle på flera håll gjort ett sådant intryck, att man om Kammaren yttrat, det den visat sig mera konungsk än konungen själf, då den gifvit Regeringen förebräelser, ja ett slags varning, derföre att Regeringen, i Kammares tanke, gått Representationens

önskingar alltför mycket till mötes. Jag erkänner, att under sådana förhållanden Regeringen måste befinna sig i en särdeles kinkig belägenhet. Det är nemligen icke nog, att Regeringen — hvilket är naturligt — önskar att för sådana utgifter och behof, som äro habituela, kunna påräkna anslag; det är äfven tydligt, att det skall vara svårt för en konungens rådgifvare att finna sig utsatt för den anmärkningen, att han alltför litet tagit Regeringens parti. Samnt är ock, att det måste verka på hvar och en att blifva utsatt för anmärkningen, att man visat svaghet för påtryckningar; men jag tror ock, att det finnes en styrka, som består deri att icke blifva rädd för hotelser och förebräelser att man visar sig svag, för det man böjer sig för något, en tolkning af ett beslut, som öfverensstämmer både med grundlagen och med landets önskan.

Herr vice Talmannen Mannerskant: Sedan så många talare redan yttrat sig i frågan, behöfver jag icke vara vidlyftig och skall det icke heller: men jag anser mig icke kunna underlåta att oförbehållsamt uttala min öfvertygelse på en dag som denna, hvilken, efter hvad jag förutser, otvifvelaktigt kommer att intaga ett betydande rum i Sveriges historia. Vi ställa oss i denna stund, mine Herrar, på de bestämda grundsatzernas ståndpunkt, en del på den ena, en annan del på den andra. För min del vill jag öppet bekänna, att jag står på den sidan, som af Konungens förste rådgifvare nyss blifvit så väl angifven och försvarad. Efter min uppfattning af hans ord synes han mig först hafva sagt, att Representationen för närvarande med hänseende till beskattningsmagtens utöfning är i den ställning, att den *kan* angående hvilket anslag som helst ensam bestämma, huruvida det skall utgå eller icke, men sedan tillagt, att Representationen efter hans uppfattning om den rätta tillämpningen af de grundsatser, hvarpå vårt nuvarande konstitutionela statskick hvilat, icke bör i vissa viktigare fall, utan Regeringens medgifvande, utöfva denna bestämmanderätt; samt att det nu förevarande vore ett sådant fall, hvori Representationen, rörande det fortsatta utgåendet af ett anslag, som afsåge, att, efter af begge statsmagterna ordnad plan, fylla ett af dem gemensamt pröfvadt och erkändt viktigt statsbehof — icke borde vara den allena beslutande. Hvad mig beträffar, ansluter jag mig till dessa åsichter och tror det vara af yttersta vikt att framhålla, att den beskattande magten noga bör akta sig att intränga på den administrerande magtens område, och att en representation, hvilken, såsom vår nuvarande, har fått en nära oinskränkt magt att utöfva ett folks beskattningsrätt och ensam bestämma om alla anslag, deraf sjelf bör finna sig föranlåten att med så mycket större återhållsamhet och urskiljning begagna denna sin stora magt på ett sådant sätt, att de rätta gränserna deraf dock ej öfverskridas. Det blir profvet på den nya Representationens förmåga att väl begagna den utvidgade folkfrihet, hvars talan hon för, att hon vid hvarje handling, der det gäller att begagna den magt som blifvit henne lemnad, noga öfverväger, huru hon må handla så, att den erhållna friheten icke missbrukas på samma sätt som det åligger hvarje människa, derföre att hon fått en fri vilja; att på eget ansvar vid hvarje särskildt tillfälle noga

se till, att hon handlar såsom hennes pligt kräfver. För min del är jag ock öfvertygad om, att det icke är möjligt att med framgång styra hvarken vårt eller något annat land, om de satser få göra sig gällande, hvilka somliga talare här förfäktat, nemligen att Representationen vid utöfningen af sin rätt att bevilja eller afslå anslag alls icke behöfver känna sig bunden, att fästa afseende hvarken å redan uppkomna och bestående förhållanden eller å någon annan mening än den, som för dagen eller stunden inom henne sjelf är den rådande; det finnes dock, mine Herrar, vissa synnerligt viktiga statsbestyr af sådan beskaffenhet, för hvilkas utförande en fortsatt oafbruten samverkan mellan Regeringen och Folket är en absolut nödvändighet; och utan att framkalla en skadlig rubbning af samhällsverksamhetens ordnade, lugna och jemma gång, går det härvid icke an att öfverflytta tyngdpunkten, så att jemnvikten mellan de båda statsmagterna störes derigenom, att den ena statsmagten, derföre att den i ett visst hänseende kan anses hafva den bestämmande rätten i sina händer, deraf föranleder att alldeles ensidigt vilja fatta sina beslut, utan att anse sig behöfva ingå i något rådslag med den andra statsmagten, äfven i sådana fall der denna, fast ur annan synpunkt, jemväl måste erkännas både hafva och böra hafva ett afgörande inflytande. Nu är vid detta tillfälle särdeles lyckligt, att, då man velat börja att låta Representationen på ett fullkomligt oinskränkt sätt begagna den rätt att bevilja eller afslå anslag, som blifvit hos denna statsmagt nedlagd — man har gjort denna början, såsom skett, genom den af denna Kammares ledamöter undertecknade reservationen. Ty hela andan af det nya, emot all möjlighet af ett lugnt konstitutionellt regeringssystem stridande förfaringsätt, som man vill införa, visar sig klart deraf, att de värde reservanterne icke gifvit något enda skäl för det yrkande, hvarom de sig förenat. — Det har visserligen af en ledamot i Utskottet blifvit sagdt, att orsaken härtill vore sparsamhet med tid; men, mine Herrar, i en fråga, så magtpåliggande som denna, som både gäller ett anslag af den mest viktiga beskaffenhet och ett särdeles grannliga förhållande statsmagterna emellan, måste det framför allt vara angeläget, att man säger sin mening och icke viker undan för att uttala, hvarför det sker, då man genom att föreskrifva att nästa års öfningsmöten med indelta arméen skola inställas — söker bryta den administrativa magten ur Regeringens hand och flytta den öfver i Representationens.

Jag öfvergår nu till ett kort bedömande af, huruvida den speciela åtgärd, som här föreslagits, eller en nedsättning af det ifrågavarande anslaget till arméens vapenöfningar, kan vara behöfligt och gagneligt.

Man kan med fullt skäl säga, att en af de största farorna under våra nya förhållanden är den, att man med begagnande af sparsamhetens grundsats till häfstång eller drifkraft skall kunna förmå Representationen att göra inskränkningar å snart sagdt hvad anslag som helst, och att derigenom åsidosätta den omvårdnad om samhällets högre intressen, som dock aldrig bör få försummas. Men då den så lätt kan missbrukas, tyckes man hafva rätt att fordra af dem, som föra på tungan denna grundsats, att de alltid söka bevisa, att det är riktigt och nyttigt att tillämpa den på det särskilda fall, hvarföre dess användande ifrågasättes. Stats-Utskottets Ordförande yttrade väl till stöd för sin mening, att detta anslag till ar-

méens vapenöfningar borde nedsättas, derföre att sluträkningen af Statsverkets tillstånd visade, att, om man icke gjorde en sådan besparing, man i annat fall måste *öka* Statens skuldsättning, men om vi kasta en blick på den af Herr Finansministern framlagda sluttablå öfver Statens inkomster och utgifter, som förekommer i den Kongl. Propositionen, och hvars tillförlitlighet af en annan Utskottsledamot vitsordats, så finna vi deraf, att förhållandet *icke* är sådant som Utskottets Ordförande uppgifvit. Denna tablå visar nemligen, att, om vi icke egde dels att bygga jernvägar för 3,400,000 R:dr och dels att betala en redan befintlig skuld af 2,000,000 R:dr, Statens debet och kredit då utan behof af någon ny upplåning icke blott skulle gå ihop, utan till och med låta ett betydligt öfverskott komma att uppstå.

Den talare och ledamot af Stats-Utskottet, som, såsom jag nyss nämnde, erkände riktigheten af den uti den Kongl. Propositionen förekommande sluträkningen, yttrade, att den föreslagna och af honom förordade inskränkningen i exercisanslaget måste anses vara nödvändig, derföre att det vore att antaga, att en million R:dr af bankovinsten skulle komma att åt Banken reserveras; men äfven om denna reduktion företages, så visar ofta onämnda tablå, att en millions afdrag från de beräknade inkomsterna ingalunda förändrar förhållandena derhän, att vi derför behöfva öka vår skuldsättning utöfver dess nuvarande belopp. Hvad denna million R:dr dessutom beträffar, så får jag säga, att jag såsom ledamot i Banko-Utskottet väl vid ganska många tillfällen varit med om att föreslå, att Riksbanken skulle få bespara någon del af dess vinst, dels för att konsolidera dess egen ställning och dels för att bereda en ytterligare förkofran af dess utlåningsfonder; men att i denna stund göra en sådan större besparing, dertill kan jag för min del icke finna någon särskild anledning, då Banken, med ett bättre förhållande emellan sin metalliska kassa och sin sedelstock och en större behållning i sin reservfond än den på länge haft, för ögonblicket och äfven för den närmaste framtiden tyckes befinna sig i en sådan ställning, att genom besparingen ingenting väsendtligt skulle kunna uträttas för trygghandet af Bankens bestånd och upprätthållandet af dess vaxlingsförmåga. Något annat i afseende på Riksbankens rörelse gagneligt ändamål, som genom den ifrågasatta millionens reserverande skulle kunna vinnas, tror jag icke heller finnas; ty skulle det vara fråga om att öka lånerörelsen, så äro de fonder Banken eger till sin disposition för utlåning på kort tid genom den s. k. Handels- och Näringsdiskonten redan mer än fullt tillräckliga, emedan ganska betydliga belopp å dessa fonder af brist på låntagare länge legat obegagnade. Och skulle emot förmodan man vilja bestämma sig för att öka den del af Bankens utlåningar som verkställas på längre tid, så finnes äfven dertill så mycket heldre all behöflig tillgång, som, utöfver de belopp som från reservfonden och den korta utlåningen skulle kunna disponeras, under årets lopp en indragning komme att ske af Bankens hos ett par filialbanker och hos Hypotheksbanken samt på andra ställen nu utestående medel. Då en del af dessa på andra håll förut placerade lånetillgångar sålunda återgå till Banken, kommer alltid tillräckligt med utlåningsmedel äfven för ökade låneförslag att finnas för handen. Skulle åter ändamålet med den reservation af Bankens vinstmedel, som man vill göra, påyrkas vara att stärka

Bankens förmåga att uppfylla sin vexlingsskyldighet, vore det väl rättaste sättet, att, då Staten har en förfallen skuld att inom kort godtgöra, bankovinsten till dess betalande användes, men att Banken i stället af Staten erhöle ett försträckningen motsvarande belopp i sådana obligationer, som kunde vid behof af Banken med lätthet realiseras eller i silfver förvandlas.

Jag tror således icke att, endast på grund af sparsamhetsskäl eller derföre att Staten ej längre eger tillräcklig tillgång att bestrida utgifter, den föreslagna nedsättningen låter försvara sig; och jag betviflar att det finnes någon här, som med handen på hjertat tilltror sig kunna påstå, att denna nedsättning är nödvändig och måste ske, för att undgå behovet att öka antingen vår skuld eller våra skatter; ty, om så vore händelsen, så skulle jag vara den förste att erkänna att reservanternas åsigt hade någon verklig grund att stödja sig på; men detta erkännande kan jag nu icke göra.

Återstår nu att se till, huruvida det kan finnas någon anledning att med hänseende till dess mindre nytta och nödvändighet icke bevilja ett anslag af den beskaffenhet och med den bestämmelse som det ifrågavarande. Detta anslag anser att sätta den indelta stammen af vår krigshär i stånd att genast vara färdig att försvara vårt land vid ett möjligen snart förestående anfall, och detta ändamåls stora vikt borde icke af någon underkännas, som rätt besinnar faran af detta rättslösa tillstånd, som nu råder inom vår verldsdel. Vi lefva nu här i lugn och ro och önska och hoppas alla att få göra det ännu länge; men ingen af oss kan veta, eller svara för hvad den närmaste framtiden, ja icke ens morgondagen, kan komma att medföra, och då vi för icke längesedan sett hvad det kostat andra folk, som sorglöst låtit öfverraska sig af de nu våldsammare och hastigare än förr framflyttande krigsstormarne, måste vi väl häraf manas att anse det vara vår pligt att göra allt hvad som på oss kan ankomma, för att, i fall vi angripas, icke behöfva stå redlösa, utan kunna med tillförsigt bjuda fienden spetsen. Och om jag från denna synpunkt, om angelägenheten för oss att alltid vara rustade till försvar, särskildt betraktar behovet af det anslag, som nu är i fråga att indragas, framstå för mig såsom särdeles talande emot en sådan indragning de skäl, Herr Chefen för Landtförsvars-departementet anført, att, då arméen nu fått nya gevär, den ock måste inöfvas att begagna desamma, och att, då härtill erfordras nya instruktioner för både handgrepp och manövrer, hvilka nu äro under utarbetning, men inom kort blifva färdiga, så att de under nästa års möten kunna börja användas — det derföre skulle vara mycket skadligt för arméens tjenstbarhet att nödgas inställa dessa möten.

Slutligen vill jag nu sammanfatta de åsichter jag förut framställt i det yttrande, att, då Regeringsmagtens ombud, hvilkens mening jag i en fråga sådan som den nu behandlade, anser böra af Representationen beaktas, förklarar, att det nu icke kan vara rätta tidpunkten att minska ifrågavarande anslag, och då efter min förmening genom dess utgående icke den ringaste tillökning i skattebördorna eller någon tillökning i landets skuldsättning komme att ega rum, eller nöden i landet i minsta mån deraf förstoras, men vi sjelfva deremot skulle göra oss mera betryggade att

kunna försvara oss, i fall vi förr eller sednare blefve utsatta för ett fiendtligt anfall — så får jag för min del tillstyrka bifall till Utskottets förslag.

Då ytterligare 24 ledamöter anmält sig att tala öfver förevarande punkt, åtskiljdes nu Kammaren kl. 3 e. m., men sammanträdde åter

Kl. 6 e. m.

§ 4.

Fortsattes behandlingen af 12:te punkten i Stats-Utskottets Utlåtande N:o 35, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Fjerde Hufvudtitel.

Dervid uppropades följande ledamöter, som anmält sig till ordets erhållande, nemligen:

Herr Jöns Pehrsson: Jag skulle ej begärt ordet, om ej den värde representanten från Upsala påstått, att jag förgått mig, då jag framställer yrkandet om nedsättning af förevarande anslag, samt att jag derigenom inlåtit mig på ett ämne, som jag ej förstår. Ett liknande erkännande gjorde äfven han, hvilket likväl icke hindrade honom att hålla ett föredrag, som varade åtminstone en half timme. Det må nu vara sannt, att jag ej mycket förstår i militärsaker; men hvad jag påstår mig begripa är det, att folket är betungadt af svåra bördor, och att man nägon gång måste besluta sig för besparingar, om man ej vill bringa sakerna till sin spets. Man har visserligen förmenat, att fäderneslandets försvar och dess sjelfbestånd skulle vara allvarsamt hotade genom den ifrågasatta indragningen; men jag har svårt att tro det, och jag upprepar hvad jag en gång förut yttrat, att jag sjelf af soldater hört, att ett eller annat möte mindre icke skulle komma dem att glömma sin konst. Detta skulle äfven kunna bevisas genom många andra exempel. Skulle väl den värde professorn från Upsala glömma bort konsten att hålla föreläsningar, om han under ett år finge afhålla sig derifrån. Vidare har man sagt, att Representationen icke skulle hafva rättighet att nedsätta anslaget, emedan det vore uppfördt på ordinarie stat. Jag vågar fråga, hvad Riksdagen och särskildt Andra Kammaren i sådant fall skulle här att göra. Nog tror jag, att en och annan icke ogera skulle se, om denna Kammare vore totalt borta, och att Regeringen och Första Kammaren ensamme finge fäderneslandets öde om hand, men då vi nu en gång sitta här, föreställer jag mig, att vi ega både rätt och skyldighet att uttala vår mening, äfven i fråga om de ordinarie anslagen. En talare har liknat mig vid en skotttafla och uttryckt sin förmodan, att jag vore försedd med tillräckligt tjockt pansar. Sådana tillmälen kunna väl kännas smärtsamma; men jag tröstar mig dermed, att mina åsikter komma från ett ställe, dit inga skott kunna tränga, nemligen från en djupt rotad öfvertygelse, som delas af den stora mängden bland folket. Och i denna tro skulle jag vilja tillönska något hvar lika mycken klokhet som jag; ty det skulle då stå bättre

till i landet än det gör. Att man ej befarar någon statsbrist för den instundande statsregleringsperioden var onekligen en hugnesam upplysning; men jag fruktar mycket, att löftet derom är något för tidigt afgifvet, och att vi böra vänta till slutet af 1870, innan vi kunna skänka det fullkomlig tillit. Det skall då hafva visat sig, om beräkningen af tull- och brännvinsmedlen icke blifvit satt allt för hög, liksom det ju ännu är oafgjordt, till hvad belopp bankovinsten kommer att till statskassan ingå. Ehuru det ämnet ej för närvarande föreligger, kan jag ej underlåta derom yttra några ord och dervid uttala, att jag för min del skulle anse som den största olycka, om Bankens rörelsekapital försvagades, så att den ej längre kunde uppehålla penningväsendet i landet.

De som klandrat mig och Stats-Utskottets reservanter hafva åtminstone ej kunnat neka, att jag befinner mig i värdigt sällskap, och hade därför måhända äfven bort nedstämman tonen något. Jag har ej hyst andra motiver än landets gagn, och jag skulle därför stilla fördragit allt klander, om ej den värde Upsala-professorn uppkallat mig till ett yttrande.

Jag yrkar bifall till reservanternas mening.

Herr Hörnfeldt: Om jag ej inom Stats-Utskottet tillhört reservanternas antal, skulle jag ej upptagit Kammarens tid med något yttrande, men då min tystnad nu skulle kunna tydas derhän, att jag genom den föregående diskussionen fått mig bibringad en annan öfvertygelse, så måste jag anhålla att för några ögonblick begära Kammarens uppmärksamhet. De skäl, som här blifvit framlagda för bifall till Stats-Utskottets Utlåtande, hafva icke inverkat på min mening. Jag anser, att bakom det myckna ordandet om sparsamhet det bör stå en man, och att man bör begagna det tillfälle, som nu förefinnes att utan men för det allmänna sätta principen i verket. Jag kan ej föreställa mig, att det skulle vara så illa bestäldt med våra indelta soldater, att, såsom man här velat göra sannolikt, ett års inställda regementsmöten skulle göra dem mindre tjänstbara och krigsdugliga. I fråga häröf kan jag återöpa min egen erfarenhet. Det är nu aderton år sedan jag deltog i beväringsexercisen; men jag vågar påstå, att jag icke därför alldeles glömt bort hvad jag då inhemtade, utan att jag ännu skulle kunna temligen reda mig i soldatledet.

Det är nu mycket, som man ej glömmer, då man en gång lärt sig det, och deribland är det äfven en sak, att nemligen alltid, så snart det här vid Riksdagen uppstår fråga om nedprutning af ett anslag, genast möta ett sådant förslag med det inkastet, att det anslaget och just det är alldeles nödvändigt, och att fäderneslandets väl stode på spel, om det skulle borttagas eller nedsättas. I detta fall synes mig denna argumentation så mycket mindre användbar, som ju Regeringen sjelf vid sistlidne riksdag ansåg en liknande nedsättning kunna utan synnerlig fara ega rum. Att man då för ännu ett år skulle vidtaga samma åtgärd och vinna samma besparing, det förefaller åtminstone mig ganska naturligt. Och om någon skulle finna ett sådant förfarande oegentligt, får man väl trösta sig dermed, att sådana oegentligheter förekommit tillföre och väl ännu ofta skola förekomma.

Såsom jag redan yttrat gifves här ett tillfälle att spara, som icke bör försummas. Herr Justitie-statsministern har visserligen behagat fråga

hvilka särskilda förändrade omständigheter, som nu skulle föranleda till nedsättning af ett anslag, som Riksdagen sjelf tillförene höjt till sitt nuvarande belopp. Jag vill i afseende härpå blott påpeka en omständighet, men den synes mig alldeles tillfyllestgörande. Det är det alltför väl kända förhållande, att det Svenska folket länge nog varit besväradt af så stora skatter, att det på sednare tider haft allt svårare och svårare att utgöra dem. Det är hög tid att börja något lossa på dem; och det höfves dem, som detta folk satt till sina ombud, att i detta hänseende bevaka deras rätt och bästa och göra deras talan gällande icke blott i tomma ord utan i verklig handling. Jag tror sannerligen icke, att dessa ombud skulle hafva att påräkna mycken tacksamhet och välvilja, om de tvekade att besluta nedsättning särskildt å denna Hufvudtitel, hvars anslag alltför länge blifvit bortslösade på onyttig militärlyx och lustläger. Jag röstar för bifall till reservationen.

Med Herr Hörnfeldt instämde Herr *Per Enqman*.

Her Liss Olof Larsson: Den orsak, som föranledde nästföregående talare att begära ordet, eller hans deltagande uti reservationen, har äfven uppkallat mig. Äfven jag får bekänna mig okunnig i frågan från den ena sidan sedd; men det gifves dock en sida, som äfven den icke sakkunnige, den som tillhör de djupa lederna af nationen, kan begripa och det kanske bättre än de, som tillbringa sin tid i palatsen; och då jag anser viktigt, att de åsigter, som i detta fall hysas, från så många skiljda håll som möjligt frambaras, har jag äfven velat uttala mina tankar i ämnet.

Den fråga som föreligger må vara stor och betydelsefull; men jag tror likväl, att man gör den större än den förtjenar. Flere talare hafva ställt saken på den punkt, som om landets väl eller ve vore beroende af dessa 442,000 R:dr, och man har velat deraf göra ett votum, uttryckande förtroende eller motsatsen till den nuvarande ministären. Jag vågar likväl föreställa mig, att den som i denna fråga icke obetingadt kan rösta ja till Regeringens förslag, derföre icke visat sig vara mindre vän vare sig af fosterlandet eller dess Regering — snarare kanske tvärtom.

En talare från Upsalabänken har ordat om de skär och bränningar, som regeringskonsten hade att undvika; och jag medgifver gerna, att sådana finnas och att styrmannens uppgift är svår och ansvarsfull. Men aldra farligast äro de skär, som styrmannen ej kan se, emedan de ligga under vattenytan; och jag tror att den ärade representanten från Upsala just i denna fråga förbisett tillvaron af dessa undervattensklippor. Sådana skär äro nöden och fattigdomen och framför allt det deraf alstrade missnöjet. Den, som ej känner dessa skär närmare, kan lätt nog styra dem för nära. Jag hör väl somliga påstå, att de härleda sig af missväxten, och att ett godt år kan afhjelpa alltsammans; men jag vågar påstå, att deri ligger en villfarelse, som försvinner för den närmare känedom om den närvarande ställningen och dess djupt gående orsaker.

Det vore mycket att säga med anledning af några af de uttalanden, som under förmiddagens plenum förekommit, men dels hafva de till större delen redan blifvit vederlagda, dels saknar jag förmåga att i detalj bemöta

allt hvad som möjligen ännu finnes ovederlagdt. Blott ett par yttranden måste jag vidröra. Den talare, som öppnade diskussionen, yttrade, att det vore nödvändigt att besluta sig för nedsättning af anslaget, om man ville att debet och kredit i statsregleringen skulle gå ihop. Deremot påstod den andre talaren, att någon brist ej förefinnes, och att det derur hemtade skäl till nedsättning alltså förfölle, och han uppställde såsom stöd härför en mängd sifferberäkningar, som gingo ut derpå att i stället för brist statsregleringen skulle komma att visa öfverskott. Men då vi förut sett att, ehuru i de nådiga Propositioner, som rörande Statsverkets tillgångar och behof af Regeringen blifvit till Riksdagen aflättna, man förstätt att så uppställa inkomster och utgifter att de gått ihop, åtminstone på — papperet, man sedan kommer till den erfarenhet, att brister förefunnits, som uppgå till millioner, så torde det ursäktas, om man icke obetingadt kan tro alla dessa sifferuppgifter.

Samme talare har uttalat sin förhoppning, att bränvinsbränningen skulle tilltaga och Kronans inkomster på denna väg vinna en behöflig tillökning. För min del anser jag icke, att välståndet i landet ökas eller den finansiela ställningen förbättras genom ökad bränvinsbränning. Tvärtom hoppas jag, att denna handtering så mycket som möjligt måtte förminska, äfven om Kronans inkomster derigenom skulle lida afbräck.

En regeringsledamot har äfven påpekat det okloka i att åstadkomma någon rubbning i den ordinarie statsregleringen. Der vid lag erinrar jag mig ovilkorligen ett välbekant ordspråk: "gör som jag lär och icke som jag lefver". Ty Regeringen har ingalunda dragit i betänkande att röra vid denna del af statsregleringen, då något öfverskott funnits i statskassan, hvarpå man såg exempel vid 1856—1858 årens riksdag, då genom den nya bränvinslagstiftningen mycket penningar inflöto. Regeringen hyste då ingen betänklighet vid att föreslå rubbningar i de ordinarie anslagen, och man vidtog då rubbningar i alla möjliga riktningar. En annan talare från Statsrådsbänken har yttrat, att, om man indroge regementsmötena för 1870, den indelta arméen skulle sättas ur tjenstbart skick. Det vore synnerligen beklagligt, om så vore förhållandet; men jag kan ej föreställa mig det. Det var ej så synnerligen länge, sedan jag exercerade beväring; och jag eger samma erfarenhet som den föregående talaren i fråga om dessa öfningar. Man glömmet dem ej så lätt, och jag tror att jag, utan att åstadkomma någon villervalla, skulle kunna stiga in i ledet bland gamla soldater. Efter den gamla föreställningen om tjenstbarhet, enligt hvilken den bestod i konsten att föra tummen på den rätta skrufven och göra honnör på reglementariskt sätt, skulle måhända ett års befrielse från öfning hafva åstadkommit någon olägenhet; numera tror jag icke att synnerlig skada derigenom skulle vållas. Ty att skjuta väl det synes nu vara hufvudsaken; och den färdigheten glömmet man väl ej så snart, sedan den en gång blifvit inhemtad. Hvad vi behöfva är utbildning af dugligt befäl och framför allt ett befäl, som kommer ihåg att de äro menniskor, likasom de öfver hvilka de hafva att befalla, och — för det ändamålet tror jag nog, att de 442,000 R:dr, som återstå när man afprutat en lika stor summa, skola förslå.

Jag vill ej längre upptaga Kammarens tid; och slutar derföre med den förklaring, att då vi blifvit satte till representanter, det ej skedd

blott för att bevilja hvarje anspråk, som Regeringen förelägger oss, utan ock för att värda folkets intressen, och dem anser jag bättre tillgodosedda genom afslag å BetänkanDET än genom ett bifall till anslaget.

Jag hemställer derföre om bifall till reservationen.

Herr Rosenberg: Jag afstår från ordet, med yrkande om det begärda anslagets nedsättande i cnlighet med reservanternas förslag.

Herr Carl Ifvarsson: Jag skulle gerna afstått från att yttra mig i ett ämne, som redan blifvit så länge och uttömmande debatteradt, om jag ej under diskussionen förnummit, att man underlagt reservationen motiver, som åtminstone icke föranledt min anslutning till densamma. Man har nemligen sagt, att bakom denna reservation skulle ligga ett misstroende till Regeringen. Jag får förklara, att något sådant misstroende icke legat i min tanke, och att, derest man vill åvägbringa ett misstroendevotum, man dertill eger vida direktare och verksammare utvägar än den indirekta af ett vägradt anslag. Jag har helt enkelt ansett angeläget, att besparing på någon hufvudtitel kunde vinnas, på det man måtte undvika någondera af de lika ledsamma utvägarne för fyllande af en statsbrist: förhöjning af skatterna eller upptagande af lån. Jag hemställer ock hvem som kan anses för vare sig Regeringens eller folkets bästa vän, den som bifaller alla anslag, af fruktan att genom ett annat förfarande uttrycka något misstroende till styrelsen, eller den som bifaller med urskiljning hvad som synes alldeles nödvändigt, men afslår mindre väsendtliga anslagsbelopp. Här föreligger ett fall, der en besparing synes mig kunna åvägbringas, utan att medföra den skada som man förmenat. Skulle det verkligen stå så illa till med arméen, att saknaden för en gång af tjugu dagars vapenöfningar skulle urståndsätta densamma att försvara fäderneslandet, då tror jag verkligen, att deri ligger mycken anledning befara, att äfven dessa tjugu dagars öfning icke skulle kunna utöfva någon synnerlig verkan till ett bättre. Då är det, enligt min tanke, långt mera farligt att höja skatterna, ty missnöjet i landet är verkligen stort och griper allt mera omkring sig; och det är visst att denna omständighet försvagar ett lands försvarskrafter vida mera än den minskade öfningstiden. Yttringarne af detta missnöje äro emellertid alltför tydliga, för att man skulle kunna göra sig döf derför. Man hör dagligen talas om familjer, och det just af den jemförelsevis burgna och välmående delen af folket, som äro betänkta på att lemna landet, och postdagligen komma underrättelser om de förberedande åtgärderna för en utvandring i stor skala till nästa vår. Skulle man under sådana förhållanden ytterligare öka skatterna, så fruktar jag, att man finge räkna emigranterna icke i tusen utan tiotusental, och att landet skulle gå förlustig sina bästa och idogaste arbetare, de starka armar, som föda och kläda oss samt försvara fosterjorden. Klokheten bjuder då att gå försigtigt till väga med beviljande af anslag och framförallt — söka undvika någon förhöjning af de onera, som redan tynga befolkningen.

Detta motiv lärer ej kunna jäfvas. Jag är öfvertygad, att angelägenheten här af ligger hvar och en, såväl styrelse som folk, om hjertat.

Något

Något misstroende från ena eller andra hållet ligger minst deri — sådant har i fråga om den nuvarande Regeringen ingenstädes blifvit uttaladt, tvärtom; men man måste ock söka ställa så till, att det goda förståndet bibehålles, och i sådant afseende tror jag, att ett tillmötesgående från Regeringens sida i denna fråga icke skulle vara förspilld.

Jag har ock med största nöje sett, att saken icke blifvit från Ministerbanken uppfattad såsom en så djupt gående tvistefråga; och jag är öfvertygad om, att derigenom det ömsesidiga förtroendet emellan Regering och Representation, hvars bibehållande och stärkande är viktigare än allt annat, fastare tillknutits.

Med afseende å den statsrättsliga sidan af saken, som först blifvit af Herr Justitie-statsministern vidrörd, har jag svårt att begripa, huru det skulle kunna ifrågasättas, att Riksdagen icke eger rätt att öka eller minska hvarje anslag, det må nu vara uppfördt på ordinarie- eller extraordinarie stat. Grundlagen stadgar uttryckligen att det må ske; och jag har ej heller hört någon påstå, att ett hinder för denna utslutande dispositionsrätt skulle ur sjelfva lagbudet kunna hemtas. Men deremot har man sagt, att grundlagens och det konstitutionela lifvets anda skulle leda till ett annat resultat. Lagen säger likväl sjelf, att den i hvarje fall skall efter sin ordalydelse tillämpas, och någon deremot stridande anordning kan jag derföre icke i något fall godkänna. Jag protesterar derföre mot hvarje tolkning, som kunde leda till en inskränkning i denna Riksdagens okränkbara rättighet.

Jag vill ej vidlyftigare orda i ämnet, som redan blifvit tillräckligt utredt. Flera Stats-Utskottets ledamöter hafva afhandlat detsamma långt fullständigare än jag skulle kunna det. Jag vill med hänsyn härtill tillägga, att jag icke lika med en föregående talare tror mig vara så klok, att ingen annan finnes som är klokare; tvärtom måste jag tacksamt erkänna, att jag ofta af andra erhållit upplysning och utredning rörande frågor, dem jag ej kunnat på egen hand bringa till klarhet, och att det alltså tvifvelsutan gått mig sämre, om jag likt den nämnde ledamoten endast tagit råd af mig sjelf; men detta hindrar icke, att, sedan jag på öfvertygelsens väg kommit till en åsigt, jag anser mig böra vidhålla densamma, då jag ej ser min mening vederlagd, och då så är förhållandet i denna fråga, yrkar jag bifall till reservationen i ämnet.

Herr *Sandstedt* instämde med Herr Carl Ifvarsson.

Herr Ola Bosson Olsson: Diskussionen öfver förevarande fråga har så länge fortfarit, att jag inskränker mig att tillkännagifva, det jag kommer att rösta för bifall till reservationen.

Herr Adlersparre: Det kan icke förnekas vara högst behjertansvärdt, om äfven denna riksdag budgetens kredit och debet icke skulle gå ihop. — Är det af ekonomiska skäl nödvändigt att nedsätta det ifrågasatt anslaget till hvad reservanternas föreslå, så är jag villig att böja mig för denna nödvändighet. Men hvad skall man tro, när doktorerna icke äro öfverens? Å andra sidan är det äfven i fäderneslandets intresse

behjertansvärdt, om indelta arméens regementsmöten återigen, likasom förlidet år, skulle indragas. För min del är jag ingen blind beundrare af innehållningsverket. Men just därför att jag ser dess ojämnheter och militäriska brister, just därför att ett gammalt och tungt maskineri blir ännu sämre, om det får stå stilla och rosta, anser jag det vara äfventyrligt att ånyo förminska den redan nu otillräckliga öfningstiden. Man har här yttrat, hurusom anslaget till indelta arméens öfningar tid efter annan ökats till hvad det nu är, nemligen 884,000 R:dr. Men, mine Herrar, låt oss se verkligheten sådan den är. Huru långt hafva vi kommit med dessa 884,000 R:dr? Jo derhän, att regementsmötena, det enda tillfället då befäl och trupp gemensamt öfvas, nu räcka i medeltal 20 dagar om året. Det vill med andra ord säga, att den indelta soldaten, som man tilldelar rölen att vara *stamsoldat*, har af 18 tjensteår inalles *ett* års vapenöfning. Tillåten mig fråga om denna öfning är någon *öfrerdrift*? Om denna öfning kan sägas vara *för mycket*? Är den ens *nog*? Kan man tro att här frambringas ett sådant *öfvermått* af duglighet, att öfningen utan skada kan förminska? Jag vädjar till Herrarnes yrkeserfarenhet och praktiska omdöme, om det finnes något yrke, der man under 18 års tid med endast ett års sysselsättning i yrket kan vinna någon nöjaktig yrkesskicklighet? Då jag är öfvertygad, att svaret blir nekande, och jag derjemte vet att ingen här vill försämra vår armé, så måste deraf följa, att vi icke böra förminska indelta arméens öfningar. En värd ledamot på den Skånska bänken har berättat oss, hurusom en Amerikansk öfverste allvarligt bedt honom lägga på hjertat, att alla soldatöfningar under freden äro till ingen nytta, att, när krig utbryter, äro de råa bonddrängarne med några dagars öfning de bästa soldaterna, och att erfarenheten under det sednaste Amerikanska kriget skulle hafva bevisat detta. Den Amerikanska öfversten hade här vid lag varit till mera gagn, om han bedt den ärade ledamoten lägga ögonen på den Amerikanska krigshistorien, hvori han hade fått se något helt annat. Jag råkade att vara i Amerika vid början af det ifrågasvarande kriget. Måhända behöfver jag icke påminna Herrarne om den första striden, nämligen slaget vid *Bulls-Run*. Nordstaterna hade samlat en armé af några och tjugutusen man, och efter ett par veckors exercis marscherade man för att möta fienden. Å Sydstaternas sida hade man tillvägagått på samma sätt, och å ömse sider var man eldad af mod och fosterlandskärlek, och hvar och en trodde på sin rättvisa sak. Härarne drabbade tillsammans, men striden hade icke varat en timme, förrän det samtidigt å ömse sidor blef en panisk förskräckelse. Båda härarne trodde sig vara slagna. Soldaterna hvarken hörde eller sågo, och trots befällets alla ansträngningar var det omöjligt att förmå dem att hålla stånd eller lyda. De båda härarne flydde hvar och en åt sitt håll, och det under det vildaste tumult i ett fullständigt upplösningstillstånd. Detta var nog för det praktiska Amerikanska folket för att inse hvad som var att göra. General McClellan fick i uppdrag att bilda en ny armé, hvilken inom några veckor räknade 40,000 man. Med detta slog han läger utanför Washington och i flera månader låg han der och dagligen exercerade dem, innan han ansåg sig kunna framrycka emot fienden. Jag samtalade härom med flere Amerikanska såväl civila medborgare som officerare och soldater, och alla gillade McClellans förfarande, och ehuru han

under det blifvande fälttåget icke lyckades, erkändes dock allmänt att det var M'Clellan, som genom sitt öfningsläger organiserat arméén och lagt grunden till de blifvande segrarne.

En annan talare har afstyrkt bifall till anslaget, emedan såsom han yttrade, armééns öfningar icke skulle vara väl ordnade, och att de voro, såsom de nu sköttes, till ingen nytta. Är detta förhållandet, så är det mycket illa; men för att åstadkomma förbättringar häri bör man ej vägra anslaget, ty denna vägran omöjliggör ernäendet af förbättringar.

Jag vill icke vara någon alarmist, men jag ber Herrarne icke förbise den nuvarande ställningen i Europa, huru allt är i jäsning och osäkerhet, huru man öfverallt, äfven hos våra grannar, beväpnar sig och gör ansträngningar för att öka stridskrafterna. Ingen vet hvad meningen härmed är, om det är endast för försvar eller för anfall; och då jag ej vill se Svenska folket stå värlöst som en hop får ibland vargarne, så tillstyrker jag bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Staaff: Jag afstår från ordet med förklaring att jag till alla delar instämmer i de yttranden, som af Herrar Bergström, Mannerskantz och Adlersparre blifvit framställda. Jag vill endast tillägga, att jag beklagar, om utgången skulle slutligen blifva annorlunda. än jag i enlighet med nämnda yttranden önskar att den måtte blifva.

Herr Friherre Gripenstedt: Herr Talman! Mine Herrar! Då redan så mycket blifvit förut yttradt i ämnet, skall jag utan allt företal genast kasta mig in i sjelfva hufvudpunkten af frågan, den punkt som af alla, hvilka yrkat bifall till reservanternas förslag, blifvit uppgifven såsom den förnämsta, nemligen nödvändigheten af sparsamhet.

Ja, mine Herrar! sparsamhet är utan tvifvel en stor dygd, en af de förnämsta såväl i det offentliga lifvet som i det enskilda, ty endast den som iakttagit behöflig sparsamhet bevarar sin sjelfständighet och kan med lugn se framtiden till mötes. Men lika visst som jag erkänner vigten af denna grundsats, lika visst måste jag påstå att denna dygd likasom alla andra dygder kan öfverdrivas, och att öfverdriften kan gå så långt, att följderna icke blifva nyttiga utan skadliga, ja! att de rent af kunna komma in i det orimliga. Denna grundsats måste således begränsas, och denna begränsning — äfven den, mine Herrar! utgör en grundsats, som fordrar sina målsmän. Det lider intet tvifvel, att den, som åtager sig denna roll, intager en långt mindre angenäm ställning än den som förfäktar den allmänna sats, hvilken nu har popularitetens vind för sig och anses utgöra det rätta kännetecknet på en sann fosterlandsvän. Men detta får ej inverka på ens handlingssätt, och måhända är det just derföre af så mycket mera vigt att tillsä, att den ofta omtalade sparsamhetsgrundsatsen så tillämpas, att vi kunna ansvara för följderna. Man säger, att tillgångar fattas och att det följaktligen är nödvändigt att göra den föreslagna indragningen. Men, mine Herrar! detta påstående hvilat ju ytterst på, huruvida de tillgångar som finnas skola begagnas eller, med andra ord, på utgången af det förslag, som af Regeringen blifvit framställt, att de tillgångar landet eger i bankovinsten få för det allmännas behof användas. Om detta sker, så har jag ännu icke hört någon påstå, att icke debet och

kredit skulle gå ihop och att icke således tillgång verkligen finnes; men om man icke vill använda hvad man eger, utan i stället vill begagna dessa medel till andra ändamål, då kan visserligen en brist uppstå som måste på ett eller annat sätt fyllas. Detta är likväl icke någon verklig utan en konstlad brist, och jag vågar påstå, att, om man vill handla på det sättet, så finnes det icke något tillfälle, då man ej kan bereda sig detta argument och uppställa såsom grundsats att ett anslag bör afslås, derföre att det fattas tillgångar. Om t. ex. Riksgälds-kontoret hade äfven de mest rikliga tillgångar, men man funne lämpligare att dessa tillgångar utlånades -- såsom man nu vill göra med den befintliga bankovinsten -- än att de användes till fullgörande af kontorets åligganden, så är det klart att äfven här en så kallad brist skulle uppstå och nya tillgångar behöfva anskaffas. Men huruvida en sådan statshushållning vore klok, eller huruvida man med rätta skulle kunna säga att tillgångar fattades, vill jag låta vara osagdt.

Då jag således icke kan godkänna det skäl som här blifvit anfördt för nedsättning till hälften af det ifrågavarande anslaget, nemligen att detta måste ske för att tillgångarne skola räcka till för behoven, så blir andra frågan: om icke en sådan minskning i allt fall skulle kunna utan skada ega rum, eller om icke det närvarande anslaget, till oakortadt belopp, är obehöfligt? Denna fråga har likväl, såsom mig synes, af Herr Krigsministern och flera andra talare redan blifvit så fullständigt utredd, att föga eller intet derom vidare kan tilläggas, och jag föreställer mig att det skall vara svårt för någon att med godt samvete kunna förklara, att den öfning och stridsfärdighet, som vår indelta armé nu har, är i allo sådan, att den utan skada och olägenhet kan ytterligare förminsкас. Man har sagt och sökt med exempel visa, att en sådan minskning i öfningen icke skulle medföra någon olägenhet, och att det vore alltför illa bestäldt med arméén, om ett sådant afbrott skulle göra någon skada. Men, mine Herrar! om det ock med skäl kan påstås, att arméén icke genom en sådan minskning i dess öfning för en gång blir alldeles otjenstbar, så vill jag dock hemställa, om det kan anses vara ett lämpligt eller tillfredsställande system att afbryta en gifven och fastställd ordning, som för upprätthållandet af en sak är nödvändig? Om denna grundsats vore giltig, att afbrott utan olägenhet vid sådana tillfällen kan ega rum, så skulle man ju kunna söka att tillämpa den äfven i andra afseenden. Om t. ex. den allmänna undervisningen afbrötes för en eller annan termin, så är det visserligen sannt, att landet derigenom icke skulle gå under och att de personer, hvilkas undervisning sålunda afbrötes, ändock möjligen kunde blifva kunniga och dugliga medborgare, men jag hemställer om icke ett sådant afbrott, -- som af farsoter eller andra orsaker någon gång kan blifva nödvändigt, -- måste anses, icke såsom nyttigt utan såsom en olägenhet, hvilken man endast af nödtvång underkastar sig. Jag vill ytterligare förtydliga detta med ett annat exempel. Om någon i sin enskilda hushållning skulle för besparingsvinnande vidtaga sådana utvägar som att afbryta den vanliga ordningen i sina arbeten, minska personalen, sälja foder och kreatur, underlåta att göda jorden o. s. v., under förmenande att sådant för en gång ej skulle medföra någon stor olägenhet, så vill jag fråga, om icke hvarje praktisk människa skulle anse detta oförnuftigt handladt, så framt meningen är att bibehålla

egendomen i oförsämradt skick, och om det icke måste vara åtminstone blott i högsta nödfall, som dylika förtviflade utvägar böra tillgripas.

Men, säger man, en minskning i statsutgifterna är nödvändig, och hvar skall man då vända sig, om icke åt detta håll, d. v. s. mot försvarsverket.

Mine Herrar! jag anser för en pligt att öppet framställa en sats, som säkerligen blir för många mindre välkommen, men som är en sanning och som det derföre kan vara nyttigt att utan omsvep utsäga, nemligen att någon väsendtlig minskning i utgifterna för vårt försvarsverk icke kan åstadkommas, såvidt man icke vill försvaga landets försvarskrafter och säkerhet. Jag påstår icke, att allt är i detta afseende fullkomligt välbestäldt, och att ingenting behöfver förändras, utan önskar jag tvärtom, att åtskilligt dervid måtte ordnas så, att den största möjliga produkt måtte vinnas af de uppoffringar som göras för vårt försvarsverk; men jag påstår att man efter mitt begrepp icke väl står till svars inför sitt samvete, om man i någon väsendtlig del vill minska försvarskrafterna i landet, och detta måste likväl blifva följd, om det nu ifrågavarande förslaget att indraga på den indelta arméens eller stamtruppernas öfning godkännes. Man måste vänja sig vid den tanken, hur obehaglig den än må vara, att landets försvarsverk kostar penningar, men man eger dock en tröst deruti, att dessa kostnader icke hos oss äro öfverdrifvet stora. Den rätta utgångspunkten för att bedöma detta måste vi söka i proportionen till andra länder, och då finner man att här i landet såväl anslagen till försvarsverket som skatterna i allmänhet äro vida mindre än i andra länder. Och om vi tillika jemföra de uppoffringar, som vi nu i skatteväg eller eljest för landets försvar äro underkastade, med dem som i fordna tider blifvit utan klagan burna af detta folk, så vågar jag påstå, att de förra äro att anse som ett intet emot de sednare. Det har funnits tider då det Svenska folket gaf sin sista skärf och så att säga sin sista son, och det gaf dem villigt emedan det visste att fosterlandets ära och väl det fordrade; och hvad äro väl, mine Herrar! de nuvarande uppoffringarne och skattebidragen i förhållande till dessa forntiders? Jag förnekar icke, att betryck och nød finnas för många inom landet, men jag vågar påstå, att detta betryck ingalunda har sin grund i de uppoffringar som landet gör för sitt försvarsverk. De skatter, som vi nu erlägga till Staten, äro icke öfverdrifna; de äro tvärtom jemförelsevis ganska lindriga. Eller är det väl öfverdrifvet att i skatt till Staten erlägga en procent af sin inkomst, hvarifrån dessutom de mindre bemedlade äro alldeles befriade? Mig veterligen finnes intet land der denna afgift är så låg. Är det vidare öfverdrifvet, att några ganska måttliga konsumtionsskatter här blifvit lagda å ett högst ringa antal artiklar i jemförelse med i andra länder, då alla de förnämsta och oundgängligaste lefnadsbehofven äro befriade från alla afgifter? Och i dessa andra länder finnas dessutom en hel mängd andra bidrag som här äro okända. Jag ber emellertid, att man noga måtte bemärka att mitt påstående endast går ut på, att det icke är skatterna till Staten som äro i någon väsendtlig mån grunden till den förlägenhet, som nu på ett eller annat håll eger rum, utan att dessa svårigheter kunna spåras i helt andra omständigheter, såsom felslagna skördar, dåliga konjunkurer o. s. v. samt måhända ej sällan i de enskildes oförstånd och brist på hushållning.

När jag således för min del icke kan anse, att något nödtvång finnes för att göra den föreslagna indragningen, då tillgångarne räcka till för behofven så framt de användas; när jag vidare icke kan tro, att ett sådant afbrott eller en sådan förminskning i öfningarne för arméén kan utan skada för dess duglighet ega rum; när vi slutligen, mine Herrar! äro ense om att vårt försvarsverk är otillräckligt, hvilket vi derföre vilja förena våra bemödanden om att förstärka, och det således måste vara inkonsequent att ytterligare försvaga hvad som redan erkännes vara för svagt; så kan jag icke annat än för min del ogilla hvad reservanterna föreslagit om minskning i anslaget till indelta armééns vapenöfningar, hvilket anslag, om det blott en gång blifvit nedsatt, sedermera torde vara svårt att återföra till sitt förra belopp.

Med anledning af dessa skäl röstar jag för godkännande af Utskottets hemställan.

Herr Indebetou: Herr Talman! Mine Herrar! Då jag i den fråga, hvarom nu ganska länge varit diskussion, önskar yttra några ord, så utgår jag från den förutsättningen, att Andra Kammaren icke vill bereda sin Regering svårigheter; ty Representationen har icke en sådan uppgift, och jag tror icke heller att någon representant här uppfattat den på detta sätt. Hvar och en som med någon uppmärksamhet följer ärendena, måste inse att Regeringen vill gå Representationens önskan till mötes så vidt den kan; ett sådant förtroende måste ingifva förtroende, och ett sådant förtroende finnes äfven, enligt min uppfattning. Skulle jag ock härvid böra misstro denna min egen uppfattning, så behöfver jag dock icke gå längre än till gårdagens plenum, då en fråga, hvarom Kammarens pluralitet syntes vara öfverens, blef afslagen på Hans Excellens Justitie-statsministerns begäran. Hans Excellens förklarade, att han gerna skulle vilja gå Representationens önskan till mötes, men att han icke ansåg med landets fördel öfverensstämmande om han gäfve efter. För detta skäl gaf Representationen efter, och jag frågar om icke detta var ett bevis på förtroende från Representationen till Regeringen. Många dylika bevis skulle kunna anföras, men detta må vara nog att ådagalägga, det förtroende verkligen finnes mellan Regeringen och Folket.

I afseende på en annan fråga som mycket talats om, nemligen huruvida Representationen skulle ega rättighet att göra minskningar i de ordinarie anslagen, vill jag endast återropa hvad Hans Excellens yttrade i dag på förmiddagen, eller att ingen med grundlagen i hand kunde bestrida denna rättighet. Det var ett sätt att gå till väga, som man alltid är van att finna hos Herr Justitie-statsministern. Emellertid måste man erkänna, att det är en stor skilnad mellan ordinarie och extra ordinarie utgifter, och att man icke gerna bör rubba de ordinarie. Det är ett farligt vapen som Representationen har i sin hand genom nyssnämnda rättighet och som endast i nödfall bör tillgripas; ty det går alltid lättast för Regeringen att fullgöra sitt uppdrag, om ingen rubbning eger rum. Således bör bibehållandet vara regel. Men det finnes ingen regel utan undantag, lyder en gammal sats, och manne icke ett sådant undantag nu med afseende på ställningen inom landet bör komma i fråga? Det är visserligen saunt att Herr Finansministern sökt lugna oss i detta afseende, och jag vill på intet

sått motsäga hans beräkningar utan tvärtom medgifva, att de äro så rikliga som de kunna vara, då de stödja sig på suppositioner. Jag vill också antaga, att 1867—1868 års bankovinst, om hvilken här mycket talats, icke kan föranleda någon ändring i Herr Finansministerns åsigt, ehuru jag visserligen icke delar hans förhoppning att nämnda bankovinst torde blifva anslagen till fyllande af Statsverkets behof; men äfven under detta antagande kan jag icke gå in på hans slutsats om nödvändigheten af en ny upplåning. Herr Finansministern har visserligen uppgifvit tvänne skäl, som skulle vara tillräckliga enligt hans åsigt, nemligen för det första att vi måste upptaga ett nytt temporärt lån till betäckande af det gamla och för det andra att vi måste fortsätta med jernvägsbyggnaderna, hvartill äfven fordrades nya lån. Men då vi sednast upptogo ett temporärt lån, så var det vår mening att betäcka det med statsinkomsterna, men icke medelst upptagande af ett nytt. Hvad åter jernvägarne beträffar, så uttalades, såsom vi veta, af förra Riksdagen den åsigten, att det lån, som då för jernvägarne upptogs, borde vara det sista för detta ändamål. Man skulle visserligen icke upphöra helt och hållet med att bygga jernvägar, men man skulle dertill använda endast statsinkomster, och man antog att annuiteterna skulle vara fullt tillräckliga; således torde icke heller för detta ändamål något nytt lån nu vara nödigt. För öfrigt skulle jag i allmänhet vilja önska, att Statens inkomster och utgifter qvittade hvarandra, utan att nytt lån behöfde göras.

Af den ärade talaren näst före mig sades ibland annat, att Regeringens ställning icke kan vara angenäm, då från Representationens sida kunna göras inskränkningar i de af regeringsdepartementen beräknade anslagsbelopp. Men jag frågar, om Representationens ställning kan vara särdeles angenäm? Å ena sidan hafva vi Folket, å den andra Regeringen. Jag hemställer till de representanter, som utgått från folket, om icke meningarne inom landet äro sådana, att vi böra inskränka utgifterna så mycket vi kunna; så har jag hört från min ort och af de ärade vänner här i Kammarerna, med hvilka jag ofta plägar umgås. Hvad vill man då att representanten skall göra? Atminstone måste han ju göra något försök till inskränkningar, der sådana med minsta möjliga olägenhet kunna åstadkommas. Men hvad blir följden från Regeringens sida? Jo, att den rör upp himmel och jord och påstår att just det anslag, som man vill indraga, är det aldri nödvändigaste. Så har skett nu, och så har ock skett vid andra tillfällen. Men jag hemställer såsom i högsta grad önskvärdt, att den nuvarande Regeringen måtte söka i någon mån efterkomma den stora massans önsknings i detta afseende; ty i motsatt fall skall följden måhända blifva den, att på detta rum infinner sig en helt annan samling, som skall försorsaka Regeringen mycket större svårigheter än vi nu göra.

På dessa skäl yrkar jag således bifall till reservanternas förslag, ehuru jag icke vill förneka att äfven detta såsom hvarje annat förslag kan hafva åtskilliga olägenheter, men jag hemställer om icke dessa äro af mindre vikt, än om vi skulle resa ifrån Riksdagen utan att hafva gjort någon enda minskning i Statens utgifter.

Herr Per Nilsson från Malmöhus län: Herr Talman! Mine Herrar Reservanterna hafva fått uppbära skarpa tillrättavisningar, därför att de icke motiverat sin reservation, men de utaf dem, som under den föregående

diskussionen uppträdt, hafva redan lemnat så många motiv, att flera icke torde behöfvas, och jag vill derföre endast i största korthet upptaga några påståenden, som från motsidan blifvit gjorda.

Åtskillige talare hafva sagt, att det icke vore rätt af Representationen att göra minskningar i de ordinarie statsinkomsterna; men med grundlagens egna ord har å andra sidan visats, att Representationen har ovilkorlig rätt att för hvarje riksdag reglera statsinkomsterna, och således är den saken klar och tydlig. Man har visserligen såsom stöd för den motsatta åsigten nämnt, att förhållanden kunna inträffa då tredje mans rätt skulle på detta vis få sitta emellan, såsom i fråga om indragning af anslagen till tjenstemännens löner; men då ett sådant förhållande här icke eger rum, så bevisar detta exempel här vid lag ingenting hvarken för eller emot.

Här har ock blifvit taladt om den oro, som för närvarande genomgår Europa och hvilken skulle göra behöfligt att vår armé öfvas. Men skulle nu några politiska förvecklingar uppstå redan under innevarande år 1869, så kan ju detta anslag till öfningarne år 1870 icke verka hvarken fördelaktigt eller menligt på dessa förvecklingars stärfjande; och om de deremot icke inträffa förr än nästa år, så kan ju den riksdag, som då vid årets början sammanträder, anstränga sina krafter för att anslå hvad som behöfves. Således synas mig de Europeiska förhållandena i detta afseende icke heller kunna komma att stå emellan Representationen och Regeringen. Men skulle det vara så lyckligt, att lugnet i Europa fortfar såsom hittills och vi äfven i vårt land få sitta i ostörd fred och ro, så skulle det väl icke vara så stor fara att inbespara denna anslagssumma, som då i stället kunde användas till många andra nyttiga ändamål inom landet, såsom vi sågo att det äfven skedde under förra året.

Då jag således af denna redan så långvariga diskussion icke kunnat få andra åsikter, än jag hade under Stats-Utskottets öfverläggningar, och då jag der reserverade mig, så yrkar jag nu vördsamt bifall till det i reservationen framställda förslaget.

Herr Per Nilsson från Christianstads län: Då den föregående värde talaren fullkomligt uttryckt äfven mina åsikter i denna fråga, så vill jag, för att icke onödigtvis förlänga diskussionen, afstå från ordet, endast med särskildt tillkännagifvande att jag kommer att rösta för reservanternas åsigt.

Herr Ridderstad: Herr Talman! Mine Herrar! Under den långa diskussion, som nu i detta ämne förekommit, har frågan om indragning blifvit behandlad snart sagdt från alla möjliga synpunkter, och för min del kan jag endast upptäcka en enda, som ännu icke blifvit berörd; jag vill kalla den för den historiska. Då jag har för afsigt att med några ord framställa denna, ber jag dock Herrarne tro att jag icke vill -- såsom en värd talare på förmiddagen sade -- skrämma barn. Jag är nemligen fullt övertygad om, att de personer, som här sitta på grund af folkets förtroende, icke låta skrämma sig, utan äro män med fasthet och sjelfständighet; det är också inför män jag vill tala, och derföre tror jag äfven, att historiens vittnesbörd torde här hafva något att betyda.

Något hvar ibland oss torde åtminstone hafva hört talas om huru krigets åskor i början af detta århundrade rullade fram öfver Europa till dess blixten slutligen dog bort på S:t Helena. Det var ett epos, en krigisk hjeltdikt, som slutade såsom alla epos — tragiskt. Efter denna märkvärdiga tilldragelse öfverdrogs Europa såsom med ett nät af det förbund, som kallades den heliga alliansen. Denna allians var ett fursteförbund, icke ett folkförbund, och knöt sig mellan alla Europas regeringar med undantag af Englands, hvilken på konstitutionella grunder undandrog sig, oaktadt den erkände sig hylla förbundets grundsats. Att i detta förbund låg ett grunddrag af humanitet, kan icke bestridas, men likväl arbetade det sig fram på bekostnad af folkens rättigheter och det innebar, efter mitt förmenande, ett försök att undertrycka dem samt en gång för alla förqväfva eller stäfja den allmänna och kraftiga frihetskänsla, som före denna tid så mäktigt hänfört Europa. Under denna tid, då den heliga alliansen herskade, befann sig folket likasom i ett somnambuliskt tillstånd, medborgareandan domnade bort, folkkraften var bruten. Det var ett allmänt tillstånd af politisk dvala, härflytande från ett tillstånd af allmän politisk fångenskap. Den heliga alliansen tycktes nära nog betrygga till och med furstarne inför och emot hvarandra. Man började anse ett krig i det närmaste omöjligt. Allting skulle förblifva i det skick som denna allians, med sitt pekfinger i S:t Petersburg, bestämt. Arméerna underhölls väl, mera dock till formen än andan. Tillståndet var allmänt försöfande. Här hemma i Sverige veta vi särskildt huru det var. Man drömde om en evig fred och från alla håll ropade man på flottans slopande och arméens reducerande.

Så fortgick det ungefär en 40 år bortåt. Men plötsligt, då bäst ingen visste ordet af, skallade åter krigstrumpeten, väckande Europa ur sin långvariga, sin mångåriga slummer. Det var kriget emellan vestmagterna och Turkiet å ena sidan och Ryssland å den andra som bröt ut, det så kallade Krimkriget. När Sebastopols murar grusades af de förenade Franska och Engelska vapnen, jublade folken: de jublade ej mindre, då vallarne vid Bommarsund brötos ned. Och hvarför jublade de väl? I allmänhet derföre att den heliga alliansen, denna af furstarne folken iklädda boja, sålunda krossades, samt särskildt derför att Rysslands under decennier alltför öfvermäktiga inflytande på en gång på ett kraftigt sätt tillbakavisades. Så till vida var äfven detta krig ett välsignelsebringande krig. Folkmedvetandet började dermed att åter lefva upp. Men det stadnade icke dervid. De stora krafterna och lidelserna en gång satta i rörelse, stäfjas ej heller lätt. Under de sednare åren hafva vi äfven sett, huruledes ett helt folk blifvit, man kan säga, fullkomligt tillintetgjordt af en stormagt, nemligen det olyckliga Polens folk. Vi hafva sett Danmark angripen af tvänne stormagter samt sönderslitas af ett krig, hvaraf det ännu har ganska sorgliga minnen; och vi se det för närvarande rusta sig för att möta följderna af ett nytt förr eller sednare befaradt anfall. Men ännu längre hafva dessa följder sträckt sig. Lugnet har blifvit rubbadt i Europa, oro och jäsning råda inom alla länder, arméerna reorganiseras och uppsättas på allt större och större fot, oupphörliga rustningar ega rum, öfverallt täflar man med hvarandra att förfärdiga nya mordvapen. Hvadan detta?

Jag tror att äfven andra folk behöfva hushålla, mine Herrar! Men de göra det icke i förevarande fall, ty de känna att deras framtid och politiska sjelfständighet sväfva i fara. Skola då vi, om det gäller vår frihet, vägra att göra uppoffringar? Vilja vi häfda vårt anseende såsom ett urgammalt fritt folk, så få vi icke af sparsamhet försumma eller förlama ett försvarsverk, som under närvarande förhållanden af alla civiliserade nationer anses för ett oefftergiftigt behof.

Sparsamhet! ja, det är onekligen ett ord, vid hvilket man bör stadna. Men man kan äfven spara så, att man derigenom skadar sig sjelf. Man må väl i allmänhet spara, men icke då det gäller ens nationela frihet och sjelfständighet.

Vid förra riksdagen föreslog Regeringen, att den nu omtvistade summan skulle besparas eller indragas för användandet af inköp af erforderligt antal nya gevär, nu vill man återigen helt och hållet indraga den, såsom för behofvet alldeles öfverflödigt. Så går det till. Arméen är här utsatt för ett hårdt experiment. Enär det dugde ett år, anser man det äfven duga ett annat. Genom besparingen förlidet år förskaffade man sig åtminstone goda gevär; genom indragningen nu värdslösas man dem eller urståndsättes arméen att begagna sig af dem och öfva sig att använda dem. Hvartill tjena då gevären? En gång inkommen på denna besparingsbana, torde den dag snart vara nära, då anslaget för alltid afslås.

Det är nu onekligt att Herr Jöns Pehrssons motion i dag vunnit en stor triumf. Huruvida Stats-Utskottets ledamöter gjort detsamma, lennar jag derhän. För min del vill jag emedlertid förklara, att jag icke ännar ställa mig i gäsmarsch efter Herr Jöns Pehrssons motion.

För min del anser jag det således icke vara rådligt att uppmuntra den reservation, som af Andra Kammarens ledamöter i Stats-Utskottet afgifvits, utan yrkar jag för min del bifall till Stats-Utskottets hemställan, öfvertygad som jag är att landets nationela frihet och sjelfständighet kräfva det.

Herr Fredrik Pettersson: Herr Talman! Mine Herrar! Under den vidlyftiga och långa diskussion, som här i dag egt rum, hafva så många skäl gifvits till betryggande af mina åsikter, att jag nu anser det vara helt och hållet obehöfligt att särskildt framställa dem uti en ökande diskussion. Jag inskränker mig derföre till att endast yrka bifall till reservationernas förslag.

Herr Jonas Jonasson från Calmar län: Herr Talman! Mine Herrar! Jag hade från början icke ämnat begära ordet i denna fråga, men till följd af ett yttrande, som en af Regeringens ledamöter i dag här lemnat, har jag ansett mig särskildt uppfordrad att göra det. Den högt ärade regeringsledamöten yttrade nembigen under förmiddagens diskussion, att från Regeringens sida skulle intet lemnas ogjordt som kunde lända till båtnad för landet, så vida blott icke Representationen motarbetade det. Detta synes mig också fullkomligt i sin ordning, om Regeringen så skulle göra, och jag förmodar att många med mig dela samma åsigt. Men jag tillåter mig draga i betänkande, huruvida Regeringen alltid handlar i öfverensstämmelse med detta yttrande. Vi minnas visserligen litet hvar, att

då Norrland sistlidet år hemsöktes af hungersnöden, trädde Regeringen emellan och lemnade icke endast det understöd, som då begärdes, utan äfven litet derutöfver, så att nöden i Norrland blef fullkomligt afhjelpat. Men då nu de Smäländska länen drabbats af samma nöd, så har Regeringen i afseende på dessa följt sparsamhets-principen, hvilket haft till följd, att många olyckliga på dessa orter dött hungersdöden. Jag tror icke, mine Herrar! att detta kan sägas hafva ländt till bättnad för landet. Gå vi deremot till Representationen, så finna vi att, om den ock för öfrigt har sina svagheter såväl som sina förtjenster, likväl af densamma en mängd besparingar blifvit gjorda, hvilka verkat mycket godt der de blifvit lagda. Sålunda tror jag mig hafva visat, att Regeringen åtminstone i afseende på de nuvarande Smäländska förhållandena sparat till skada, icke till bättnad för landet, och att å andra sidan Representationen, när den sparar, gör det till landets nytta.

Till följd häraf anser jag mig med aldra bästa öfvertygelse kunna yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Dahm: Det börjar gå nu såsom det alltid brukar gå vid långa diskussioner, att de förste talarne använda de tunga skälen, så att för de talare, som komma på slutet, nästan ingenting vidare återstår än att kasta sina egna lätta personligheter i vågskålen. Det är ock detta jag nu gör; men när jag gör det, följer jag Utskottets exempel. Äfven de hafva glömt skälen och som bevisning endast anfört sina namn.

Denna fråga har, såsom jag redan antydt, vändts på alla möjliga håll och betraktats från alla möjliga sidor. Efter mitt förmenande har man ock på ett eller annat ställe sökt att uppblåsa den till något större dimensioner än den egentligen borde anses hafva, ty äfven jag tror den äskade nedsättningen ingenting annat afser än helt enkelt en besparing. Jag biträder äfven deras åsigt, som anse det vara Representationens rätt att besluta rörande anslag på ordinarie stat. Man har visserligen på några håll sökt bestrida denna rätt, men jag får säga att det för den enkla betraktelsen framställer sig såsom någonting alldeles orimligt, att vi här inom några minuter skulle vara förpligtade att besvara Talmannens proposition om bifall till eller afslag på denna fråga, men icke dervid ega rätt att säga nej. Men hvad jag tror oss icke ega rätt till är att neka så viktiga anslag som detta. Ty det är icke svårt, huru föga militär man än må vara, att inse, det bristande öfning för trupperna måste i större eller mindre mån försvaga hela vårt försvarsväsende; men då vår förmåga af försvar försvagas, så blir ock vår sjelfständighet satt på spel, och det är detta hvartill vi icke äro berättigade. En armé utan öfning, hur präktiga resurser den för öfrigt må hafva i befästningar, kanoner, goda gevär och dylikt, är såsom ett bibliothek för den som icke kan läsa eller såsom ett instrument för den som icke kan spela; och en sådan armé kan icke, när det gäller, värna vår sjelfständighet, som dock är det förnämsta vi böra söka att bevara, emedan frihet och oberoende äro första villkoren för en stats välgång och utveckling. Man klagar visserligen öfver statslyx, och måhända icke utan skäl, men jag frågar: hvilken lyx vore dyrare och större än den att hafva en armé med dyrbara vapen, men

som saknade öfning och följaktligen skicklighet att använda dem till fosterlandets försvar?

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra såväl som på flera andra skäl, hvilka af föregående talare anförts, yrkar jag bifall till Utskottets hemställan i ämnet.

Friherre Alströmer: Herr Talman! Mine Herrar! Om här vore fråga om att inskränka arméens vapenöfningar eller nedsätta anslaget till dem endast för en gång, så skulle jag möjligen kunna gå in derpå; men så är icke förhållandet, ty ett bifall till reservanternas förslag skulle i sjelfva verket hafva till följd att öfningsanslaget för en mer eller mindre lång tid komme att nedsättas till hälften af nuvarande beloppet, emedan det är ett gifvet faktum och bör äfven så vara, att hos hvarje Representation finnes en viss obenägenhet att höja, men deremot stor benägenhet att nedsätta anslag. Af detta faktum följer naturligen, att, ehuru reservanternas förslag nu endast går ut på att för 1870 nedpruta anslaget, så skall likväl, utan att reservanterne sjelfva afse eller ens önska det, detta förslags bifallande leda derhän, att anslaget sedermera allt fortfarande kvarstår vid det sänkta beloppet, ända till dess att faran står för dörren och det måhända blir för sent att höja det.

Om det nu vidare tillåtes mig att se, hur frågan ställer sig i förhållande till Riksdagen och hur densamma behandlats vid de tvänne näst föregående riksdagarne, der representanterna varit i det närmaste desamma som nu, så finner jag först att detta anslag vid 1867 års riksdag förhöjdes och att det sedan vid 1868 års riksdag bibehölls vid samma belopp af just denna samma Kammare. Jag har derföre med uppmärksamhet följt diskussionen nu i dag för att söka utfinna, om några nya skäl skulle finnas för nedsättningen, och jag har jemfört de skäl som här gifvits med dem som vid dessa båda riksdagar förekomma. Men vid den diskussion, som år 1867 föregick frågans afgörande, framhölls äfven nödvändigheten af sparsamhet, fastän mindre hjert än nu, och frågan om förhöjning bifölls utan votering; och då 1868 års Stats-Utskott tillstyrkte att anslaget fortfarande måtte utgå till samma belopp, så bifölls äfven detta af Kammaren utan votering. Efter denna återblick på den utgång frågan vid dessa båda tillfällen fick inom denna Kammare, som ännu till största delen består af samma ledamöter som då, måste jag, i händelse jag nu skulle bifalla reservanternas förslag, anse mig derigenom hafva erkänt, att jag vid de båda föregående riksdagarne handlat lättsinnigt. Men jag vill icke göra mig denna förebräelse och är öfvertygad, att ett sådant vacklande handlingssätt icke skulle vara egnadt att tillvinna mig valmännens förtroende.

Med afseende på ett yttrande som nyss fällts, att denna fråga icke rör tredje mans rätt, vågar jag bestrida detta. Den frivillige må gå i fält och offra sitt lif utan föregående öfning, men den indelta och genom kontrakt antagne soldaten har rätt att fordra och Staten skyldighet att gifva honom tillräcklig öfning.

Af dessa med flera skäl röstar jag för bifall till Stats-Utskottets Utlatande.

Herr Fredricson: Herr Talman! Mine Herrar! Då redan så mycket blifvit ordadt i denna fråga, ber jag blott få tillkännagifva, att jag för min del instämmer i reservanternas förslag.

Herr Uhr: Herr Talman! Mine Herrar! Ehuru jag på förhand hade så godt som bestämt mig för att icke begära ordet i denna fråga, synnerligast om den komme att räcka både för- och eftermiddagen, har jag dock genom Herr Finansministerns yttrande på förmiddagen, att Banko-fullmäktige skulle hafva tillstyrkt bankovinstens lemnande för detta nu ifrågasvarande ändamål, funnit mig föranlåten att upplysa huru dermed rätteligen förhåller sig.

Fullmäktige hafva nemligen hvarken tillstyrkt eller afstyrkt något i detta afseende; de hafva med flit icke svarat på mera än som frågats. och frågan var endast, om Fullmäktige kunde afstå hela bankovinsten och, om så vore, på hvilka tider. På sätt och vis hafva Fullmäktige dock snarare afstyrkt än tillstyrkt, i det de förklarar, att, ehuru det vore önskligt om någon större del kunde få bibehållas för Bankens räkning, så äro de likväl villige att lemna 3,500,000 R:dr, om så erfordrades; detta är icke ett tillstyrkande, utan Fullmäktige hafva dermed blott sagt, att de kunde afstå nämnda belopp, lemnande sedan åt Utskottet att göra såsom det syntes detta bäst.

Medan jag har ordet vill jag äfven tillkännagifva, det jag kommer för min del att i urnan nedlägga min röst för reservanternas förslag.

Herr Bjerkander: Sedan jag på förmiddagen begärde ordet, hafva åtminstone tjugu talare yttrat sig i frågan, och ämnet torde således kunna anses uttömdt; men då de flesta af Stats-Utskottets ledamöter i diskussionen deltagit, anhåller äfven jag att få i största korthet tillkännagifva mina åsikter i frågan.

En talare har anställt en jmförelse emellan Sverige och andra länder. Må vara att det finnes länder, hvilka, i förhållande till folkmängden, hafva långt större arméer än Sverige; men vi böra dervid icke förbise att dessa länder hafva större resurser än vårt land. Det vigtigaste skälet för nedsättning i detta anslag torde dock vara den, att skatterna här i landet äro så ojemnt fördelade. Den indelta arméén underhålls uteslutande af ett fåtal utaf befolkningen. Under sådana förhållanden torde det icke väcka någon förundran, att representanterna från landsbygden söka iakttaga den största sparsamhet.

Man har här vädjat till reservanternas samvete och mot dem framkastat en ganska hård beskyllning. Man måste väl erkänna, att meningarne kunna vara delade i denna likasom i alla andra frågor, och att den enes afsigter kunna vara lika goda som den andres.

En talare har jmfört denna fråga med den allmänna undervisningen, men jag tror icke att denna jmförelse är lyckligt vald. Om meningen vore, att den ifrågasatta inskränkingen i tiden för vapenöfningarne skulle komma att gälla för all framtid, skulle jag icke vilja ingå på en sådan inskränking; men helt annat blir förhållandet, då fråga blott är om en sådan inskränking för ett år.

Jag vill icke längre uppehålla Kammarerna, utan inskränker mig till att yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr A. von Proschwitz: En talare å Göteborgsbänken har sagt, att indelta arméén vore att förlikna vid ett fartyg utan besättning, hvilket står på land och ej kan sättas i sjön. Jag vågar dock påstå, att historien vittnar annorlunda och den har äfven fått anseende i utlandet genom den mängd Svenska officerare, som under sednare tiden med utmärkelse tjänat i främmande arméer.

En annan talare å Smålandsbänken yttrade under gårdagens diskussion, att han skulle draga i betänkaude att låta sina söner ingå i en armé med så drakoniska lagar som vår; men jag tror att han borde ännu mera betänka sig att låta sina söner gå i fält under oöfvadt befäl.

Jag vill icke längre upptaga Kammarernas tid, utan inskränker mig till att yrka bifall till Utskottets förslag i den föredragna punkten.

Herr Carl Anders Larsson: Dels under enskilda samtal och dels under den här förda diskussionen har jag förmärkt en villfarelse vara råddande angående uppkomsten af reservationen vid denna punkt. Man har sagt den vara en följd af en konplott inom det så kallade landtmannapartiet. Detta är icke sannt. När Utskotts-afdelningens förslag inkom till Utskottet, ansåg man inom Utskottet det vara behöfligt, att Andra Kammarernas ledamöter kommunicerade sig med afdelningens ledamöter för att erfara hvilka nedprutningar som skulle kunna göras. Vi togo det sednast tryckta kapitalkontot till rättesnöre och funno då, att anslaget till indelta armééns vapenöfningar ställde sig sålunda: Anslaget för år 1866 utgjorde 825,000 R:dr, och utgifterna uppgingo till 700,000 R:dr; från 1865 ingick en besparing af 330,000 R:dr och till år 1867 uppkom en besparing af 455,000 R:dr, allt i runda tal. Vi funno deraf att, för att öfva arméén under det normala antalet exercisdagar, icke erfordrades hela det sedermera höjda anslaget 884,000 R:dr; och vi dömde således icke såsom den blinde om färgen. Detta var en af de punkter, deri vi öfverenskommo att söka åvägbringa en nedsättning, då det ansågs att besparingar måste ske. Enahanda försök gjordes visserligen äfven vid flera andra punkter, men lyckades ej tillvinna sig pluralitetens bifall. Då frågan först förekom i Utskottets plenum, öppnades diskussionen af Andra Kammarernas förkämpe, till hvilken vi stå i stor tacksamhetsskuld för de försök till sparsamhet, som genom Utskottet blifvit gjorda. Han yrkade anslagets nedsättande till 400,000 R:dr. Kom så Herr Jan Andersson med förslag om nedsättning i anslaget till beväringens vapenöfningar. Detta sednare förslag blef dock förkastadt, och man yrkade då att anslaget till indelta armééns vapenöfningar skulle med 442,000 R:dr nedsättas, enär man ansåg att dessa öfningar under nästa år mycket väl skulle kunna uppehållas med hälften af det nuvarande anslaget. Då frågan derpå förekom till afgörande i Utskottet, egde först öppen votering rum, och dervid stodo Andra Kammarernas alla ledamöter såsom en vägg mot Första Kammarernas sittande ledamöter. Vid derefter anställd votering med slutna sedlar utföll voteringen med 12 ja mot 11 nej; hvarefter Andra

Kammarens samtliga ledamöter i Utskottet afgåfvo den Utlåtandet vidfogade reservationen. Genom en sådan manöver tillkom denna reservation.

Jag anser det särdeles nyttigt att Regeringens ledamöter stå på sig och försvara sig i anslagsväg, ty de böra komma ihåg, att de i Första Kammaren hafva en buse, som annars påstår dem vara för svaga. Lyckligtvis har dock denna fråga icke blifvit gjord till en sådan, som kan rubba förtroendet emellan Regeringen och Andra Kammaren. Jag tror dessutom, att icke någon våda kan uppstå deraf, att man icke framdeles återställer detta anslag till hvad det nu är. Jag tror äfven, att Stats-Utskottets ledamöter inom denna Kammare icke blifvit rättvist behandlade. Man har tagit Jöns Pehrsson och slagit oss med honom. Må vara att han skrifvit dumt i sin motion, men fakta tala dock för saken.

Jag anhåller om bifall till reservationen.

Herr Statsrådet Abelin: Jag vill icke uppehålla Kammarens ledamöter med bemötande af de skäl, som ur militärisk synpunkt blifvit framställda mot indelta arméens vapenöfningar, utan ämnar endast till besvarande upptaga en anmärkning, som blifvit gjord i afseende på kostnaderna för desamma och det reserverade anslaget. Dessa kostnader bero naturligtvis bland annat på de fluktuerande priserna. Vid 1866 års slut utgjorde besparingar på anslaget 114,000 R:dr. Deraf har sedan till underhåll af byggnader, till bestridande af garnisonskommendingarne å Carlsten och Grislehamn och till andra behof åtgått så mycket att blott 82,000 R:dr återstå. De från regementena inkommande approximativa kalkylerna öfver möteskostnaderna, på hvilka grundas bestämmelserna af mötenas längd, visa för innevarande år en kostnadssumma af 965,128 R:dr. Om nu till årsanslaget 884,000 R:dr lägges nyssnämnda besparing 82,000 R:dr, uppkommer ett belopp af 966,000 R:dr. Efter denna beräkning skulle således till 1870 återstå en knappt nämnvärd besparing. Det torde derföre icke låta sig göra att, såsom en talare sagt, genom de besparingar, som redan finnas och de som för innevarande år skulle uppkomma, tillsammans med de anslag som äro ifrågasatta att beviljas, bestrida kostnaderna för 1870 års vapenöfningar, så framt icke en högst väsendtlig del af desamma skall inställas.

Herr Hæggström: Då flere tiotal af Kammarens ledamöter redan yttrat sig i denna viktiga principfråga, då de skäl jag kunnat hafva att anföra redan blifvit framlagda, och då dessutom ropen på proposition blifva allt starkare, anser jag lämpligast att inskränka mig till att yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Petre: Då diskussionen redan tagit en så stor utsträckning, så ber jag om Kammarens öfverseende för det jag nu ytterligare förlänger densamma. Jag anser mig till detta öfverseende hafva så mycket större anspråk, som jag icke förut satt Kammarens tålmod på prof, och jag för framtiden icke heller kommer att allt för ofta draga vaxel derpå; — en utfästelse som jag kan göra, derföre att, enligt mitt förmenande, det i allmänhet hvarken är nödigt, nyttigt eller rätt att taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk med att upprepa de skäl, som redan förut blifvit

af föregående talare anförda. Undantag kunna dock finnas från denna regel, och gäller detta isynnerhet en fråga af den beskaffenhet som förevarande, uti hvilken det är nyttigt att representanternes åsichter blifva kända.

Äfven jag tror det vara rätt att betrakta frågan ur de synpunkter, som här under diskussionen blifvit uppställda, nemligen i statsrättsligt, militäriskt och ekonomiskt hänseende.

Hvad nu till en början den första af dessa synpunkter beträffar, eller den statsrättsliga, så tillhör jag icke någon af de yttersta pointerne för frågans bedömande i nämnda hänseende; jag anser nemligen, å ena sidan ingalunda de å ordinarie stat uppförda anslag af den natur, att Representationen icke skulle ega rätt att deruti göra minskning eller indragning; genom tillämpning af hvilken åsigt Representationens beskattningsrätt skulle till en del omintetgöras; men tror, å andra sidan, att sådan indragning eller minskning icke bör ske utan ytterst giltiga skäl, ty annorledes skulle man komma alltför nära omöjliggörandet af all Regering. Då några sådana skäl emellertid enligt min åsigt icke här förefinnas, kan jag således ur statsrättslig synpunkt icke finna någon anledning för att rubba de ifrågavarande anslagen.

I fråga om den andra af dessa synpunkter, eller den militäriska, så nödgas jag bekänna, att jag icke förstår bedöma densamma, utan torde jag i detta hänseende få hålla mig till deras upplysningar som förstå saken; och då lärer väl den som står i spetsen för detta departement osvikeligen vara den, som bäst är i tillfälle bedöma förhållandet. Då nu Herr Krigsministern förklarar detta anslag vara nödvändigt för att åvägabringa den stående arméens försättande i fullt dugligt och brukbart skick, så kan jag icke annat än anse behovet deraf såsom en gifven sak, trots det förhållande att några talare här under diskussionen förklarar motsatsen; de flesta af dessa talare hafva dock erkänt sig i sjelfva saken lika okunniga som jag, hvadan jag icke kan åt deras omdöme lemna något vitsord. En eller ett par af dessa talare hafva till och med förklarar sig ännu vara fullt hemma i vapenhandgreppen, ehuru de icke haft någon öfning sedan de undergått beväringsexercis. Då emellertid jag icke har någon visshet om ett sådant förhållande, så torde det icke förtyckas mig, att jag icke kan fästa det afseende dervid, att det upphäfver min på förut anförda grunder fattade öfvertygelse. Jag anser sålunda frågan i militäriskt hänseende vara tillräckligt belyst samt att behovet af anslaget är från denna synpunkt fullt bevisad.

Aterstår således att tillse huru frågan gestaltar sig i ekonomiskt hänseende. Jag har i detta afseende trott mig icke kunna derom inhemta upplysningar från tillförlitligare källa än Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om Statsverkets tillstånd och behof, och granskar man denna, så visar sig att tillgångar för detta behof finnas. Väl hafva åtskilliga anmärkningar blifvit framställda mot de af Kongl. Maj:t gjorda beräkningar öfver Statens inkomster, såsom t. ex. hvad angår brännvins-, tull- och jernvägs- trafik-medlen; men hvad är det väl som lagts till grund för dessa beräkningar? Jo! det enda som verkligen är att bygga på, nemligen erfarenheten från föregående år, och denna jäfvar icke att ju de gjorda beräkningarne äro riktiga. Det vill derfor synas mig, som vore frågan jemväl ur denna ståndpunkt nöjaktigt besvarad.

I afseende

I afseende å anslaget nödvändighet ur militäriskt hänseende glömde jag en omständighet, som jag nu ber att få tillägga, nemligen att nya gevär nu blifvit anskaffade, samt att jag icke kan föreställa mig något mera onyttigt sätt att använda penningar än att inköpa gevär, men på samma gång betaga soldaten tillfälle till öfning i deras handterande.

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra, yrkar jag bifall till Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Åke Andersson: Jag kan icke underlåta att i Kammarens minne återkalla ett ord, som klingade såväl i våra öron, då det första gången uttalades från Regeringen, nemligen sparsamhet. Detta ord från tronen spred sig som en blyxt öfver landet, och hoppades man att det äfven skulle komma att tillämpas. Men huru har väl detta skett? Anslag hafva blifvit begärda och anslag beviljade, synnerligast då man skolat se uppåt; har någon gång sparsamhet gjort sig gällande, så har det varit då det gällde den arbetande, ja, till och med den hungrande befolkningen. De summor, hvarom här är fråga, skulle kunna med vida större välsignelse användas, om desamma utlättes till våra fattiga medborgare som lida nöd och hvilkas magra tegar kanske till stor del komma att till våren ligga osädda, till förlust icke blott för den enskilde utan för hela landet. Skulle framdeles Försynen välsigna landet med ett godt år, så är jag säker på, att Representationen icke skall säga nej till anslag för vapenöfningar, äfven om dessa skulle räcka något längre än hvad eljest är fallet. Huru som helst det må förhålla sig med de politiska förhållandena och äfven om åskmoln skulle uppstiga på horisonten, så får väl i allt fall Kongl. Maj:t tid att sammankalla Riksdagen för att begära anslag till arméens öfning, äfvensom denna torde hinna försiggå innan åsken hunnit rulla fram öfver våra hufvuden; och yrkar jag, på sådan grund, bifall till reservanternes förslag.

Herr Beronius: Jag har begärt ordet allenast för att gifva tillkänna, det jag, efter den långa och sakrika diskussion, som här försiggått, icke kan frångå de åsigter, som legat till grund för den reservation, hvilken blifvit af Andra Kammarens samtliga ledamöter afgifven. Jag tror för öfrigt, att vi uti vår sjelfständighet hotas vida mindre af denna lilla indragning, än af den modlöshet, som skulle inträda hos Svenska folket, om det emotsåg att det än mera skulle nedtyngas af skattebördor, som det redan nu har svårt nog att bära. Väl vet jag, att genom den nu ifrågasatta nedsättningen ej någon särdeles stor lindring i våra skattebördor skulle vinnas, men Representationen finge dock tillfälle att visa, att det rop om sparsamhet, som så länge ljudit inom dessa murar, vore icke blott ett tomt ord. Jag yrkar därför bifall till reservationen.

Herr Olof Nilsson från Westerbottens län: På de många skäl, som här under diskussionen blifvit anförda, har min öfvertygelse blifvit stadgad om nödvändigheten att, i enlighet med reservanternas åsigt, nedsätta ifrågavarande anslag, hvilket jag alltså påyrkar.

Herr Jöns Pehrsson: Jag har ytterligare begärt ordet allenast för att, med anledning af representantens från Linköping yttrande, det han icke ville gå i gåsmarsch efter mig, tillkännagifva det jag finner ett sådant yttrande oanständigt samt att jag undanber mig hans qvickheter. Herr von Proschwitz antydde, det jag troligen icke gärna skulle se mina söner instickas i en armé, hvars befäl vore ööfvadt; jag vill med anledning deraf allenast ställa till honom den uppmaning, att han, såsom varande kapten, håller sig beskedligt hemma och öfvar sig i vapuens bruk; och skall jag visserligen icke underlåta att vid nästa omval fästa hans komiteters uppmärksamhet på lämpligheten att sålunda bereda honom tillfälle till vapenöfning.

Herr Ola Nilsson från Christianstads län: Då jag icke vill förlänga diskussionen, inskränker jag mig till att yrka bifall till reservanternas förslag

Herr G. von Proschwitz: Då mitt namn finnes bland reservanterna mot detta Utskottets Utlåtande, ber jag att få yttra några ord. Med anledning af en åsigt, som blifvit här under diskussionen framkastad, vill jag dock förutskicka den anmärkningen, att inga mindre ärliga afsigter legat till grund för mitt beslut, utan att jag vid detta som vid alla andra tillfällen följt min egen öfvertygelses bud och handlat derefter. Jag kan nämna derjemte, att jag kommit att deltaga i denna frågas behandling såsom inkallad suppleant i Utskottet under den ordinarie ledamotens sjukdom.

Visserligen erkänner jag, att, då vi hafva en stående armé, det är nödvändigt att denna öfvas, såvida den skall kunna uppfylla sin bestämelse; men i utomordentliga fall få dock utomordentliga åtgärder vidtagas. För min del vill jag motivera mitt votum för en inskränkning af de ifrågavarande vapenöfningarne dermed, att nästan dagligen till mig ingå sorgliga underrättelser från mitt komitentskap om den stora nöd, som der, i följd af sistlidna års missväxt, är rådande. Hvar och en kan också utan svårighet inse, att de 340,000 R:dr, som Kongl. Maj:t äskat och Riksdagen beviljat till förmån för de nödlidande, icke kunna räcka långt, då denna summa skall inom hela landet fördelas. Jag vill dock särskildt betona, att jag anser att denna inskränkning i vapenöfningarne för nästa år endast må betraktas som en af beklagliga, i ekonomiskt hänseende ogynnsamma förhållanden frankallad nödfallsåtgärd, men icke såsom något hvilket för framtiden skulle blifva regel.

Slutligen har jag att tillkännagifva, att jag icke funnit mig af den här förda diskussionen på något sätt föranledd att ändra min en gång fattade mening i frågan, utan kommer jag att stå fast vid densamma och rösta för bifall till reservanternas förslag.

Herr Per Persson från Getteborgs län: Jag vill allenast tillkännagifva, det jag till alla delar instämmer med den, som yrkat bifall till reservationen; och gör jag detta med godt samvete på grund af den glada underrättelsen, som vid riksdagens början lemnades från tronen, att nem-

ligen de förenade rikena fortfarande befinna sig i godt förhållande till främmande magter.

Herrar *Brunberg, Ola Månsson, Magnus Svensson, Johan Olsson* och *Per Eriksson* instämde i reservanternas inom Utskottet vid denna punkt framställda förslag.

Öfverläggningen förklarades slutad och propositioner blefvo, enligt de yrkanden, som förekommit, af Herr Talmannen framställda, nemligen dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på bifall till samma hemställan i öfrigt, men med förändring att anslaget till "Indelta arméens vapenöfningar" skall för år 1860 nedsättas med 442,000 R:dr. Herr Talmannen tillkännagaf sig hafva tunnit den förra af dessa propositioner besvarad med öfvervägande ja; men votering begärdes och för densammas anställande uppsattes nu, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i tolfte punkten af dess Utlåtande N:o 35,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammarerna, med bifall till Utskottets hemställan i öfrigt, beslutat, att anslaget till "Indelta arméens vapenöfningar" skall för år 1870 nedsättas med 442,000 R:dr.

Omröstningen visade 59 ja och 113 nej; och hade Kammarerna alltså beslutat i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Med anledning af detta beslut begärde

Herr Falkman ordet och yttrade: Då jag är en stor hatare af allt hvad godtycke heter, och jag icke kan finna att något annat än *godtycke* legat till grund för Kammarernas nu fattade beslut, anser jag mig böra till protokollet afgifva min reservation deremot, enär jag på det högsta ogillar samma beslut.

Vidare yttrade

Herr Chenon: På de skäl, som förut under diskussionen blifvit af mig anförda, anhåller äfven jag att få emot Kammarernas nu fattade beslut nedlägga min reservation.

Härefter föredrogs den vid Utlåtandet fogade (Tab. Litt. A), hvilken godkändes med iakttagande af den ändring deri, som blefve en följd af det beslut, hvilket Kammarerna rörande tolfte punkten nyss fattat.

Punkterna 13--16.

Biföllos.

Punkten 17.

Ordet lemnades åt

Herr Statsrådet Abelin: Då jag tillstyrkt Kongl. Maj:t att äska större anslag till befästningsarbetena vid Oxdjupet eller Fredriksborgsundet, än fortifikations-chefen begärt, så har jag dock icke ifrågasatt någon förhöjning i det af fortifikations-chefen för befästningsarbetena i hela dess omfattning äskade anslag. Då fortifikations-chefen ingick med begäran om anslag till fortsättande af arbetena på skansen å Vestra Hästholmen, så utgick han från den tvifvelsutan riktiga åsigt, som jag biträdt, att ett redan påbörjad dyrbart befästningsarbete icke borde lemnas ofullbordadt; men, hållande före att befästningsarbetena å skansen vid Hästholmen icke vore af den företrädesvis stora vikt att icke en större del af det ifrågavarande anslaget borde läggas å arbetena vid Oxdjupet, har jag tillstyrkt Kongl. Maj:t att för detta sednare arbete äska en anslagssumma af 117,400 Rdr. Jag kan nemligen icke finna annat, än att ett fästningsverk, som har till ändamål att befästa inloppet till rikets hufvudstad, ju är ett af de viktigaste. Såsom skäl för det mindre tillmötesgående anslagen till befästningsarbetena rönt från Representationens sida har man vanligen hört uppgifvas, att icke någon genomgående plan vore fastställd. Sedan emellertid detta skäl i nu föreliggande fall blifvit undanröjdt och en fullständig, väl genomtänkt plan för arbetet i sin helhet blifvit af Kongl. Maj:t fastställd, synas mig både politiska och ekonomiska skäl tala för att med all den arbetskraft sig göra låter och med så stor skyndsamhet som möjligt bedrifva dessa arbeten. Då Utskottet såsom skäl anført, det fortifikations-chefen ansett arbetena vid Oxdjupet kunna under år 1870 bedrifvas med mindre anslag än Kongl. Maj:t äskat, så får man deraf icke draga den slutsats, att ju icke arbetena skulle med större fördel bedrifvas om större anslag för ändamålet beviljades. Jag har naturligtvis icke uppgjort fördelningen af anslagen för de olika befästningsarbetena, utan att dertförinnan inhemta fortifikations-chefens åsikter; och är det med afseende på den utomordentliga vigten deraf, att de befästningsarbeten, som skola skydda inloppet till rikets hufvudstad, med det snaraste fullbordas, som jag tillstyrkt Kongl. Maj:t att äska det i Propositionen begärda anslag för befästningarne vid Oxdjupet; dertill jag ock nu anhåller om Kammarens bifall.

Herr Grefve Posse: Det har varit af sparsamhetsskäl, som Utskottet trott sig kunna tillstyrka ifrågavarande nedsättning af det anslag, som blifvit äskadt af Kongl. Maj:t. I Utskottets motivering, intagen i dess Utlåtande N:o 25, åberopas, bland annat, fortifikations-chefens förklaring i hans utlåtande, att arbetena kunde bedrifvas under år 1870 med det mindre belopp, som nu blifvit föreslaget; och får jag för min del på sådan grund hemställa, att Kammaren måtte godkänna Utskottets förslag.

Herr Mannerskantz: Då jag år 1867 emottog uppdraget att vara ledamot af den komité, som då tillsattes för att undersöka, huru befästningsarbetena vid Stockholm, Carlsborg och Carlskrona borde lämpligast

anordnas och uppgöra planer dertill, gjorde jag det hufvudsakligen i afsigt att bilda mig en sjelfständig och på sakkunskap grundad öfvertygelse angående möjligheten att utan alltför stor kostnad, men på fullt betryggande sätt kunna befästa inloppen till rikets hufvudstad, så att jag sedermera öfver detta vigtiga ämne skulle kunna uttala en på vunnen insigt grundad mening inför den Kammare jag tillhörde. De undersökningar, som i afseende på Stockholms försvarande från sjösidan genom befästningar då egde rum, föranledde komitéen att framlägga ett förslag, som, åtminstone efter min öfvertygelse, med en jämförelsevis ringa kostnad verkligen på ett tillfredsställande sätt uppfyller det sökta ändamålet att kunna bereda ett sådant försvar. Jag vågar tro, att något ändamål knappt finnes i afseende å befästningar viktigare än detta, att betrygga rikets hufvudstad med dess många vigtiga och dyrbara institutioner från att genom en hastig öfverrumpling af en inseglande fiende kunna anfallas och, om ej genast intagas, åtminstone förstöras. I denna stund är Stockholm emellertid alldeles utan något tillförlitligt försvar från sjösidan; men i enlighet med komitéens förslag kan dock med, såsom jag nyss nämnde, en relativt ringa kostnad detta bringas till den styrka, att mot en fiende, som intränger blott från sjösidan, hufvudstaden bör kunna betryggas och försvaras. På det att detta skall ske med framgång, och till minskning af kostnaden dervid anser jag det dock vara af vigt, att de för ändamålet afsedda befästningsarbetena må kunna åvägbringas utan alltför långt uppskof och bedrifvas med koncentrerad kraft, emedan man eljest blott ständigt arbetar, utan att någonsin få färdigt någonting som duger. Derföre kan jag också icke annat än medgifva riktigheten deraf, att man inom Stats-Utskottet ur arbetsplanen för nästkommande år uteslutit ett befästningsarbete på annat håll, som, huru viktigt det än i och för sig må vara, likväl bör stå tillbaka, då det gäller att snarare åstadkomma ett tillförlitligt försvar för hufvudstaden, men då borde ock de medel, som annorstädes besparats, vid Stockholm fått användas, och det är derföre att beklaga att Stats-Utskottet äfven häri föreslagit nedsättning af hvad Kongl. Maj:t hade begärt. Visserligen må det synas vara ett talande skäl för den föreslagna nedsättningen i anslaget, att ställningen i landet för närvarande är sådan, att all möjlig sparsamhet bör iakttagas. Men just på grund af detta tillstånd i landet, hvars svåraste symptom just är brist på sysselsättning för den arbetsföra befolkningen, anser jag, att ifrågavarande anslag snarare borde anvisas oafkortadt i enlighet med Kongl. Maj:ts Proposition, enär derigenom skulle skapas större arbetstillfällen åt en mängd arbetsbehöfvande, hvilka sålunda skyddades från nöd och frestelse till brott, på samma gång dessa medel bidroge att på ett mera fullständigt och betryggande sätt hastigare ernå det egentliga ändamålet: hufvudstadens tryggade försvar. Jag tror verkligen, att af alla medel, som i närvarande stund må gifvas till lindring af nöden och betrycket i landet, intet är bättre än att verkställa nyttiga arbeten; och då, efter hvad Stats-Utskottets yttrande och förslag angående Kongl. Maj:ts Proposition i denna del gifver vid handen, en besparing i fortifikationsbehofven för nästkommande år kan åstadkommas derigenom, att de tillämnade befästningsarbetena vid Carlskrona uppskjutas, finner jag, för min del, någon afkortning så mycket mindre böra ske i det anslag,

som blifvit af Kongl. Maj:t äskadt i och för Stockholms befästande, och jag anhåller derföre om bifall till Kongl. Maj:ts Proposition i denna del.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och Herr Talmannen upptagit de yrkanden, som derunder blifvit gjorda på så väl bifall till Utskottets ifrågavarande hemställan, som afslag å samma hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts nådiga förslag i ämnet, framställde Herr Talmannen propositioner i öfverensstämmelse med dessa yrkanden och förklarade af berörda propositioner den hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad, som innefattade bifall till Utskottets hemställan. Berörda hemställan blef alltså af Kammaren bifallen.

Punkten 18.

Bifölls.

Punkten 19.

Herr Kjellman begärde ordet och yttrade: Jag vill blott göra den erinran, att ifall dessa ifrågavarande 189,000 R:dr afse inköp af småpersedlar, såsom strunpor, skor och skjortor för beväringens räkning, så kan jag för min del icke bifalla ett sådant anslag, ty af förenämnda persedlar finnas i Kronans förräder till flera tusende stycken och par, odugliga och förlorade, ty det har aldrig kommit i fråga, ej heller kommer, att dylika persedlar begagnas eller kunna begagnas, ej heller har händt att någon beväringssyngling ankommit till exercisplatsen skjortlös eller skolös, utan gagnar sina egna småplagg och erhåller af Statens medel i slitningspenningar under exercistiden 1 R:dr 50 öre per man. Jag ingaf vid 1863 års riksdag motion om indragning af dylika uppköp, som jag då beräknade utgöra en besparing af omkring 180,000 R:dr årligen, men fick till svar från Utskottet att dylikt uppköp är genom Kongl. Kungörelse redan 1861 tills vidare inställt, — detta oaktadt fick jag, sedan min motion blifvit i Utskottet behandlad, upplysning från Arméförvaltningen, att, så vida jag icke alltför mycket misstager mig, 1863 eller 1864 gjorde Arméförvaltningen ett inköp af icke mindre än 12,000 par skor och utbetalade den lilla nätta summan af 144,000 R:dr, utgörande 12 R:dr paret, och jag vågar påstå, en stor del deraf voro vid levereringen odugliga, och dessa 12,000 par finnas ännu i förräderna ogagnade och numera alldeles obrukbara, och på ett sådant sätt kan visst icke de orden tillämpas, att man skall iakttaga den största sparsamhet, då dylika förhållanden få existera utan anmärkingar. Jag yrkar afslag å ifrågavarande anslag.

Vidare anfördes icke. På Herr Talmannens proposition blef Utskottets hemställan bifallen.

Punkten 20.

Härvid yttrade:

Herr Carl Anders Larsson: På grund deraf att Stats-Utskottet i sitt Betänkande angående regleringen af utgifterna under Sjette Hufvud-

titeln, bland annat, föreslagit nedsättning i anslaget för det ekonomiska karteverket, och då detta karteverk bör föregå det topografiska, så får jag yrka, att anslaget till detta sednare karteverk jemväl minskas i samma mån eller från 60,000 R:dr till 40,000 R:dr.

Herr Kolmodin: Vid sistlidne riksdag blef frågan om anslag till det topografiska karteverket, enligt Kammarrens beslut, behandlad i sammanhang med frågorna om anslag till de ekonomiska och geologiska karteverken, som förekomma på Sjette Hufvudtiteln. Frågans behandling blef således uppskjuten. På grund af detta beslut och med stöd i öfrigt af det sätt, hvarpå dessa arbeten bedrifvas i sammanhang, tillåter jag mig yrka, att pröfningen af det i nu föredragna punkt tillstyrkta anslaget må uppskjutas för att behandlas i sammanhang med de båda öfriga.

Med anledning af detta sednare yttrande ansåg Herr Talmannen sig böra erinra, att förevarande Utlåtande redan tvänne-gånge varit bordlagdt, samt att, då 20:de punkten nu redan förekommit till handläggning, någon proposition på Herr Kolmodins förslag, jemlikt 58 § Riksdagsordningen, icke kunde gifvas; härefter uppropades:

Herr Björck: Förra riksdagen var verkliken förhållandet det, att man bemödade sig att framlägga åtskilliga förslag i afsigt och ändamål att förändra hela organisationen af denna institution och förena såväl det ekonomiska som topografiska karteverket och, jag tror, i viss mån äfven det geologiska. Men vid denna riksdag har, så vidt jag vet, icke någon motion blifvit väckt i syftning att samman slå karteverken med hvarandra. Man synes hafva kommit till insigt om, huru förhållandet mellan de tre karteverken bör vara ordnad och hafva fått klart för sig, att de skola särskildt för sig arbeta hvar och ett för sitt syftsmål, dock sålunda att det ekonomiska karteverket ensamt åstadkommer stenkartorna för alla tre. Jag tror således, att den grund, hvarifrån den siste talaren utgick, då han yrkade en behandling, som skulle leda till ett uppskof, icke i verkligheten är för handen.

Hvad sjelfva saken beträffar, vill jag blott erinra, att anslaget till Topografiska korpens karteverk nedsattes förra riksdagen, om jag icke minner mig, med 15,000 R:dr, och jag tror icke, att det kan vara skäl att nu åter förändra anslaget, då organisationen af karteverket skett efter den måttstock, hvartill det nuvarande mindre anslaget gifvit anledning; — och man får väl medgifva, att det i allmänhet måste vara svårt för en chef att vidtaga organisationer, som betingas af förändringar i anslaget hvarje riksdag.

Således tror jag, att man bör behandla denna fråga för sig och utan afseende å det ekonomiska karteverket; och då jag derjemte icke kan se något skäl att, sedan anslaget till topografiska karteverket numera blifvit nedsatt till sitt förra belopp, ytterligare minska det, får jag anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Herr Grefve Posse: Hvar och en, som tagit kännedom om och sett de kartor, som Topografiska korpens aflemnar, måste erkänna, att de äro

väl utförda och för de landsorter, som fått sådana färdiga, lända till den största nytta. Vid förra riksdagen blef anslaget likvärligt nedsatt, och jag tror, att man då sköt ned summan så lågt, som det gerna är möjligt att sänka den utan att öfverskrida den gräns, der hushållningen blir misshushållning. Arbetet med karteverket är äfven nu ordnad efter det anslag, som förut kommit detsamma till del.

Det förefaller mig för öfrigt underligt, att just från den landsort, der kartan icke är färdig, man velat här framkomma med förslag att ytterligare nedsätta anslaget och sålunda fördröja arbetet. Jag tycker, att man på det hållet borde hysa en motsatt åsigt; att man skulle med längtan emotse den stund, då kartan kunde blifva färdig och sålunda icke uppskjuta detta ögonblick genom anslagets förminskning. Såsom skäl därför har blifvit åberopadt, att Stats-Utskottet föreslagit nedsättning i anslaget för det ekonomiska karteverket. Ja, detta är verkligen förhållandet; men, mine Herrar, jag hysar i sanning icke några sangviniska förhoppningar, att detta Utskottets förslag skall vinna Riksdagens bifall, ty jag har ännu i minnet erfarenheten från i fjol, då intresset för det ekonomiska karteverket gaf sig tillkänna på ett sätt, som omöjliggjorde hvarje nedsättning; och jag tror, att förhållandet nu lär blifva detsamma. Det är sannolikt, att 60,000 R:dr komma att anvisas till det ekonomiska karteverket utan afseende å Utskottets reduktionsförslag, och något skäl att förskottsvis nedsätta anslaget till det topografiska karteverket torde således icke böra sökas i denna omständighet.

Herr Statsrådet Friherre af Ugglas: Lika med den siste talaren tror jag mig kunna vitsorda, att ifrågavarande institution lemnat oss kartor af den utmärkta beskaffenhet, att det verkligen vore önskligt, om arbetet snart kunde blifva färdigt. Under loppet af förra året lyckades det att ordna dess förut spridda lokaler och sammanföra dem till en enda, på det att arbetet skulle kunna bättre bedrivas, än förut varit möjligt. Det måste då vara ännu olämpligare att ytterligare nedsätta ett anslag, som så nyligen undergått förändring. Under den tid, jag hade äran vara landshöfding i Östergötland, hade jag flera än en gång tillfälle att erfara den olägenhet, som vållades deraf, att det topografiska karteverket icke sträckt sig äfven till denna del af landet. Nu veta vi, att just i denna provins pågå arbeten, som måste afbrytas, om anslaget skulle förminska och arbetsplanen till följd deraf inskränkas. Jag får således, för min del, på det varmaste instämna uti hvad den siste talaren anför.

Herr Kolmodin: En ärad talare har anmärkt mot den begäran om uppskof jag, tyvärr, för sent framställt, att ingen sammanslagning af de olika karteverken bör ega rum. Att åstadkomma en dylik hopslagning af våra karteverk har icke heller varit min mening. Emellertid är fallet, att genom det sätt, hvar på deras arbeten bedrivas, de hafva ett ganska stort sammanhang med hvarandra. Upprättandet af stomkartor ombesörjes nemligen af det ekonomiska karteverket och dessa öfverlemnas sedermera till de topografiska och geologiska karteverken att af dem begagnas för deras arbeten. Således eger samband mellan karteverken verkligen rum.

För öfrigt har jag aldrig ämnat yrka någon nedsättning i anslaget för Topografiska korpens arbeten. Emellertid har under överläggningen anmärkts, att ett dylikt beslut skulle verka skadligt för den organisation, som ligger till grund för arbetets bedrivande. Jag tager fasta på detta påstående, och jag skall komma ihåg att repetera det, då Sjette Hufvudtiteln och under den anslaget till det ekonomiska karteverket förekommer till behandling.

Det har verkligen, såsom Grefve Posse yttrade, gjort sig ett ganska lifligt intresse här gällande för detta karteverk. Det är ej tillfälle nu att utveckla anledningen till detta intresse, men jag tror denna vara så god, att de, som omfatta detsamma, icke behöfva blygas därför. Jag hoppas, att det äfven nu skall kunna göra sig gällande, när striden snart förestår. För närvarande får jag, då jag för sent framställde begäran om uppskof, i stället anhålla om återremiss af nu föredragna punkt.

Herr Anders August Anderson: Då i en följande hufvudtitel behandlas frågan om anslag till det ekonomiska karteverket och denna eger ett nära sammanhang med frågan om det topografiska, förenar jag mig med den siste talaren och yrkar återremiss å Betänkandet i denna punkt.

Herr Friherre von Schulzenheim: Jag har icke anledning till annat än att lemna mitt bifall till Stats-Utskottets förslag i denna del. Men vid detta bifall måste jag å min sida fästa ett vilkor, och jag är i följd deraf och i enlighet med en föregående talares derom gjorda yrkande benägen att ajournera frågan om det topografiska karteverket, till dess den kan föredragas i sammanhang med frågan om det ekonomiska.

Förhållandet är nemligen, att Topografiska korpens, som med ett stort anslag utför sina utmärkta och för den Svenska kulturen samt kändedomen om fosterlandet viktiga arbeten, gör dock detta sitt arbete i sammanhang med andra lika nyttiga och lika berättigade kartografiska embetsverk, och då jag finner af en följande hufvudtitel, att Stats-Utskottet, ledt af sitt tvifvelsutän vackra och äfven berättigade sträfvan att, så vidt möjligt, inskränka alla anslag, nedsatt anslaget för det ekonomiska karteverket, i sitt förslag, utan att föreslå någon dylik nedsättning för det nu ifrågasvarande, måste jag reservera mig på förhand mot en sådan orättvisa.

Sambandet mellan dessa karteverk vill jag icke tilltro mig att helt och hållet nu förklara. Det kommer nog i sinom tid att blifva med bättre bevis förklaradt; *ett* vet jag, att, om man söker ett på samma gång ekonomiskt och godt arbete, man icke finner det i så hög grad hos något karteverk som hos det ekonomiska. Det är icke blott ekonomiskt i ordets egentliga bemärkelse, för så vidt som det endast rör jordbruket, utan ekonomiskt derföre att det åstadkommer sin arbetsprodukt med $\frac{1}{3}$ af hvad de öfriga karteverken kosta Staten.

För min del är jag icke den, som ifrar mycket för qvinnans s. k. rättigheter. Men uti de förhållanden, der det fordras en sådan noggrannhet, uppmärksamhet, småaktighet till och med, som ligger i ett karteverk, der få vi erkänna det andra könet vara med oss fullt lika berättigadt. En stor del af det ekonomiska karteverkets arbete sker ock genom över-

enskommelse om arbetsbeting, hvarigenom det verkställes för billigare pris, än som kan åstadkommas med den slentrian, som representeras af en mängd äldre och för öfrigt Gud bevars mycket kunnige landtmätare.

Om här finnas några af Herrarne — och jag antager, att det är de flesta — som äro så praktiska, att de veta, hvad det är att i skog upphugga eller utstaka en rak linie, en half mil t. ex., torde Herrarne ock finna, att detta är ungeärligen lika svårt, som en af våra mest berömda vetenskapsmän, i ett afgifvet yttrande, en gång förklarar det vara: "hyfla matematiskt plant eller svarfva absolut rundt", utan att det alltid blir i en viss mening ofullkomligt. Att för den skull draga längan väg framåt och draga upp milslånga streck eller milslånga linier, såsom vi på landtmätarevis gått till väga i Norrland, och tro att de blifva precisa, innebär ett icke så litet misstag. På sådant sätt kommer man ej till något ofebbart resultat, emedan detta svårligen kan ske utan triangelmätningar.

Så mycket arbete och noggrannhet behöfves kanske ej heller. Hvad man vill vinna, är ett *godt* arbete för *godt* pris. Och att dessa båda vilkor verkligen låta förena sig, derom bär det ekonomiska karteverket vittnesbörd. Riksdagen kommer om två eller tre dagar att afgöra angående en af Stats-Utskottet föreslagen nedsättning i anslaget för en af dessa arbetskorpsar eller just den som gör sjelfva bottenarbetet för de öfriga. Men, mine Herrar, detta stomkartearbete, som är det gagneligaste, skall vid det nu fråga väckas om en nedsättning? Jag sade det gagneligaste, ty om ock i de öfriga karteverken man kan få lära känna elevationen och höjden, skola dock de, hvilka i likhet med mig äro jordbrukare, nödgas erkänna, att i andra, det praktiska lifvets förhållanden de af de andra karteverken sannerligen sakna det gagn, som de kunna henta af det ekonomiska. Lifligt och varmt kommer jag ock att yttra mig för bibehållande af anslaget för det ekonomiska karteverket vid dess hittillsvarande belopp och till likhet med det topografiska. Det har funnits en tid, mina Herrar, då all undersökning af fosterjorden gick endast i tvänne riktningar. Den ene har varit den mineralogiska, som leddes af våra bergsmän; den gick på djupet och sökte kännedom om urbergens innandömen. Den andra är den agromiska undersökningen af de yttersta, öfversta jordlagren; och det är den sednare som fört vårt jordbruk framåt.

Vi behöfva i hvarje beslut vi fatta försöka att sammanjemka dem, att de må blifva nyttiga och fullständiga i allo. Riksdagen kommer snart att företaga till pröfning frågan om en revision af våra inteckningslagar och om nya fastighetsböcker. *Då* behöfvas kartor, som äro pålitliga, och der hjälper icke det topografiska karteverkets arbete, ehuru värdefullt det än i många hänseenden må vara, utan det ekonomiska karteverkets; och derföre vill jag ock nu bevilja det anslag, som nu är i fråga, endast med den reservation, att ett lika berättigadt förhållande och lika anslag lemnas åt det ekonomiska karteverket, d. v. s. *kartorna för jordbruket*.

Herr Lönnberg: Då Stats-Utskottets ordförande nyss yttrade sig och förordade bifall till den nu föredragna punkten, uttryckte han derjente sin förvåning öfver, huru en ledamot af Kammaren från ett län, för hvilket någon topografisk karta ännu icke blifvit färdig, kunde uppträda och påyrka nedsättning i detta anslag. För min del finner jag ingen in-

konsequens deri. Snarare skulle man deremot kunna i högsta grad förebrå Stats-Utskottet bristande följdriktighet i sina beslut, då Utskottet väl föreslagit Riksdagen, att anslaget till Topografiska korpens arbeten skulle anvisas att utgå med 60,000 R:dr. men deremot för det ekonomiska karteverket med endast 20,000 R:dr, ty anslaget för Norrbotten är en särskild affär. Det borde dessutom icke vara Stats-Utskottets ledamöter obekant, i hvilket sammanhang de topografiska och ekonomiska karteverken stå till hvarandra.

Det sednares arbetare äro pioniererna: de gå förut; och på deras arbete är det, som det topografiska karteverket bygger vid utarbetandet af sina kartor.

Den talare från Gotlandsbänken, som yrkade, att punkterna skulle behandlas i ett sammanhang, synes mig derföre hafva riktigt förfarit, fastän han kommit med sitt yrkande för sent.

Som saken nu står och då jag lika med honom anser, att, om anslaget nedsattes för det ekonomiska karteverket, det äfven bör nedsättas för det topografiska, yrkar äfven jag återremiss. Jag erkänner det vackra arbete, som det topografiska karteverket lemna, men om jag icke må anses tala allt för mycket såsom jordbrukare, tror jag dock, att det ekonomiska karteverkets arbete är det företrädesvis gagnande. Deraf betingas, bland annat, vilkoren för och möjligheten af en jordbruksstatistik.

Herr Meijerberg: Den, som tagit kännedom om det topografiska karteverket, måste erkänna, att detsamma är af hög vikt för kunskaperna om vårt land. Vid förra riksdagen nedsattes anslaget för detta karteverk. Jag vet icke, om denna nedsättning må hafva verkat störande på korpens arbeten, men jag antager för gifvet, att, om anslaget nu skulle *ytterligare* nedsättas, en sådan åtgärd icke kunde undgå att å dem utöfva ett högst menligt inflytande.

Jag är, för min del, ingen älskare af förändringar, då de kunna medföra rubbningar i den jemna utvecklingen af en nyttigt sak.

Organisationen af arbetet inom Topografiska korpseu har nyligen blifvit fullbordad i öfverensstämmelse med det lägre anslag, som korpseu numera åtnjuter sedan sistlidne riksdag. En ytterligare nedsättning måste ovillkorligen åter rubba denna arbetsplan, och följden blir ytterst ingen annan än den, att den Svenska jorden först efter förloppet af ännu flera år kan blifva fullständigt kartlagd.

Det är dock af stor vikt, att det topografiska kartearbetet påskyndas, och derföre anser jag, att det nuvarande anslaget bör bibehållas. Jag har ingenting emot, att anslaget till det ekonomiska karteverket höjes; men jag kan dock icke finna, att de båda karteverken stå i det nära sammanhang till hvarandra, att, om man icke vill emot Stats-Utskottets förslag höja anslaget för det ekonomiska karteverket, man derföre skall vara nödsakad att i samma mån minska anslaget till det topografiska.

En omständighet, hvilken under öfverläggningen framhållits, såsom det tyckes till förmån för det ekonomiska karteverket, var, att vid dess arbeten skulle användas qvinnor.

Enligt mig lemnad upplysning är förhållandet till en del detsamma äfven med det topografiska. Men aktningen för qvinnan måtte väl icke

behöfva drivas så långt, att man vill, att Topografiska korpseus arbeten skola verkställas uteslutande af qvinnor. Man skulle då komma derhän, att man finge en hel korps af qvinnor, hvilket vore nog egendomligt.

Såsom sagdt vill jag, för min del, icke motsätta mig, att anslaget till det ekonomiska karteverket höjes; men då jag tror det vara bäst, att de särskilda anslagen icke sammanblandas, anser jag, att Kammaren bör nu fatta beslut om anslaget till det topografiska karteverket; och jag tager mig således friheten anhålla om bifall till det belopp af 60,000 R:dr, som Stats-Utskottet här tillstyrkt för detta ändamål.

Herr C. A. Larsson: Jag har endast begärt ordet, för att förklara att jag förenar mig med dem, som yrka återremiss, hvarföre jag tager tillbaka mitt yrkande på afslag af Utskottets betänkande i den förevarande punkten.

Herr John Ericson: Det är visserligen ett anslag på Fjerde Hufvudtiteln, som här är i fråga, men det skiljer sig från öfriga anslag å denna titel, derigenom att det är ett sådant, som gifver officerare tillfälle att äfven under freden genom sitt arbete gagna fosterlandet. Jag kan icke neka, att icke jag misstänker, att under förslaget om återremiss ligger en förtäckt afsigt att nedsätta anslaget, genom att från Topografiska korpseus anslag få öfverflytta större eller mindre del till ekonomiska karteverket. Jag för min del beklagar, att anslaget af förra Riksdagen nedsattes, och jag kan af egen erfarenhet vitsorda den stora nytta detta karteverk medförer. Jag har under min tjänstgöring som officer ofta haft tillfälle att begagna det. Men man bör icke vid pröfningen af anslaget till Topografiska korpseus ensidigt fästa sig vid den deraf uppkommande produkten — kartorna, utan man får äfven påminna sig att det här är fråga om en *öfning* för en af arméens korpser, och en korps som för arméens användbarhet i krig är af högsta vikt och betydelse. Jag anser det derföre icke rådligt att nu ytterligare nedsätta det ifrågavarande anslaget, och jag upprepar, att jag misstänker någon förtäckt afsigt i denna riktning under förslaget om återremiss. Med detta anslag vinnas ändamål, som äro af vikt både i borgerligt och militäriskt hänseende. Jag yrkar bifall till Utskottets betänkande.

Herr C. A. Larsson: Då den siste talaren yttrat, att en hudad skulle ligga begrafven under yrkandet af återremiss, så tyckes han icke ihågkomma hvad jag för min del yttrat. Jag har sagt, att det ekonomiska karteverket är det, som går förut och lemnar stonkartor åt topograferna. Om man nu, när det ekonomiska karteverket framdeles förekommer, nedsätter dessa anslag, men då redan beviljat ett högre anslag åt det topografiska karteverket, så blir det ekonomiska karteverket efter och topograferne måste verkställa arbete, som eljest skulle af det ekonomiska karteverkets upprättare undångjorts. Man får ju dubbelt så mycket gjort, om man låter dem arbeta tillsammans. Min afsigt med återremissen är icke annat, än att frågan måtte blifva så ställd, att man icke måtte nedsätta anslaget för det ena och icke för det andra karteverket.

Herr Gumælius: Jag har med förundran sett huru vännerna af de särskilda karteverken gått till väga. De hafva trots sig gagna det ena karteverket genom att motsätta sig det andra. Detta är både orätt och oklokt. Det bästa är att de olika karteverken få utveckla sig för sig sjelfva. Det är visst sannt, att anslaget till det ekonomiska karteverket är af Stats-Utskottet i dess Utlåtande föreslaget att nedsättas med 20,000 R:dr, men med de starka förespråkare sistnämnda karteverk inom denna Kammare eger, synes man icke behöfva sky det vägstycket att bevilja det föreslagna anslaget för det topografiska karteverket. Jag anser, att man bör taga dessa karteverk hvar och ett för sig sjelf utan trassel med återremiss. Vännerna af det ekonomiska karteverket skola nog sedan samla sina krafter, för att förskaffa det dess anslag oförminskadt. Jag tror, att man gagnar mest, om man låter de olika karteverken få fortgå hvar och ett för sig, hvar och ett i sin riktning. Jag yrkar bifall till Utskottets betänkande i den förevarande punkten.

Herr Friherre von Schulzenheim: Jag skall söka att lägga band på den sinnesliffighet, som någon gång förleder mig till förhastade uttryck. Jag tillstyrker gerna sparsamhet, men der det gäller nationens intellektuella utveckling undviker jag med omsorg att göra mig skyldig till någon öfverdrift i tillämpningen af denna grundsats. Jag har på intet sätt motsatt mig anslaget till det topografiska karteverket, men jag anser det stå i nära samband med ett annat anslag, som af Utskottet blifvit nedsatt, nemligen anslaget på Sjette Hufvudtiteln till det ekonomiska karteverket. Då jag har mig bekant, att topograferna använda det ekonomiska karteverket såsom stomkartor för sina arbeten, har jag ansett det vara en vinst att dessa karteverk äfven i fråga om anslag ställas i paritet. Derföre har jag yttrat mig för det begärda anslaget till det topografiska karteverket, under den reservation att ett lika belopp skulie beviljas äfven åt det ekonomiska. Jag yrkar alltså bifall till Utskottets förslag.

Efter slutad öfverläggning och upptagande af derunder förekomna yrkanden, blef, på Herr Talmannens framställning, Utskottets hemställa i förevarande punkt af Kammaren bifallen.

Punkten 21.

Bifölls.

Punkten 22.

Herr Statsrådet Abelin: Utskottet har såsom stöd för sin afstyrkan till Kongl. Maj:ts Proposition framhållit, att en behållning af öfver 10,000 R:dr finnes å ifrågavarande anslag för år 1868, att skarpskytteföreningarnes antal på sednare tiden förminskats och att anslag blifvit ifrågasatt för införandet af mera omfattande vapenöfningar uti skolorna.

Med anledning häraf vill jag hafva äran erinra: att behållningen icke är till utdelning på föreningarne afsedd, likasom att medlen i allmänhet icke äro att uteslutande för detta ändamål disponera; att, om än skarpskytteföreningarnes antal förminskats, intresset för skarpskytteväsendet,

ehuru än i någon förändrad form, kan vara lika varmt och lefvande, och att just den nya, den tvifvelsutan rätta riktningen det tagit, vore den än blott i sin första början, är förtjent af det kraftigaste bistånd, samt slutligen att den vackra fosterländska tanke, som legat till grund för förslaget om vapenöfningarnes ordnande inom skolorna, förlorar största delen af sin betydelse, om ej de viktigaste af de öfningar, som i skolorna förberedas, kunna, under den tid då värnepligtsåldern inträdt eller är nära att inträda, underhållas och utvecklas. Detta anslag är ännadt, icke blott till understöd åt skarpskytteföreningarne, utan ock till skjutbanors anläggande och skjutöfningars uppmuntrande, således till sådana öfningar, som äsyfta det slag af militärisk duglighet, hvilket utgör ett af de starkaste stöden för landets försvar. Kammaren har nyss indragit anslaget för den reguliera arméens vapenöfningar under nästkommande år, för öfvande af det enda vi ännu ega fullgodt till vårt försvar, och nu sätter man äfven i fråga att nedsätta anslaget för folkets militäriska öfning. Detta synes mig icke vara välbetänt. Jag yrkar afslag på Utskottets betänkande och bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Meijerberg: Stats-Utkottet har föreslagit en nedsättning af det här ifrågavarande anslaget, och som skäl anfört, dels att skarpskytteföreningarnes antal minskats, dels att det anslag, som af förra Riksdagen beviljades, icke till fullo utgått. Det torde vara bekant, att den behållning som sålunda uppstått är ännadt till skjutbanors anläggande. Om nu Utskottets förslag att med 20,000 R:dr minska anslaget till skarpskytteväsendets befrämjande, blifver Riksdagens beslut, så skulle, när de sålunda beviljade 70,000 R:dr blifvit använda till skarpskytteföreningarnes understödjande, intet återstå till ett fortsatt inrättande af skjutbanor. Jag anser emellertid, att 20,000 R:dr är en bagatell i jämförelse med den nytta dermed kan vinnas. Skjutfärdigheten hos Sveriges manliga befolkning anser jag vara af största vigt för landets försvar. För öfrigt har man påstått, att skarpskyttarnes antal minskats. Låt oss se till, huru det förhåller sig i verkligheten härmed. Då skarpskyttarnes antal enligt Regeringens berättelse för år 1867 approximativt uppgäfros till omkring 36,000 man, så uppgå de enligt den nu erhållna berättelsen till 38,000. Således existerar icke någon minskning i skarpskyttarnes antal, om ock åtskilliga föreningar dött ut. Man har sagt, att i jämförelse med England icke samma lifaktighet i skarpskytteväsendet hos oss uppenbarar sig. I England finnas emellertid endast 163,000 man skarpskyttar, hvilket i förhållande till folkmängden är vida mindre än i Sverige. Hvad utgifterna beträffar, så gifver den Engelska staten till skarpskytteväsendet årligen 360,000 Pund Sterl., hvilket utgör ungefär 40 R:dr på hvarje skarpskytt, då i vårt land, med ett anslag af 70,000 R:dr, hvarje skarpskytt skulle kosta Staten icke mer än ungefär 1 R:dr 80 öre. Detta är en jämförelse, som onekligen är af stor vigt för frågans bedömande. Jag vågar försäkra, att de uppoffringar, som göras af en del af våra skarpskyttar, äro ganska stora, så att understöd af Staten väl behöfves. Jag fruktar dessutom, att en nedsättning af det ifrågavarande anslaget skulle tydas som en likgiltighet hos Representationen för denna fosterländska idé; en förställning, som skulle kunna verka till oberäknelig skada för sjelfva saken.

Jag föreslår därför, att Kammaren måtte, i likhet med hvad Kongl. Maj:t äskat, till det förevarande ändamålet anså 90,000 R:dr, och yrkar alltså afslag å Utskottets betänkande i denna punkt.

Herr Svensén: Ögera har jag velat uppträda till förhöjning af en summa, som Stats-Utskottet föreslagit, men här måste jag frångå min föresats och tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts Proposition. Icke har jag föreställt mig, att från denna Kammare första stöten skulle utgå mot skarpskyttesaken. Någon uppmanan behöfves väl. Dertill kommer att här är fråga om skjutbanors inrättande, hvilka nu äro så mycket mera af behovet påkallade, då man är sysselsatt med ändamålsenliga gevärs anskaffande. Jag yrkar därför afslag å Utskottets betänkande och bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Sven Hansson: Jag hade verkligen icke väntat, att någon skulle vilja göra en invändning mot den i förhållande till det höga och ädla ändamålet obetydliga summa Kongl. Maj:t äskat för de frivilliga skarpskytteföreningarnes understödande, men då nu så skett genom den utgång Kongl. Maj:ts förslag rönt i Stats-Utskottet, vill jag mot Utskottets åtgärd nedlägga min protest. Jag gör detta icke så mycket för det belopp af 20,000 R:dr Stats-Utskottet afprutat på det begärda anslaget, utan fast heldre för den sensation, som skulle uppstå i landet hos dessa medborgare, som frivilligt och med ausenliga uppoffringar egnat sig åt fosterlandets försvar. Man har ofta försport hos skarpskyttarne, att de väntat mera tillmötesgående från Regeringen, än som måhända intill sednare tiden kommit dem till del, men då man nu ser att skarpskyttesaken är på högre ort ihågkommen med välvilja, så vore det väl icke Representationen värdigt att afböja en sådan välvilja. Jag vill åtminstone icke medverka till något dylikt, utan förenar mig med dem, som yrkat bifall till den Kongl. Propositionen.

Herr Jan Andersson: Lika god vän vis-à-vis skarpskytterörelsen som den föregående talaren har jag alltid varit och är det ännu i denna stund, ehuru väl jag tror, att denna rörelse på sednare tiden i någon mån aftagit. Då denna fråga förevar på afdelningen, var jag också af den tanke, att ingen nedsättning i det begärda anslaget borde göras. Men man såg, att en besparing här skulle kunna göras utan egentlig skada för sjelfva ändamålet, derigenom att anslaget sålunda delades, att 70,000 R:dr lemnades till de frivilliga skarpskytteföreningarne och öfriga 20,000 R:dr till det ändamål, som afses med en i Kammaren af Herr Adlersparre väckt motion, nemligen att börja från början genom att bibringa skolungdomen öfning i vapnets bruk. Sålunda ansåg man att summan bäst skulle kunna användas, och öfvertygad som jag är, att så äfven blefve förhållandet, yrkar jag bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Vougt: Om jag till en början måste beklaga, att den snillrike målsman, skarpskytteväsendet egt inom Kammaren, icke nu här kan uppträda till dess försvar, vågar jag likväl uttrycka den förhoppning, att den nedsättning, Stats-Utskottet i förevarande hänseende ansett sig böra

göra, icke måtte vinna Kammarens bifall. Jag tror, att skarpskyttarne se upp just till denna Kammarer med tillit och förtröstan att ej få dödsstöten. Det har icke saknats tecken dertill från annat håll, ehuru jag icke vill ingå i en skildring af detta sorgliga förhållande. Jag vill endast påminna om, hvad för en hvar bör vara bekant, hvilka kännbara uppoffringar skarpskyttarne måst göra för att öfva sig i vapnets bruk och förskaffa sig skjutfärdighet — vår armé till stöd och hela landet till gagn. Vid sådant förhållande torde det väl icke vara för mycket begärtdt, att Staten skall bidra med ett så ringa belopp, som här är ifrågasatt, hvilket i alla fall icke utgör mera än omkring två R:dr på hvarje skarpskytt. Dessa skarpskytteföreningar hafva dessutom den stora förtjensten, att de gifvit en väckelse åt det allmänna intresset för vart försvarsverk, och jag vågar påstå att detta intresse icke skulle stått på den punkt det nu gör, om icke dessa föreningar funnits; något som ock berättigar dem till uppmärksamhet från Representationens sida, helst då det icke gäller någon betydligare summa än den af Kongl. Maj:t föreslagna. Jag har i ett föregående ärende, som här i dag afgjorts, enligt min öfvertygelse, delat den allmänna uppfattningen i landet och handlat derefter; men jag erkänner icke landets allmänna mening vara att i nu förevarande händelse söka göra någon inskränkning i budgeten.

I den fulla öfvertygelsen, att dessa 90,000 R:dr ingalunda äro bortkastade penningar, yrkar jag af varmt hjerta bifall till den Kongl. Propositionen, och tror att, äfven med den stora nytta för framtiden man kan hafva att vänta af Herr Adlersparres förslag, det dock skall blifva omöjligt att på den vägen åstadkomma något helt, om man beröfvar ungdomen tillfälle att fortsätta och utveckla dess i skolorna inhemtade kunskap i krigareyrket, att den icke sedan måtte komma alltför okunnig till bevaringsmötena. Jag vill för öfrigt nu icke inlåta mig på, huru omfattande dessa öfningar i skolorna kunna blifva, då, som man vet, barnen förut äro ytterst trüget sysselsatta med sina studier. Ännu en annan omständighet talar för bifall till den nådiga Propositionen, och det är att ganska många skarpskyttar gjort stora uppoffringar för att förskaffa sig gevär efter den nya inom arméen antagna modellen, hvilket gör att de ännu mera kunna vara i behof af bisträckning till inköp af lämplig ammunition och till andra utgifter, än hittills varit händelsen.

Herr Ahlgren: Jag skall, helst den sena timmen dertill manar, fatta mig kort, under förhoppning att exemplet af de talare, som begärt ordet, skall efterföljas, hvilket så mycket heldre låter sig göra som skälen för det högre anslagets beviljande redan blifvit så väl utvecklade; och vill jag derföre blott tillkännagifva, att jag för min del förordar bifall till den Kongl. Propositionen samt afslag å Utskottets Utlåtande.

Friherre Fock: Efter de yttranden, som Herr Statsrådet Abelin och den andre talaren i ordningen afgifvit, skulle jag kunna inskränka mig till att med dem instämna, men jag vill det oakadt för min del tillägga några få ord.

En af de mest glädjande företeelserna inom vårt land har skarpskytterörelsen varit. Den har ådagalagt en innerlig öfvertygelse hos folket,
att

att, om vi skola i en framtid förmå att försvara vårt fädernesland, vi sjelfva måste dertill bereda oss. I flera afseenden har derjemte denna rörelse varit fördelaktig. Fördelaktig derföre att den har spridt och sprider ett allmänt begrepp om hvad krigareyrket kräver inom nationen, äfvensom derföre att den spridt kunskap i detta yrke, kunskap i skjutkonst, i manövrering m. m. och gjort detta för det billigaste pris, hvartill det kan åstadkommas från det allmännas sida, fördelaktig i moraliskt hänseende genom den sammanhållning, den korps-anda och det kamratskap den alstrat; fördelaktig derföre att den, såsom jag tror, utgör en ganska väcker förmedling emellan det egentliga militärståndet och folket; fördelaktig slutligen derföre att i skarpskyttarnes leder de olika samhällsklasserna blifvit med hvarandra sammansmälta.

Nu har här föreslagits en nedsättning i det af Kongl. Maj:t äskade anslaget, på den grund att en minskning i det allmänna intresset för skarpskyttesaken skulle hafva uppkommit. Men denna minskning kan dels vara skenbar, och det är den otvifvelaktigt äfven i någon mån; dels har den måhända till en del berott på de motiv, som i en annan fråga i dag bestämt Kammarens votum, berott derpå att man i allmänhet trott, att det icke gäller på så snart. Om detta är orsak till förminskningen, har man icke skäl att säga, att den förräder mindre intresse för landets försvar; ty man eger då anledning hoppas, att, om det blåser upp en annan vind, samma intresse skall ånyo upplifvas.

Skulle emellertid nu det förhållandet ega rum, att det allmänna intresset för skarpskyttesaken icke skulle vara så lifligt i närvarande stund, som man kunde önska, tror jag dock att det icke vore skäl för Representationen, som förut uppmuntrat skarpskytteväsendet, att genom en nedsättning ytterligare gifva anledning till detta intresses förminskande; ty mista skarpskyttarne välvilligt understöd från Representationen, främst från denna Kammare, så har man skäl vänta, att deras leder skola mer och mer glesna.

Det är på grund af de skäl jag här anfört jag af varmt hjerta tillstyrker bifall till den Kongl. Propositionen.

Herr Fredrik Pettersson: Herr Talman! mine Herrar! Då äfven jag är en varm vän af skarpskytterörelsen och önskar att denna ädla och fosterländska idé må allt vidare lemmas tillfälle till utveckling och fullkomning genom välvilligt understöd från Statens sida, ber jag att för min del få instämma i föregående talares värtaliga framställning och yrka bifall till den Kongl. Propositionen.

Herr Uhr: Jag skall börja der andra sluta, och det är med ett tillkännagifvande, att jag tillstyrker det högre anslaget utgående. Jag tror nemligen icke, att det är någon uträkning uti att sila mygg och svälja kameler. Här har talats om att en nedsättning i anslaget borde ske, derföre att några skarpskytteföreningar upphört. Detta är väl dock i och för sig icke en så ofantligt förunderlig företeelse uti ett så glest befolkadt land som vårt; och om föreningarnes antal minskats, så är det ju så mycket angelägnare att desto mera uppmuntra dem som finnas kvar. så att den goda

idén åter må finna sina anhängares antal icke blott uppgå till den gamla slutsiffran, utan till och med stiga derutöver.

Min granne till venster yttrade, att orsaken, hvarföre han var med om en nedsättning i anslaget, var den att de 20,000 R:dr, som Utskottet afprutat, helst borde användas till det ändamål, som afses med Herr Adlersparres motion om vapenöfningar i skolorna. Jag har dock icke ännu sett, att några bestämmelser i den vägen blifvit framlagda; och för öfrigt äro exercisöfningar i skolorna icke annat än skarpskytteöfningar, och när de kommit till stånd, skola nog icke heller de behöfva sakna understöd från Regeringens och Riksdagens sida. Men till dess torde bäst vara att så mycket man kan bispringa de nuvarande skarpskytteföreningarne, i hvilket syfte jag ock tillstyrker afslag å Utskottets Utlåtande i denna puukt och bifall till den Kongl. Propositionen.

Herr Wilhelm Nilson: Jag har föga att tillägga till hvad som redan blifvit af Herrar Meijerberg och Friherre Fock anfördt. Ingen kan vilja heldre än jag understödjade Herr Adlersparres motion om krigsundervisnings införande i skolorna, men jag vill ej för någon del, att detta mål skall vinnas genom att dertill taga medel af anslaget till skarpskytteföreningarne. En nedsättning i detta anslag skulle hos dem väcka missmod och ingifva dem den föreställningen att sjelfva Representationen önskar deras upphörande. Otvifvelaktigt skulle i följd deraf den upplösning af skarpskytteföreningar, hvartill man tyckt benägenhet på sednare tiden förefinnas, så mycket mer påskyndas.

Jag tror emellertid icke, att den minskning i skarpskytteföreningarnes antal, som Utskottet tagit till skäl för anslagets nedsättande, i sjelfva verket har någonting att betyda. Anledningen har vanligast varit att söka i särskilda inre och yttre förhållanden, men ingalunda i bristande intresse för saken.

Jag yrkar afslag å Utlåtandet och bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr August Danielsson: Jag är visserligen så stor vän af sparsamhet i fråga om Statens utgifter, som någon kan vara, men jag anser dock att man bör betänka sig två gånger, innan man beslutar sig för den nedsättning, Stats-Utskottet här föreslagit.

Såsom skäl för denna nedsättning har Utskottet åberopat den omständigheten, att de frivilliga skarpskytteföreningarnes antal minskats. Ja det må väl vara saunt, men hvad för uppmuntran hafva då dessa föreningar rönt från Statens sida? Skarpskyttarne hafva gjort ganska betydliga oppoffringar af både tid och penningar, under det de af Staten erhållit allenast ett ganska obetydligt understöd. Om man nu skulle förminska detta, så ville det se ut, som om man ville qväfva hela skarpskytterörelsen i sin linda.

Jag yrkar derföre afslag å Utlåtandet och bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Johannes Andersson: Jag skall fatta mig helt kort, emedan jag ej kan förlika mig med långa och tråkiga diskussioner. Jag ber endast att få tillkännagifva, att jag förenar mig med dem, som yttrat sig för afslag å Utskottets Utlåtande och bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr O. B. Olsson: Då jag är djupt öfvertygad, att Staten icke kan bättre använda de penningar, som uppoffras på vårt försvarsväsende, än att dermed understödja och uppmuntra skarpskytterörelsen, så tror jag ej att det vore rätt att nedsätta detta anslag, hvarföre jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Ola Jönsson: Jag vill endast tillkännagifva, att jag kommer att rösta för afslag å Utskottets Utlåtande och bifall till den Kongl. Propositionen.

Herr Ridderstad: Jag skall endast yttra några ord, mine Herrar.

Stats-Utskottet har såsom skäl för nedsättningen anført, att under år 1868 mer än tjugu frivilliga skarpskytteföreningar upplöst sig. Men äfven om så hade varit händelsen med ännu tjugu föreningar till, skulle jag ej hafva velat nedsätta detta anslag, hvilket jag aldrig skulle vilja indraga förr än med den sista skarpskytteföreningens upplösning.

Då jag för öfrigt icke tror, att Staten kan använda sina medel för ett vackrare och förmånligare ändamål än den frivilliga skarpskytterörelsens uppmuntrande och understödjande, röstar jag för bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr *Johan Erik Johansson* och Herr *Wedberg* instämde med Herr Ridderstad.

Herr Gumælius: Jag instämmer med de föregående talare, som yrkat afslag å Utskottets Utlåtande och bifall till Kongl. Maj:ts Proposition, och detta så mycket heldre som det skulle vara besynnerligt, att sedan Herr Krigsministern uttalat sig så förmånligt om den frivilliga skarpskytterörelsen, som nu skett, och man derigenom erhållit ett ytterligare skäl att uppmuntra denna sak, likväl nedsätta det till skarpskytteföreningarne utgående anslag.

Herr Ake Andersson: Äfven jag får tillkännagifva, att jag kommer att rösta för afslag å Utskottets Utlåtande och bifall till den Kongl. Propositionen.

Sedan öfverläggningen förklarats vara slutad och Herr Talmannen, enligt de yrkanden som derunder blifvit gjorda, framställt proposition dels på bifall till hvad Utskottet hemställt, och dels på afslag å samma hem-

ställan i förening med bifall till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i ämnet, förklarade Herr Talmannen sistnämnda proposition besvarad med öfvervägande ja. Enligt detta förklarande hade Kammaren alltså till skarpskytteväsendets befrämjande för år 1870 anvisat ett belopp af 90,000 R:dr.

Punkten 23.

Herr A. von Proschwitz: Stats-Utskottet har afslagit Herr Grafströms motion, emedan ärendet är ett förvaltningsärende. Men då jag af föregående diskussion finner Kammarens sympati för skarpskyttefrågan vara fortfarande lika varm, vågar jag föreslå en åtgärd till lättnad för dessa korpser uti redovisningsskyldigheten af till dem utlemnade exercisgevär. Enligt nu gällande föreskrift skola gevären återställas i lika skick som de utlemnats, men det är förenadt med kostnader att transportera dem till levereringsorten, att der hålla ombud vid besigtningen och slutligen att låta afhjelpa anmärkta brister. Dessa kostnader och besvär användas på gevär, som ej ega annat värde än metallens och fylla kronans förråder. Jag föreslår därför, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t behagade nedsätta inlösningspriset å de till skarpskyttekorpserna utlemnade exercisgevär, i den mån sådant kan prövas lämpligt.

Herr Grefve Posse: Jag är öfvertygad om, att motionärens förslag är mycket välmående, men också att det är mycket opraktiskt. Det berör nemligen en rent administrativ åtgärd. Med lika mycket skäl som Riksdagen kan ega att bestämma priset, hvartill Staten tillhöriga odugliga gevär böra säljas, skulle den kunna taga sig för att bestämma priset på hvilken annan utsliten munderingspersedel som helst. För min del tror jag, att man med all trygghet kan öfverlemnna denna sak åt Regeringens omsorg.

Hvad i öfrigt beträffar förslaget att Riksdagen skulle ingå till Kongl. Maj:t med en skrifvelse i ämnet, så vill jag erinra derom, att Första Kam-maren redan bifallit Utskottets förslag, och att någon skrifvelse således icke kan komma att afgå.

Jag anhåller därför, att äfven Andra Kam-maren bifaller Utskottets Utlåtande.

Herr Peter Andersson: Äfven jag anser, att Utskottet kommit till ett fullkomligt riktigt resultat i frågan. Man skulle ju kunna tänka sig, att hvem som helst under föregifvande att vara skarpskytt inställde sig och begärde att få köpa exercisgevär för 50 öre stycket för att sedan göra affär på dem, och att den sålunda af motionären föreslagna tillåtelsen skulle kunna leda till missbruk af Statens egendom.

Jag yrkar därför bifall till Utskottets Utlåtande.

Herr Grafström: Då en ärad talare här påstått, att om min motion bifölles, skulle det kunna hända, att hvem som helst inställde sig

och begärde få köpa gevär för 50 öre stycket, för att sedan göra affär på dem, så vill jag be att få anmärka, att jag i min motion alldeles icke framställt yrkande på, att skarpskytt skulle ega rätt att lösa gevär, utan att Riksdagen skulle till Kongl. Maj:t ingå med en underdånig skrifvelse med anhållan att det skulle tillåtas rikets *skarpskytteföreningar* att mot sagde pris lösa de från förråden utbekomna, till krigsbruk odugliga exercis-gevären. Skulle nu en sådan framställning afgått och Kongl. Maj:t bifallit densamma, så torde Kongl. Maj:t icke hafva underlåtit att föreskrifva sådana villkor för tillåtelse till inköp af gevär, att de här befarade missbruken, äfven *om* motionen varit af så obetänkt beskaffenhet, som den ärade talaren förmodat den vara, icke skulle kommit att inträffa.

I öfrigt vill jag endast förklara, att då jag väckte min motion, skedde det under förutsättning, att det varit Riksdagen som sednast bestämde priset på de till skapskytteföreningarne utlemnade gevären, då detta nedsattes från 6 R:dr till 3 R:dr. Jag egde nemligen då ej kännedom om att så icke varit förhållandet.

Men jag vill ej längre upptaga Kammarens tid. Jag vill endast tillägga, att jag väckte min motion derför, att det syntes mig hårdt, att skarpskytteföreningarne, sedan gevären blifvit genom flitig exercis skadade och således ej uti det "*oförändrade skick*" som de böra vara, för att få återlemnas, likväl skulle nödgas att inlösa dem med 3 R:dr stycket, ett pris som de på långt när icke kunna vara värda. Dessutom torde mottagnings- och förvaringskostnaden för förvaltningen åstadkomma långt större kostnader, än de summor som genom skadeersättningar kunna erhållas.

Herr Svensén: Jag vill endast gifva till känna, att inom den skarpskytteförening, som jag något närmare känner till, råder en liflig önskan, att ett något moderatare pris måtte bestämmas för exercis-gevären. Visserligen tror jag icke, att den af motionären föreslagna väg är den rätta för att komma till detta ändamål, men jag hoppas, att då Herr Krigsministern nu är här närvarande och åhört den diskussion, som egt rum i frågan, han tager saken i beaktande, och att derefter bestämmas ett rimligare pris på de utslitna gevären, än det som nu är stadadt.

Öfverläggningen var slutad och på Herr Talmannens proposition blef Utskottets ifrågavarande hemställen bifallen.

Punkten 24.

Bifölls.

Punkten 25.

Härvid yttrade:

Herr Fredrik Pettersson: Då Utskottet afslagit min motion utan att derför anföra något annat skäl, än att Utskottet vid förra riks-

dagen afslog en motion af enahanda syfte som min, så vill det synas som Utskottet skulle behandlat Öland väl stjufmoderligt och utan att vidare bekymra sig om dess öde.

Utskottet säger vidare, att det väl ej nu lärer finnas större tillgång på gevär än vid förra riksdagen. Härom borde väl Utskottet gjort sig underrättadt, innan det helt enkelt afslog min motion.

Jag har icke begärt något stort anslag i penningar, jag har blott begärt, att Ölands befolkning skulle beredas tillgång på medel till sitt försvar.

Jag yrkar därför afslag på Utskottets Utlåtande och bifall till min motion, och ber eder, mine Herrar, att ni ville fästa någon uppmärksamhet vid denna sak, som icke är så alldeles utan sin vikt.

Vidare anfördes icke. Äfven denna punkt bifölls.

Den vid Utlåtandet fogade tabell Litt. B.) godkändes med iakttagande af den ändring deri, som blefve en följd af Kammarens rörande 22:dra punkten fattade beslut.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr *Hessle* under 5 dagar från den 8 i denna månad,

Herr *Kjellman* under 14 dagar likaledes från den 8 dennes samt

Herr *Carl Larsson* under 14 dagar från den 17 innevarande Mars.

§ 6.

Anmäldes och bordlades:

Konstitutions-Utskottets nedannämnda memorial, nemligen:

N:o 4, angående fullbordad granskning af de i Stats-Rådet förda protokoll.

N:o 5, med förslag till ändring i Regeringsformens 72 §; och

N:o 6, i anledning af återremiss i viss del af Utskottets Utlåtande
N:o 1, angående af Herrar *Treffenberg*, *Wallén* och *Falkman* väckta motioner om ändring i 23 § Riksdagsordningen; samt

Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 8, angående allmänna bevillningen;

skolande, enligt derom nu fattadt beslut, dessa ärenden, i ändamål af förnyad bordläggning, å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras näst framför Stats-Utskottets till afgörande då förekommande Utlå-

tande N:o 36, angående regleringen af utgifterna under Riks-Statens Femte Hufvudtitel.

§ 7.

Protokollsutdrag rörande de beslut, som vid detta sammanträde fattats, blef nu uppläst och godkändt.

Sammanträdet afslutades kl. $\frac{1}{2}$ 11 e. m.

In fidem
H. Husberg.
